

Finantsinspeksioon

PROJEKT

**Finantsinspeksiooni soovituslik juhend
„Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi
rahastamise tõkestamiseks“**

Soovituslik juhend on kehtestatud Finantsinspeksiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspeksiooni juhatuse XX.XX.2023. a otsusega nr XXX

SISUKORD

1.	Finantsinspeksiooni pädevus	4
2.	Eesmärk, kohaldamisala ning aluspõhimõtted ja -mõisted	4
2.1.	Eesmärk	4
2.2.	Kohaldamisala	4
2.3.	Aluspõhimõtted ja -mõisted	5
3.	Organisatsiooni ülesehitus ja riskide juhtimine	7
3.1.	Üldpõhimõtetest	7
3.2.	Riskihinnang	9
3.3.	Riskiisu	11
3.4.	Juhatuse tegevus	12
3.5.	Vastutava juhatuse liikme määramine ja tema ülesanded ning roll	14
3.6.	Nõukogu tegevus	15
3.7.	Organisatsiooni ülesehitamine nn kolme kaitseliini põhimõttel	16
3.7.1.	Üldpõhimõtetest	16
3.7.2.	I kaitseliin	18
3.7.3.	II kaitseliin, sealhulgas kontaktisiku funktsioon	19
3.7.4.	III kaitseliin	25
3.8.	Talitluspädevus ning operatsiooni- ja reputatsiooniriski juhtumid	26
3.9.	Koolitus	27
3.10.	Protseduurireeglite kehtestamine ja neile esitatavad nõuded	28
3.11.	Riskide juhtimine ja meetmed kontsernis	29
4.	Hoolsusmeetmed kliendi või kolmanda isiku suhtes	33
4.1.	Üldpõhimõtetest	33
4.2.	Riskipõhine lähenemine hoolsusmeetmete kohaldamisel	36
4.3.	Hoolsusmeetmed ärisuhte loomisel	39
4.3.1.	Füüsilise isiku ja esindaja isikusamasuse tuvastamine	39
4.3.2.	Juriidilise isiku isikusamasuse tuvastamine	46
4.3.3.	Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja tuvastamine	50
4.3.4.	Riikliku taustaga isiku tuvastamine	53
4.3.5.	Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine	56
4.3.6.	Ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ja olemuse tuvastamine	56
4.4.	Hoolsusmeetmed ärisuhte kestel	60
4.4.1.	Andmete uuendamine	60
4.4.2.	Ärisuhte seire	61
4.4.3.	Tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine	66
4.5.	Lihtsustatud hoolsusmeetmed	67
4.6.	Tugevdatud hoolsusmeetmed	68

Finantsinspeksioon

4.7.	Hoolsusmeetmete erijuhud	70
4.7.1.	Elukindlustusseltside hoolsusmeetmed	70
4.7.2.	Krediidiandjate ja -vahendajate hoolsusmeetmed.....	71
4.7.3.	Fondivalitsejate hoolsusmeetmed	72
4.8.	Teise isiku poolt kohaldatavad hoolsusmeetmed	72
4.8.1.	Tegevuse edasiandmine	72
4.8.2.	Tuginemine kolmandale isikule	74
4.8.3.	Lõplikult kasusaava isiku osas hoolsusmeetmete kohaldamata jätmise korrespondentsuhetes	75
4.9.	Suhted teiste krediidi- või finantseerimisasutustega ning variasutustega	75
4.10.	Tehingud suure riskiga kolmandas riigis tegutsevate füüsiliste ja juriidiliste isikutega, sealhulgas FATF-i kõrge riskiga riikidega.....	77
5.	Andmete registreerimine ja säilitamine.....	78
6.	Ärisuhte loomisest ja tehingu tegemisest keeldumine ning ärisuhte (erakorraline) lõpetamine	80
6.1.	Ärisuhte loomisest või tehingu tegemisest keeldumine	80
6.2.	Tehingu edasilükkamine.....	81
6.3.	Ärisuhte (erakorraline) lõpetamine.....	81
7.	Rahapesu Andmebüroole täidetav teatamiskohustus	83
8.	Maksjaga ja saajaga seotud informatsiooni edastamine	84
9.	Hoolsusmeetmete uuesti kohaldamise kohustus.....	85
10.	Juhendi rakendamine	85
Lisa 1 – Rahapesu faasid, tüpoloogiad ja riskiindikaatorid		
Lisa 2 – Terrorismi rahastamise faasid ja riskiindikaatorid.....		

1. Finantsinspeksiooni pädevus

- 1.1. Finantsinspeksiooni seaduse (edaspidi *FIS*) § 3 kohaselt teostab Finantsinspeksioon riiklikku finantsjärelevalvet finantssektori stabiilsuse, usaldusväarsuse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti Vabariigi (edaspidi *Eesti*) rahasüsteemi stabiilsust.
- 1.2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse¹ (edaspidi *RahaPTS*) § 64 lõike 2 kohaselt teostab Finantsinspeksioon järelevalvet RahaPTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle nende krediidasutuste ning finantseerimisasutuste poolt, kelle üle ta teeb järelevalvet FIS-i alusel ja kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Finantsinspeksioon teeb järelevalvet FIS-is sätestatud korras, arvestades RahaPTS-is sätestatud erisusi.
- 1.3. FIS § 57 lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus välja anda soovitusliku iseloomuga juhendeid finantssektori tegevust reguleerivate õigusaktide selgitamiseks või finantsjärelevalve subjektide suunamiseks.

2. Eesmärk, kohaldamisala ning aluspõhimõtted ja -mõisted

2.1. Eesmärk

- 2.1.1. Käesoleva soovitusliku juhendi (edaspidi *juhend*) eesmärk on aidata kaasa kohustatud isikute² rahapesu ja terrorismi rahastamisele vastupanu osutamise võimekuse suurendamisele, lõppeesmärgiga tõkestada Eesti rahandussüsteemi ning majandusruumi kasutamist rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks ning seeläbi suurendada ettevõtluskeskkonna usaldusväarsust ja läbipaistvust.
- 2.1.2. Juhend selgitab kohustatud isikutele RahaPTS-is ja sellega vahetult seotud õigustloovates aktides³ sätestatud nõuete sisu ning täitmist, teenuse osutamisega kaasnevatest riskidest arusaamist. Samuti suunab kohustatud isikuid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise riskide juhtimiseks vajaliku organisatsioonilise lahendi ülesehitamisel ning toimimisel.
- 2.1.3. Juhendi kehtestamise ja selle rakendamisega kohustatud isikute poolt vähendatakse Eesti finantssektori kuritegelikul eesmärgil ärakasutamise tõenäosust, vähendatakse süsteemseid riske ning suurendatakse finantssektori stabiilsust, usaldusväarsust ning läbipaistvust.

2.2. Kohaldamisala

- 2.2.1. Juhend on suunatud Eestis teenuseid pakkuvatele krediidi- ja finantseerimisasutustele, kes on kohustatud isikud RahaPTS-is sätestatud nõuete täitmisel ning kuuluvad Finantsinspeksiooni järelevalve alla⁴ (edaspidi *kohustatud isik*). Nendeks isikuteks on:

---

¹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. – RT I, 10.02.2023, 30.

² Kohustatud isiku mõiste sisustamise osas vt käesoleva juhendi punkt 2.2.1.

³ RahaPTS-iga vahetult seonduvad õigustloovad aktid käesoleva juhendi tähenduses on Euroopa Liidu direktiivid ja määrused, mis on üle võetud Eesti õigusesse RahaPTS-iga, kuid samuti Financial Action Task Force'i (eesti k *Rahapesu töökind*; edaspidi *FATF*) soovitusel ja muud juhendid, mis on olnud aluseks Euroopa Liidu vastavasisuliste direktiivide ja määruste kehtestamisel (edaspidi *RahaPTS-iga vahetult seonduvad õigustloovad aktid*).

⁴ Finantsinspeksiooni järelevalvesubjektid määratleb FIS.

Finantsinspeksioon

- 2.2.1.1. krediidasutused⁵;
- 2.2.1.2. makseasutused⁶;
- 2.2.1.3. e-raha asutused⁷;
- 2.2.1.4. kindlustusandjad⁸;
- 2.2.1.5. kindlustusmaaklerid⁹;
- 2.2.1.6. fondivalitsejad ja aktsiaseltsina asutatud investeerimisfondid¹⁰;
- 2.2.1.7. investeerimisühingud¹¹;
- 2.2.1.8. krediidiandjad ja kredidivahendajad¹²;
- 2.2.1.9. punktides 2.2.1.1 kuni 2.2.1.8 sätestatud teenust pakkuvate välisriigi krediidi- ja finantseerimisasutuste Eestis asuvad filiaalid¹³;
- 2.2.1.10. väärtpaberite keskodepositoorium¹⁴.

2.2.2. Finantsinspeksioon võib juhendile kehtestada lisasid, mille eesmärgiks on anda sektoripõhiseid juhendeid kohustatud isikutele teenuse osutamisega kaasnevate riskide tuvastamisel. Finantsinspeksioon võib juhendi tehnilise iseloomuga lisasid, v.a käesolevas punktis nimetatud sektoripõhised juhendid, muuta või täiendada, kaasamata selleks turuosalisi või teisi eksperte.

2.3. Aluspõhimõtted ja -mõisted

2.3.1. Juhendis kasutatud mõisted on defineeritud RahaPTS-i 1. peatüki 2. jaos, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/849¹⁵ (AMLD 4) I peatüki 1. jaos, Euroopa Parlamendi ja nõukogu

---

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 575/2013 krediidasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta (ELT L 176, 27.06.2013, lk 1–337) artikli 4 lõike 1 punkti 1 tähenduses.

⁶ Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse (edaspidi *MERAS*) tähenduses, välja arvatud makse algatamise ja kontoteabe teenuse pakkuja. Kuigi RahaPTS määratleb kohustatud isikuna makseteenuse pakkujad, kuuluvad Finantsinspeksiooni järelevalve alla makseteenuse pakkujatest vaid tegevusluba omavad makseasutused.

⁷ *MERAS*-e tähenduses.

⁸ Kindlustustegevuse seaduse (edaspidi *KindITS*) tähenduses ning seda ulatuses, milles kindlustusandja pakub elukindlustusega seotud teenuseid, välja arvatud kogumispensionide seaduse (edaspidi *KoPS*) tähenduses kohustusliku kogumispensionid kindlustuslepingutega seotud teenuseid.

⁹ *KindITS* tähenduses ning seda ulatuses, milles kindlustusmaakler tegeleb elukindlustuse turustamisega või pakub muid investeerimisega seotud teenuseid.

¹⁰ Investeerimisfondide seaduse tähenduses ning seda ulatuses, milles nad ei tegutse *KoPS*-i tähenduses kohustusliku pensionifondi valitsemisel.

¹¹ Väärtpaberituru seaduse tähenduses.

¹² Krediidiandjate ja -vahendajate seaduse tähenduses.

¹³ Inglise keel – *establishment*.

¹⁴ Väärtpaberite keskodepositoorium on kohustatud isik olukorras, kus viimane korraldab väärtpaberikontode avamist ja osutab registritoimingutega seotud teenuseid ilma kontohalduri vahendusega. Väärtpaberite keskodepositoorium RahaPTS-i ja käesoleva juhendi mõttes ei ole finantseerimisasutus, kuid siiski kohalduvad temale klientide teenindamisel asjakohased finantseerimisasutustele sätestatud nõuded ja erandid. Üheks selliseks erandiks on ka RahaPTS § 27 lõikes 1 sätestatud võimalus avada väärtpaberite keskodepositooriumil konto, sealhulgas väärtpaberikonto enne hoolsusmeetmete kohaldamist, kui kliendi poolt ega tema nimel ei ole võimalik teha kontol oleva varaga tehinguid kuni § 20 lg 1 punktides 1–3 sätestatud hoolsusmeetmete täieliku kohaldamiseni, kusjuures hoolsusmeetmete kohaldamine peab toimuma esimesel mõistlikul võimalusel.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20. mai 2015, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr

Finantsinspeksioon

direktiivis (EL) 2018/843¹⁶ (AMLD 5), FATF-i 2012. aasta soovitude¹⁷ ja 2013. aasta metodoloogia¹⁸ sõnastikus või Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (edaspidi EBA) suunistes ja muudes juhendmaterjalides. Juhatuse puudumisel kohaldatakse juhatuse kohta käivat „filiaali juhi“ suhtes.

2.3.2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise all on juhendi mõttes peetud silmas kõiki tegevusi, mida FATF eeldab liikmesriikidelt ja kohustatud isikutelt ennetavate meetmete kohaldamisel, sealhulgas nii korrupsiooni tõkestamist kui ka massihävitusrelvade leviku tõkestamist¹⁹.

2.3.3. Juhendi kohaldamisel tuleb arvestada kehtivatest õigusaktidest, rahvusvahelisest praktikast ning RahaPTS-iga vahetult seotud õigusaktidest, teistest Finantsinspeksiooni soovituslikest juhenditest ning EBA suunistest ja muudest juhendmaterjalidest²⁰ tulenevaid nõudeid²¹.

2.3.4. Õigusaktidest tulenevate kohustuslike nõuete korral tuleb lähtuda õigusaktides sätestatust. Kui juhend on vastuolus õigusaktidega, siis tuleb lähtuda RahaPTS-i ja sellega vahetult seotud õigusaktide mõttest ning sisust. Inglisekeelsete RahaPTS-iga vahetult seotud õigusaktide/allikate korral tuleb lähtuda nende originaalsõnastusest ning mõttest.

2.3.5. Juhendi täitmisel tuleb lähtuda proportsionaalsuse ja riskipõhise lähenemise põhimõttest (järgnev on mitteammendav loetelu ning edaspidi nimetatud kokkuvõtvalt ka kui *riskiisu ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevad riskid*). See tähendab, et kohustatud isik arvestab erinevate nõuete täitmisel enda tegevuse, ärimudeli ja äristrateegiaga kaasnevate rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidega ning sätestatud riskiisuga. Eelnev on üldistatuna arvestamine kohustatud isiku suuruse ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadi, ulatuse, keerukusastmega ning:

2.3.5.1. pakutavate toodete ja teenuste ning nende mahu ja keerukusega seotud riskidega, sealhulgas erinevates jurisdiktsioonides;

2.3.5.2. tooteid ja teenuseid tarbivate klientide riskidega ning kliendiportfelli struktuuriga;

2.3.5.3. müügikanalite riskidega, sealhulgas edasiandmisest kaasnevate riskidega;

2.3.5.4. riikide või geograafiliste piirkondade või jurisdiktsioonidega seonduva riskiga, sealhulgas kohalolek teistes riikides või distantsilt piiriülestele klientidele teenuse osutamine.

Kohustatud isik paneb eeltoodu järelevalveasutuste²², õiguskaitseasutuste ja riigi poolt välja toodud

---

648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>. (21.07.2023)

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/843, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist, ning millega muudetakse direktiive 2009/138/EÜ ja 2013/36/EL. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>. (21.07.2023)

¹⁷ The FATF Recommendations 2012 (uuendatud viimati 2023. a veebruaris). Arvutivõrgus: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>. (21.07.2023)

¹⁸ The FATF Methodology for assessing compliance with the FATF Recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems 2013 (uuendatud viimati 2021. a oktoobris). Arvutivõrgus: <http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/fatf-methodology.html>. (21.07.2023)

¹⁹ Inglise keel – *Financing of proliferation*. Täiendavaid selgitusi massihävitusrelvade leviku rahastamise kohta vt FATF-i soovitus 7, kusjuures massihävitusrelvade leviku tõkestamise puhul peetakse eelkõige silmas tuuma-, keemia- või biorelvade või nimetatud relvade valmistamiseks mõeldud muude materjalide valmistamist, omandamist, arendamist, eksportimist, ümberlaadimist, vahendamist, vedamist, ladustamist või kasutamist.

²⁰ Sealhulgas üldistest finantsasutuste organisatsiooni ja tegevust puudutavatest juhendmaterjalidest.

²¹ Kuna vastavad dokumendid (nt EBA suunistes) ja nendes sisalduvad nõuded on pidevas muutumises, tuleb juhendi kohaldamisel alati arvestada ajakohaseimaid dokumente ja nõudeid, mis võivad konkreetsel ajahetkel erineda käesolevas juhendi redaktsioonis toodust.

²² Näiteks Finantsinspeksiooni ning Rahapesu Andmebüroo võimalikud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskihinnangud, Rahapesu Andmebüroo aastaraamat, tüpoloogiateated jmt.

Finantsinspeksioon

Eestit ohustavate²³ ning Euroopa Liidu asutuste²⁴ tuvastatud Euroopa Liidu riskide konteksti, arvestades ka kohustatud isiku suurust turul. Kontserni puhul tuleb arvestada ka teises riigis kaasnevate riskidega ning samuti isiku suurusega teise riigi finantssektoris. Seejuures, mida suurem on kohustatud isik, mida suuremad on tema tegevusest tulenevad riskid jne, seda sagedamini tuleb kohaldada juhendis kirjeldatud meetmeid või seda ulatuslikumad peavad need olema.

- 2.3.6. Juhendi kohaldamisel tekkivate rakenduslike ja tõlgenduslike probleemide korral tuleb lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, tõlgendades juhendi erinevaid punkte koosmõjus ning arvestades juhendi eesmärki. Samuti tuleb toimida heas usus ja kooskõlas kohustatud isikult oodatava hoolsusega.
- 2.3.7. Juhendile kehtib „täidan või selgitan“ põhimõte, mis tähendab, et kohustatud isik peab vajadusel põhjendama, miks ta juhendi mõnda punkti ei rakenda või teeb seda osaliselt.
- 2.3.8. Rahapesu ja terrorismi rahastamisele riskide tuvastamiseks ja juhtimiseks võib teatud asjaoludel olla vajalik kohaldada juhendist erinevaid või täiendavaid meetmeid, mistõttu ei saa kohustatud isik põhjendada õigusaktide täitmata jätmist vaid asjaoluga, et ta järgis sõna-sõnalt käesolevas juhendis toodut.
- 2.3.9. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist reguleerivate õigusaktide ja juhendi rakendamisega seotud küsimuste korral ei taanda kohustatud end suhtluses kliendiga. Kohustatud isik peab vajadusel kliendile selgitama nõuete vajalikkust avalikes huvides. Selleks loob kohustatud isik klienditeenindamise lahendid selliselt, et õigusaktidest ja juhendist tulenevad nõuded on võimalikult hästi lahenditesse sisse ehitatud, tagades selliselt võimalikult sujuva klienditeenindamise lahendi, samas täites õigusaktidest ja juhendist tulenevaid kohustusi.

3. Organisatsiooni ülesehitus ja riskide juhtimine

3.1. Üldpõhimõtetest

- 3.1.1. Kohustatud isiku organisatsiooniline ülesehitus peab võimaldama efektiivselt tõkestada rahapesu ja terrorismi rahastamist.
- 3.1.2. Rahapesu tõkestamine ning terrorismi rahastamise tõkestamine on iseseisvad riskijuhtimisvaldkonnad. Nende riskide juhtimine peab olema osa kohustatud isiku organisatsiooni üldisest juhtimisest ja riskijuhtimissüsteemist.
- 3.1.3. Kohustatud isiku juhatus on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise kultuuri kandja. Juhatus tagab, et kohustatud isiku juhid ja töötajad tegutsevad keskkonnas, kus ollakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetest ja kaasnevatest kohustustest täielikult teadlikud ning kohustatud isiku otsustusprotsessides arvestatakse vastavate riskikaalutlustega sobival määral.
- 3.1.4. Kohustatud isiku riskijuhtimine peab vastama proportsionaalsuse põhimõttele ehk kohustatud isiku organisatsiooni suurusele, tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukusastmele, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele. Eesmärk on saavutada regulatsioonide tulemuslikkus ning Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi kaitse rahapesu ning terrorismi rahastamise vastu, tagades seeläbi ettevõtluskeskkonna usaldusväarsuse.
- 3.1.5. Kohustatud isiku juhatus vastutab kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise strateegia heakskiitmise ja rakendamise järelevalve eest. Selleks peavad olema piisavad teadmised, oskused ja kogemused, et mõista kohustatud isiku tegevuse ning ärimudeliga seotud rahapesu ja

²³ Näiteks Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklik riskihinnang ehk *National Risk Assessment* (NRA).

²⁴ Näiteks Euroopa Komisjoni riskihinnang ehk *Supranational Risk Assessment* (SNRA).

terrorismi rahastamise riske, sealhulgas teadmised rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud Eesti õiguslikust raamistikust.

3.1.6. RahaPTS-is sätestatud kohustuste täitmiseks peab kohustatud isik hindama:

- i. tegevuse olemusest ja keerukusastmest tulenevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (kogu tegevuse riskihindamine);
- ii. ärisuhete sõlmimisest või juhutehingute tegemisest tulenevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (üksikud riskihindamised).

3.1.7. Iga riskihindamine peab koosnema kahest eraldi, kuid seotud etapist:

- i. rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite ehk muutujate, mis eraldi või koos võivad suurendada või vähendada rahapesu ja terrorismi rahastamise riski, tuvastamine;
- ii. rahapesu ja terrorismi rahastamise riski hindamine.

3.1.8. Kohustatud isik peab riskide hindamisel leidma tasakaalu finantskaasatuse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavate riskide ja nende juhtimise vahel, et vältida isikute põhjendamatu jätmist õiguspärase juurdepääsuta finantstoodetele ja –teenustele kõrgema rahapesu või terrorismi rahastamise riski tõttu.²⁵ Sellel eesmärgil võib kohustatud isik muu hulgas:

- i. kohandada kontrolli²⁶ taset ja intensiivsust vastavalt kliendist tulenevale rahapesu ja terrorismi riskile, eristades konkreetse kliendi riske vastava kliendikategooria riskidest;
- ii. pakkuda kliendile põhilisi finantstooted ja –teenuseid²⁷, et õiguspäraselt piirata võimalust kasutada kõrgema rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga tooteid ja teenuseid ning tuvastada lihtsamalt ebatavalisi tehinguid ja tehingumustreid, sealhulgas toodete ja teenuste mittesihotstarbelist kasutust. Sellised piirangud peavad olema vajalikud ja proportsionaalsed ja mitte takistama kliendi juurdepääsu finantstoodetele ja –teenustele ebamõistlikult;
- iii. kaaluda muid kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riski leevendamise võimalusi ja meetmeid enne ärisuhte loomisest keeldumist, ärisuhte lõpetamist või tehingust keeldumist, vältimaks isikute põhjendamatu jätmist õiguspärase juurdepääsuta finantstoodetele ja –teenustele.

3.1.9. Iga RahaPTS-i ja käesoleva juhendi rakendamise otseselt seotud juht ja töötaja peab omama kutseoskust ehk teadmisi, oskusi ja kogemusi, mis võimaldab tal igakülgset ning oodatava täpsusega täita vastavalt ülesande ulatusele õigusaktides ja juhendis sätestatud. Lisaks peab ta olema läbinud selleks vastava koolituse või olema muul viisil saanud kohustatud isikult juhised.

---

²⁵ Riskide põhjendamatu vältimine ehk inglise keeles *de-risking* (EBA suunistes kasutatud ka „riskide vähendamine“). Vt muu hulgas EBA 31.03.2023 „Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenuste juurdepääsu andmisel“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse XX.XX otsuse nr XXX alusel, kohaldatavad alates 03.11.2023. Arvutivõrgus: XXX

²⁶ Näiteks ärisuhte seire.

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta (edaspidi *Maksekonto direktiiv*) kohaselt, mis on Eesti õigusesse üle võetud võlaõigusseadusega (edaspidi VÕS, 40. peatükk 2. jagu) on krediidiasutused kohustatud tarbijatega sõlmima lepingud põhimakseteenuste pakkumiseks. RahaPTS § 35 lg 1 punkti 6 kohaselt loetakse rahapesu ja terrorismi rahastamise riske vähendavaks asjaoluks maksekontoga seotud põhimakseteenuseid. Põhimakseteenuste osutamisest võib ärisuhte loomisest ja kestel keelduda rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise kaalutlustel õigusaktides (ennekõike VÕS, RahaPTS § 42 lõige 1, Maksekonto direktiiv) piiritletud juhtudel ja tingimustel, arvestades ka Finantsinspeksiooni suuniseid põhimakseteenuste kättesaadavuse tagamisel.

3.2. Riskihinnang

- 3.2.1. Kohustatud isik koostab ja uuendab regulaarselt riskihinnangut, et tuvastada, hinnata ning analüüsida tema tegevusega kaasnevaid rahapesu ja eraldi terrorismi rahastamise riske (oluline on nende kahe riski eristamine ja nende selge eraldi hindamine). See tähendab, et kohustatud isik peab tuvastama ja selgelt defineerima, milliseid tooteid ja teenuseid kasutades ning mil viisil on võimalik teda ära kasutada rahapesuks või terrorismi rahastamiseks (st milline on risk/oht). See hõlmab ka strateegilisi analüüse saamaks aru, millised on organisatsiooni kitsaskohad (st milline on haavatavus)²⁸.
- 3.2.2. Riskihinnangu sisu ja selle põhjalikkus ning uuendamise regulaarsus sõltub kohustatud isiku suurusest, tema tegevuse ja teenuste laadist, ulatusest, keerukusastmest ning kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest.
- 3.2.3. Riskihinnangu uuendamise regulaarsuse üle otsustamisel arvestatakse riikliku riskihinnangu tulemusi. Muu hulgas tuleb riskihinnang üle vaadata, kui kohustatud isik otsustab muuta osutatavaid teenuseid ja pakutavaid tooteid, kasutada uusi või uuendatud müügikanaleid, pakkuda tooteid või teenuseid uutele turgudele või geograafilistes asukohtades või muuta oma riskiisu rohkemate riskide võtmiseks.
- 3.2.4. Kohustatud isik peab olema valmis põhjendama enda riskide käsitlemist, sealhulgas riskide võtmise ja neist keeldumise aluseid pädevale järelevalveasutusele.
- 3.2.5. Riskihinnangu dokument peab sisaldama vähemalt järgnevat:
- 3.2.5.1. Esmalt tuvastab kohustatud isik oma tegevusega kaasnevad riskid/ohud. Samuti lähitulevikus tekkida võivad, st ettenähtavad riskid/ohud, ning hindab ja analüüsib nende suurust ning mõju. Riskid/ohud tuvastatakse, hinnatakse ja analüüsitakse riskihinnangu läbiviimise seisuga ning arvestades olukorda, kui kohustatud isik peaks võtma riske riskiisuga maksimaalselt lubatavas ulatuses. Kohustatud isik tuvastab, hindab ja analüüsib vähemalt järgmisi riskikategooriaid:
- i. klientidega, st nii konkreetse kliendiga kui ka kliendikategooriatega, seonduv risk;
  - ii. toodete, teenuste või tehingutega, sealhulgas uute ja/või tulevikus pakutavate toodete, teenuste või tehingutega²⁹, seonduv risk;
  - iii. kohustatud isiku ja klientide vaheliste suhtlus- või vahenduskanalitega³⁰ või toodete, teenuste või tehingute edastamis- ja müügikanalitega, sealhulgas selliste uute ja/või tulevikus pakutavate kanalitega³¹ (edaspidi ka kui *turustuskanalid*), seonduv risk;
  - iv. riikide või geograafiliste piirkondade või jurisdiktsioonidega seonduv risk.
- 3.2.5.2. Kohustatud isik määrab kindlaks väiksema ning suurema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga valdkonnad, riskiisu ja riskijuhtimise mudeli (kompensatsioonimehhanismid) tema tegevusega kaasnevate riskide/ohtude maandamiseks ning selgitab välja jääkriski ja selle suuruse ning mõju, mis avaldub kohustatud isikule pärast kompensatsioonimehhanismide rakendamist. Kompensatsioonimehhanismide puhul võetakse arvesse tegevusega kaasnevat

---

²⁸ Näiteks, kust ja kuidas tulevad kliendid. Samuti kust ja kuidas on tulnud kliendid, kellega on ärisuhted erakorraliselt (käesoleva juhendi punkti 6.3 mõttes) üles öeldud või kellega on ärisuhte loomisest keeldutud, sest klient ei esita hoolsusmeetmeteks andmeid või esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus (käesoleva juhendi punkti 6.1 mõttes) jne.

²⁹ Uute ja/või tulevikus pakutavate toodete, teenuste või tehingutega kaasnevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski võib hinnata ühe osana nn tootejuhtimise riskihinnangust (ingl k – *product governance*).

³⁰ Arvesse tuleb võtta nii infotehnoloogilisi kui ka füüsilist kontakti nõudvaid kanaleid.

³¹ Uute ja/või tulevikus pakutavate suhtlus- või vahenduskanalitega või toodete, teenuste või tehingute edastamiskanalitega kaasnevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski tuleb hinnata ühe osana nn tootejuhtimise riskihinnangust (ingl k – *product governance*).

Finantsinspeksioon

maksimaalse riski/ohu suurust, st olukorda, kus kohustatud isik peaks võtma riske riskiisuga maksimaalselt lubatavas ulatuses, v.a juhendi punktis 3.4.3.4. nimetatud juhul. Kompensatsioonimehhanismideks on eelkõige vastava organisatsioonilise lahendi loomine võetavate riskide maandamiseks, kuid muu hulgas ka kapitali või muude likviidsete vahendite abil rakendatavad meetmed jms.

- 3.2.5.3. Kohustatud isik hangib rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskide tuvastamiseks teavet mitmest eri allikast, mis võivad olla kättesaadavad eraldi või mitme allika teavet ühendavate kättesaadavate vahendite või andmebaaside kaudu. Riskide hindamisel peab kohustatud isik arvestama muu hulgas Eesti riigi ning Euroopa Liidu riski- ja ohuhinnanguid Euroopa Komisjoni suure riskiga kolmandate riikide loetelu, Rahapesu Andmebüroolt, valitsus- ja pädevatelt järelevalveasutustelt pärinevat teavet ning esialgsete hoolsusmeetmete protsessis ja pideva ärisuhte seire käigus kogutud teavet.
- 3.2.5.4. Riskihinnang peab hõlmama kogu äritegevust ja algset kliendi suhtes rakendatavat hoolsusmeetmete taset, mida kohustatud isik kohaldab konkreetsetes olukordades ning konkreetset liiki klientidele, toodetele, teenustele ja edastamiskanalitele. Individuaalsed riskihinnangud annavad teavet, kuid ei asenda kogu äritegevust hõlmavat riskihinnangut.
- 3.2.6. Kohustatud isik määrab riskihinnangu alusel ka olukorrad ja tingimused, millal ta võib majandustegevuses kohaldada tugevdatud või lihtsustatud hoolsusmeetmeid ning milles seisneb tugevdatud või lihtsustatud hoolsusmeetmete sisu ja olemus.
- 3.2.7. Kui kohustatud isik on emattevõttena osa suuremast finantsteenuste osutamise kontsernist, peab riskihinnangu dokument, sealhulgas tema tegevust mõjutavad riskid/ohud ning kompensatsioonimehhanismid kajastama kogu kontserniga³² (sealhulgas olemasolul filiaali(de)ga) kaasnevaid asjaolusid. Ja vastupidi, kui kohustatud isik on nn tütarettevõttena osa kontsernist, peab riskihinnangu dokument arvestama ka kontserni vastavate dokumentidega.
- 3.2.8. Juhul, kui kohustatud isikul puuduvad kontserniettevõtted teistes riikides, kuid ta on riskiisu dokumendis või muul viisil seadnud eesmärgiks teatud riikidest või piirkondadest pärit³³ kliente teenindada (sealhulgas piiriülese teenuse osutamine ning kontsentreerumine teatud kliendigruppide teenindamisele³⁴), peab riskihinnangu dokument kajastama ka nende riikide või territooriumidega kaasnevaid punktis 3.2.5.1. nimetatud riske.
- 3.2.9. Riskihinnangu dokumendis määratletakse riskijuhtimise meetmed, mille abil tuvastatakse mõistliku aja jooksul olulised muutused kohustatud isiku tegevusega kaasnevates riskides.
- 3.2.10. Riskihinnangu koostamisel ja uuendamisel tuleb kohustatud isikul arvestada muu hulgas asjakohaste EBA suuniste (sh EBA riskitegurite suunistega³⁵) ja hinnangutega.
- 3.2.11. Riskihinnangu dokumendi kehtestab ja kinnitab kirjalikus vormis enda otsusega kohustatud isiku juhatus.

---

³² Kontsern käesoleva punkti mõttes on piiratud vaid finantsteenuseid osutavate ettevõtetega.

³³ Termin „pärit“ käesoleva punkti tähenduses on olukord, kus isikul on nimetatud riigi või territooriumi kodakondsus või tema elu- või asukoht on nimetatud riigis või territooriumil.

³⁴ Antud joonealuse märkuse mõttes tähendab pärit kohustatud isiku enda valitud seost, sealhulgas näiteks kliendi sünnikohta, elu- või tegevuskohta, harilikku viibimiskohta, juhatusel liikme(te) või tegelike kasusaaja(te)ga seotud kohta jne.

³⁵ EBA 01.03.2021 „Suunistes, mis on koostatud direktiivi (EL) 2015/849 artikli 17 ja artikli 18 lõike 4 alusel, milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid hoolsusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvestama, kui hindavad üksikute ärisuhete ja juhtehingute rahapesu ja terrorismi rahastamise riski, millega tunnustatakse kehtetuks ja asendatakse suunistes JC/2017/37“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 27.09.2021 otsuse nr 1.1-7/160 alusel. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjärelevalve-suunis-suunistes-mis-koostatud-direktiivi-el-2015849-artikli-17-ja>. (21.07.2023)

3.3. Riskiisu

- 3.3.1. Kohustatud isik koostab ja uuendab regulaarselt riskiisu³⁶ dokumenti. Riskiisu dokumendis käsitletakse riskide tasemeid ja tüüpe, mis on seotud eelkõige tavapärasemast kõrgema ohuga, et klient võib teostada tavapärasest tegevusest hõlbivaid tehinguid³⁷, sealhulgas ebaharilikke ja -mõistlikule majandustegevusele viitavaid tehinguid ning toiminguid. Selline hinnang hõlbivusele tugineb kohustatud isiku kohasel kutseoskusel. Riskid tuleb tuvastada, hinnata ja analüüsida nii ärisuhtes olevate isikute kui ka juhuti tehtavas tehingus osalevate isikute puhul.
- 3.3.2. Riskiisu dokumendis määratletakse riskide taseme ja riskide tüüpide kogum, mida kohustatud isik on valmis oma majandustegevuse ja strateegiliste eesmärkide elluviimise nimel (kooskõlas oma äriplaaniga) võtma ning mida ta on võimeline võtma arvestades kapitali, riskijuhtimise ja -kontrolli võimet ning regulatiivseid piiranguid.
- 3.3.3. Riskiisu uuendamise regulaarsus sõltub kohustatud isiku suurusest, tema tegevuse ja teenuste laadist, ulatusest, keerukusest, sealhulgas tegevusega kaasnevatest riskidest. Riskiisu tuleb muu hulgas üle vaadata, kui kohustatud isik tuvastab riskihinnangu läbiviimisel muutunud või täiendavaid riske enda tegevuses. Samuti kui kohustatud isiku organisatsiooniline lahend ei ole või ei pruugi enam olla võimeline kaasnevaid riske kohaselt maandama (ühe või mitme (võtme)isiku töölt lahkumine, organisatsiooni ümberkujundamine, teenuste struktuuri ja mahu muutused, kliendibaasi laiendamine, teenuste mitmekesistamine vms).
- 3.3.4. Riskiisu dokumendi sisu ja selle põhjalikkus sõltub kohustatud isiku suurusest, tema tegevuse ja teenuste laadist, ulatusest, keerukusest, sealhulgas tema tegevusega kaasnevatest riskidest. Samuti soovitud riskide taseme suurusest ja kaasnevate riskide võimalikust ohust kohustatud isiku tegevusele, arvestades seejuures nii järelevalveasutuste, õiguskaitseasutuste kui ka Eesti riigi ning Euroopa Liidu riski- ja ohuhinnangutega. Riskiisu dokumendist peab selgelt nähtuma, et selle koostamisel on sisuliselt arvestatud muu hulgas Eesti riigi ning Euroopa Liidu riski- ja ohuhinnangutega.
- 3.3.5. Riskiisu dokument peab võtma arvesse kohustatud isiku riskihinnangus toodud eelkõige tavapärasemast kõrgemaid riske ning mõõdikuid. See tähendab (i) erinevate äriiinide või äriüksuste ja/või (ii) teineteisest täielikult eristuvate toodete või teenuste³⁸ puhul riskiisu määratlust kõikide asjasse puutuvate äriiinide, äriüksuste ja/või toodete ning teenuste gruppide kaupa.
- 3.3.6. Riskiisu dokument peab sisaldama vähemalt järgnevat:
- 3.3.6.1. Kohustatud isik määratleb kvalitatiivsel ja kvantitatiivsel tasemel (mõõdetavad) riskid, sealhulgas tooted, teenused, kliendid, müügikanalid, geograafilised riskid, mida ta on valmis oma äritegevuses võtma või mida ta soovib vältida, võttes seejuures arvesse ka juhendi punktis 3.3.8 toodut. Riskiisu dokument peab muu hulgas sisaldama seda, kas ja millises määras kavatakse luua ärisuhteid Euroopa Majanduspiirkonna välisest riigist pärit isikutega ning milliseid teenuseid, milliste müügikanalite kaudu ollakse neile valmis osutama.

³⁶ Erialakirjanduses peetakse riskiisu ja riskitaluvust nii sünonüümideks kui ka erinevat sisu omavateks mõisteteks. Käesoleva juhendi kontekstis on riskitaluvus üks osa riskiisust. Riskiisu mõiste on toodud RahaPTS §-is 10.

³⁷ Hõlbivateks on muu hulgas klient, toode ja teenus vms asjaolu, kus või mis kohustatud isiku hinnangul nõuab rahapesu ja terrorismi rahastamise riski juhtimiseks tihedamaid toiminguid ja mis ei piirdu pelgalt ärisuhte loomisel andmete kogumisega ning andmete aeg-ajalt uuendamisega. Mitte hõlbivaks olukorraks võib olla näiteks Eesti riigi resident, kes oma tavapärase ja igapäevase käitumise käigus võtab laenu, hoiustab rahalisi vahendeid või kasutab hoiustatud vahendeid igapäevasteks tarbetegevusteks.

³⁸ Tooded ja teenused puhul käesoleva punkti mõttes üldistatult on käesoleva juhendi punktis 2.2.1. nimetatud isikute poolt pakutavad teenused. Nn pangateenuste puhul tuleb eraldi arvelduskonto avamise puhul arvestada (nii tähtajalise kui ka nõudmiseni) hoiustamisega ja eraldiseisvalt makseteenuse osutamisega kaasnevat.

3.3.6.2. Samuti määratleb kvalitatiivsel ja kvantitatiivsel tasemel (mõõdetavad) kompensatsioonimehhanismid võetavate riskide maandamiseks. Dokumendist peavad nähtuma selgitused, kuidas konkreetsed mehhanismid riske maandavad. Kompensatsioonimehhanismide puhul võetakse arvesse maksimaalset lubatavat riskide kogumit, mitte riske, mida kohustatud isik konkreetsel ajahetkel reaalselt võtab, v.a juhendi punktis 3.4.3.4. nimetatud juhul. Kompensatsioonimehhanismideks on eelkõige vastava organisatsioonilise lahendi loomine võetavate riskide maandamiseks, kuid muu hulgas ka kapitali või muude likviidsete vahendite abil rakendatavad meetmed jms.

3.3.6.3. Riskijuhtimise meetmed, mille abil tuvastatakse riskiisu dokumendis toodud kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete mõõdikute ületamised või tegevused, mis ei ole riskiisu dokumendiga kooskõlas (riskiisust kinnipidamine). Samuti olukorrad, kus kompensatsioonimehhanismid ei vasta riskiisule (kohustatud isik ei talu enam võetud või tulevikus võetavaid riske) ning meetmed sellistele asjaoludele reageerimiseks.

3.3.7. Riskiisu määratlemisel võtab kohustatud isik muu hulgas arvesse EBA asjakohaseid suuniseid.

3.3.8. Riskiisu määratlemisel seoses isikute tunnustega, kellega soovitakse ärisuhteid vältida (juhendi punkt 3.3.6.1), ei tohiks kohustatud isik, arvestades ka juhendi punktis 3.1.8 toodud eesmärke³⁹, välistada terveid kliendikategooriaid, kellega ärisuhetest kõrgema rahapesu ja/või terrorismi rahastamise riski tõttu vaikumisi keeldutakse või ärisuhted lõpetatakse. Seejuures ei tohiks sellised tunnused olla määratletud viisil, mis viitavad isiku üldisele grupi-kuuluvusele⁴⁰, vaid kõrge riskiga seonduvatele kriteeriumidele, mis on kirjeldatud näiteks tegevuste või käitumismustritena. Riskiisu määratlemise raames seoses tunnustega, millistele vastavate isikutega soovib kohustatud isik ärisuhteid vältida, kaalub kohustatud isik eelnevalt kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riski leevendamise erinevaid võimalusi ja meetmeid, sealhulgas sihivõrgude piirangute kohaldamist tema poolt pakutavate finantstoodete või –teenuste suhtes. Kohustatud isik hindab vastavate piirangute sihivõrgust ja nende kohaldamise võimalikkust ning vajalikkust, võttes muu hulgas arvesse enda riskiisu.

3.3.9. Olukordades, kus kohustatud isik on emaettevõttena osa suuremast finantsteenuste osutamise kontsernist, peab riskiisu dokument, sealhulgas kvalitatiivsed ja kvantitatiivsel tasemel (mõõdetavad) riskid ning kompensatsioonimehhanismid, kajastama kogu kontserniga⁴¹ kaasnevaid asjaolusid. Ja vastupidi, kui kohustatud isik on tütarettevõttena osa kontsernist, peab riskiisu dokument arvestama ka kontserni vastavate dokumentidega, kui need on olemas.

3.3.10. Riskiisu dokumendi kehtestab ja kinnitab kirjalikus vormis enda otsusega kohustatud isiku juhatus.

3.4. Juhatus⁴² tegevus

3.4.1. Kohustatud isiku juhid on kohustatud tegutsema nendelt oodatava ettenägelikkuse ja kompetentsusega ning vastavalt nende ametikohale esitatavatele nõuetele, lähtudes kohustatud isiku ja tema klientide huvidest. Samuti sellest, et Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi ei kasutataks rahapesuks ning terrorismi rahastamiseks.

3.4.2. Kohustatud isiku juhatus peab kindlaks määrama kohustatud isiku riskiisu. Selleks juhatus muu hulgas:

3.4.2.1. võtab arvesse juhendi punktis 3.3. toodut ning tagab riskiisu ja riskihinnangu dokumendi koostamise ning nende regulaarse ülevaatamise;

³⁹ Vt muu hulgas EBA 31.03.2023 „Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenuste juurdepääsu andmisel“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatus XX.XX otsuse nr XXX alusel, kohaldatavad alates 03.11.2023. Arvutivõrgus: XXX

⁴⁰ Näiteks pagulane, varjupaigataotleja.

⁴¹ Kontsern käesoleva punkti mõttes on piiratud vaid finantsteenuseid osutavate ettevõtetega.

⁴² Olukorras, kus kohustatud isikul puudub juhatus tuleb käesoleva juhendi kontekstis lugeda „juhatus“ asemel „filiaali juht“.

3.4.2.2. tagab riskijuhtimise meetmed riskiisu dokumendi järgimise hindamiseks ning riskide muutuste tuvastamiseks mõistliku aja jooksul. Kohustatud isiku juhatus või juhatuse tasandil määratud vastutav(ad) isik(ud) võtavad kohevalt meetmed kõrvalekalde esinemisel ning muudavad vastavalt organisatsioonilist lahendit ja vajadusel peatavad organisatsioonilise lahendi muutmiseni osaliselt või täielikult teenuste osutamise.

3.4.3. Kohustatud isiku juhatus peab kehtestama ja regulaarselt üle vaatama rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskide võtmise, juhtimise, jälgimise ning maandamise põhimõtted ja protseduurid, mis hõlmavad nii olemasolevaid kui ka potentsiaalseid riske. Samuti peab kohustatud isiku juhatus pidevalt kindlaks määrama ja hindama kõiki tegevusega kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ning tagama nende suuruse jälgimise ning kontrollimise. Seejuures tagades riskide juhtimiseks piisavate töötajate ja muude kompensatsioonimehhanismide olemasolu. Selleks juhatus muu hulgas:

3.4.3.1. on pidevalt kursis riskide/ohtudega, millega kohustatud isik puutub majandus- ja kutsetegevuses kokku. Selleks saab kohustatud isiku juhatus perioodiliselt ülevaateid kaasnevatest riskidest ja organisatsiooni vastupanuvõimest ning koolitab ennast (või minimaalselt vastutavat juhatuse liiget), et olla kursis rahapesu ja terrorismi rahastamise uute trendide, uuenenud õigusaktide või rahvusvahelise praktika või Finantsinspeksiooni juhendite jms dokumentidega;

3.4.3.2. vaatab vähemalt kord aastas läbi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku⁴³ tegevusaruande;

3.4.3.3. kehtestab RahaPTS-i ja sellega seotud õigustloovate aktide ning käesolevas juhendis toodud põhimõtete täitmiseks protseduureeglid (edaspidi ka kui *sise-eeskirjad* või *siseprotseduurid*) ning tagab, et RahaPTS-i ja käesoleva juhendi täitmisega otseselt seotud töötajad on RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuetega kursis;

3.4.3.4. loob organisatsioonilise lahendi (sealhulgas vastava IT-võimekusega) ja kaasab piisava inimressursi, et see oleks vastavuses maksimaalselt lubatava riskiisuga ning võimeline selle maksimaalse riskiisuga kaasnevatele riskidele/ohtudele vastu seisma ja neid maandama. Kohustatud isik võib otsustada maksimaalselt lubatavate riskide katteks võetavate kompensatsioonimehhanismide kindlakstegemiseks teha stressiteste. Kui kohustatud isiku juhatus ei ole valmis looma organisatsioonilist lahendit, mis vastab maksimaalselt lubatavale riskiisule ja sellega kaasnevatele riskidele/ohtudele, peab juhatus looma organisatsioonilise lahendi ja kaasama piisava inimressursi, et igal ajahetkel olla vastavuses võetavate riskidega. Sellisel juhul loob kohustatud isiku juhatus ka lahendi, mis lühikeste ajavahemike tagant hindab kaasnevate riskide suurust ja hindab organisatsioonilise lahendi piisavust võetavatele riskidele. Vastuolu korral reageerib kohevalt vastava organisatsiooni täiendamisega ja vajadusel otsustab kuni vastava lahendi loomiseni täiendavaid riske mitte võtta ja/või olemasolevaid riske vähendada;

3.4.3.5. tagab funktsioonide lahususe erinevate kaitseliinide vahel ja huvide konfliktide maandamine. See kohustus eeldab muu hulgas regulaarset⁴⁴ hindamist, kas juhtide ja töötajate tasustamise alused, sealhulgas majanduslikud huvid kolmandate isikute suhtes⁴⁵, innustaks neid loobuma

---

⁴³ Inglise keeles *AML/CFT compliance officer*. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevuse kohta vt täpsemalt juhendi punkti 3.7.3.5.

⁴⁴ Regulaarne on vähemalt üks kord aastas.

⁴⁵ Nendeks kolmandateks isikutes võivad olla muu hulgas perekonnaliikmed, samuti kohustatud isiku teenuseid tarbivad isikud ning nii isiklikul kui ka tööalasel alusel tekkinud suhted kolmandate isikutega.

või tegema järeleandmisi õigusaktide ja juhendi täitmisel.⁴⁶ Juhatus tagab nimetatud põhimõtete järgimise või järgimata jätmise tuvastamise, hindamise, juhtimise ja maandamise lahendi;

3.4.3.6. tagab, et tema poolt määratud isik(ud) täidavad hoolsusmeetmeid lähtuvalt õigusaktidest ja juhendi soovitudest ning arvestab, et rakendatavad meetmed on asjakohased, vastavad teenusepakkuja tegevusprofiilile ning on kooskõlas kliendi, tehingu iseloomu, suuruse ja ulatuse ning võimalike rahapesu või terrorismi rahastamise riskidega;

3.4.3.7. tagab piisava, õigeaegse ja piisavalt üksikasjaliku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise aruandluse pädevale järelevalveasutusele.

3.4.4. Kohustatud isiku juhatus peab korraldama sisekontrolli süsteemi tõhusa toimimise ja tagama kontrolli selle üle, et kohustatud isiku, selle juhtide ning töötajate tegevus oleks kooskõlas õigusaktide ning juhtimisorganite poolt kinnitatud dokumentidega ja heade tavadega. Seejuures hindab juhatus regulaarselt RahaPTS-i ja juhendi täitmiseks rakendatavate siseprotseduuride tõhusust ja tagab sisekontrolli nende täitmise üle.

3.4.5. Kohustatud isiku juhatus protokollib otsustusprotsessi, millega ta täidab käesolevas alapeatükis (juhendi punktis 3.4.) kirjeldatud kohustuste täitmiseks rakendatavad meetmed ning muud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks rakendatavad meetmed.

3.5. Vastutava juhatuse liikme määramine ja tema ülesanded ning roll

3.5.1. Kohustatud isik määrab isiku(d), kes juhatuse⁴⁷ tasandil vastutab(vad) RahaPTS-is sätestatud ja käesolevas juhendis ette nähtud kohustuste täitmise eest. Seejuures:

3.5.1.1. nimetatud isiku pädevus ja vastutus peab olema läbipaistvalt ning üheselt mõistetavalt kirjas juhatuse liikmete ülesandeid reguleerivas kohustatud isiku sisedokumentis (näiteks juhatuse liikmete ametijuhendid, teenistuslepingud vms);

3.5.1.2. vastutavaks juhatuse liikmeks võib valida või määrata vaid isiku, kellel on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisest aja- ja asjakohased teadmised, oskused, kogemused, haridus ja kutsealane sobivus ning laitmatu ärialane maine. Vastutav juhatuse liige on pidevalt teadlik riskidest, mis mõjutavad kohustatud isikut, ning organisatsioonilisest lahendist, mis on võimeline maandama konkreetseid riske. Vastutav juhatuse liige peab oma tegevuses üles näitama piisavat asjatundlikkust, ausust, täpsust ja hoolikust, et tagada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmine;

3.5.1.3. vastutav juhatuse liige peab pühendama piisavalt aega ja omama piisavalt vahendeid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud ülesannete tõhusaks täitmiseks. Ta peab esitama aruande punktis 3.5.3. loetletud kohustuste täitmise kohta ning teavitama vajaduse korral ja viivitusega regulaarselt kohustatud isiku nõukogu⁴⁸.

3.5.2. Vastutava juhatuse liikme määramisel tuleb tuvastada võimalikud huvide konfliktid, neid arvestada ja vajadusel rakendada vastavaid meetmeid nende vältimiseks või leevendamiseks.

---

⁴⁶ Vt ka EBA 02.07.2021 „Suunised sisejuhtimise kohta“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 15.11.2021 otsuse nr 1.1-7/195 alusel, 11. ja 12. jagu, mis on käesoleva juhendi kontekstis relevantseted kõikidele kohustatud isikutele. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2021-11/pp%20nr%2007%20GL%20on%20internal%20governance%20under%20CRD_ET.pdf. (21.07.2023)

⁴⁷ Kui kohustatud isikul on rohkem kui üks juhatuse liige, siis määrab kohustatud isik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutava juhatuse liikme. Filiaalide puhul on käesoleva juhendi kontekstis peetud silmas filiaali juhti.

⁴⁸ Nõukogu olemasolu korral.

3.5.3. Vastutav juhatuse liige peab tagama, et kogu juhatuse on teadlik rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide mõjust kogu äritegevusele. Vastutava juhatuse liikme kohustused on vähemalt järgmised:

3.5.3.1. tagada, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika, protseduurid ja sisekontrollimeetmed on piisavad ja proportsionaalsed, arvestades kohustatud isiku teenuste laadi, ulatust ja keerukusastet ning rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, millele ta on avatud;

3.5.3.2. hinnata koos juhatusega, kas on asjakohane määrata eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik⁴⁹;

3.5.3.3. hinnata koos juhatusega vajadust eraldiseisva rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli üksuse järele, et aidata rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut tema ülesannete täitmisel;

3.5.3.4. tagada, et juhatusele esitatakse korrapäraselt aruandeid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevuse kohta. Samuti, et juhatusele antakse piisavalt põhjalikku ja õigeaegset teavet ning andmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise kohta. See hõlmab ka koostööd pädevate järelevalveasutusega, sealhulgas teabevahetust Rahapesu Andmebürooga;

3.5.3.5. teavitada juhatust kõigist rasketest või olulistest rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud probleemidest ja rikkumistest ning soovitada vastavaid meetmeid nende kõrvaldamiseks;

3.5.3.6. tagada, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul on: (i) otsene juurdepääs kogu teabele, mis on talle ülesannete täitmiseks vajalik, (ii) piisavalt inim- ja tehnilisi ressursse ning vahendeid, ning (iii) piisav informeeritus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise intsidentidest ja puudustest, sealhulgas sisekontrollisüsteemide ning riiklike järelevalveasutuste või välisriigi järelevalveasutuste⁵⁰ poolt tuvastatud puudustest.

3.5.4. Vastutav juhatuse liige on juhatuse peamine kontaktpunkt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku jaoks. Vastutav juhatuse liige peab tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tõstatatud probleeme käsitletakse ja arvestatakse nõuetekohaselt. Kui juhatuse otsustab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku soovitusel mitte järgida, tuleb vastavat otsust nõuetekohaselt põhjendada ja dokumenteerida. Olulise intsidendi korral peab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul olema võimalik pöörduda otse kohustatud isiku juhtorganite, sealhulgas nõukogu poole.⁵¹

3.6. Nõukogu tegevus⁵²

3.6.1. Kohustatud isiku nõukogu vastutab sisejuhtimise ja sisekontrolli raamistiku rakendamise kontrolli ja järelevalve eest, et tagada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontekstis kohalduvate nõuete täitmine. Lisaks EBA sisejuhtimist käsitlevatele suunistele⁵³ peab nõukogu:

---

⁴⁹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku määramise ning ülesannete ja rolli kohta vaata juhendi punkte 3.7.3.5.-3.7.3.8.

⁵⁰ Kontsernide korral välisriigi asutuste poolt.

⁵¹ Nõukogu olemasolu korral.

⁵² Nõukogu olemasolu korral.

⁵³ Viidatud EBA sisejuhtimist käsitlevate suuniste kohta, mis on käesoleva juhendi kontekstis nõukogu tegevuse osas relevantsete kõikidele kohustatud isikutele, vt joonealune viide nr 46.

- 3.6.1.1. olema informeeritud kogu äritegevust hõlmava rahapesu ja terrorismi rahastamise riskihindamise tulemustest;
  - 3.6.1.2. kontrollima ja jälgima rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika ja protseduuride piisavust ja tõhusust, arvestades kohustatud isikuga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, ning rakendama asjakohaseid meetmeid tagamaks kompensatsioonimehhanismid vastavate riskide maandamiseks.
  - 3.6.1.3. tutvuma rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku poolt vähemalt kord aastas koostatava tegevusaruandega. Vajadusel sagedamini saama teavet tegevusest, millega kaasneb kohustatud isiku jaoks kõrgem rahapesu ja terrorismi rahastamise risk;
  - 3.6.1.4. hindama vähemalt kord aastas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli funktsiooni tõhusat toimimist, muu hulgas arvestades rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud sise- ja/või välisauditite järeldusi. Samuti hindama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavale isikule võimaldatud inim- ja tehniliste ressursside asjakohasust.
- 3.6.2. Nõukogu peab tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav juhatuse liige: (i) omab teadmisi, oskusi ja kogemusi, mis on vajalikud kohustatud isikuga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tuvastamiseks, hindamiseks ja juhtimiseks ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika, kontrollide ja protseduuride rakendamiseks, (ii) omab head arusaama kohustatud isiku ärimudelidest ja sektorist ning avatusest rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele, (iii) saab õigeaegselt teavet otsustest, mis võivad mõjutada kohustatud isiku riske.
- 3.6.3. Nõukogul peab olema juurdepääs piisavalt üksikasjalikele ja kvaliteetsetele andmetele ja teabele ning ta peab neid arvestama, et tõhusalt täita rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise funktsiooni. Nõukogul peab olema õigeaegne ja otsene juurdepääs muu hulgas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevusaruandele ja ülevaadetele, siseauditi funktsiooni aruandele, välisaudiitorite järeldustele ning tähelepanekutele. Samuti pädeva järelevalveasutuse järeldustele, teabevahetusele Rahapesu Andmebürooga ning järelevalvemeetmetele või kehtestatud sunnimeetmetele.

3.7. Organisatsiooni ülesehitamine nn kolme kaitseliini põhimõttel

3.7.1. Üldpõhimõtetest

- 3.7.1.1. Kohustatud isiku organisatsiooniline ülesehitus riskijuhtimise mudeli mõttes peab vastama tema suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadi, ulatuse, keerukusastmele, sealhulgas riskiisule ja kaasnevatele riskidele, ja peab olema üles ehitatud nn kolme kaitseliini põhimõttel⁵⁴. Kohustatud isiku organisatsiooniline struktuur peab vastama arusaamale avalduvatest riskidest ning nende juhtimisest. Riskijuhtimine on terviklik ja hõlmab kohustatud isiku kogu tegevust.
- 3.7.1.2. Riskijuhtimise mudeli väljatöötamisel tuleb arvestada funktsioonide lahususe ja huvide konflikti vältimise põhimõtetega. Huvide konflikti tuvastamiseks ja maandamiseks kohustatud isik:

---

⁵⁴ Nn kolme kaitseliini põhimõttest võib kõrvale kalduda, kui see on lubatud õigusaktide, käesoleva juhendi või muude asjakohaste juhenditega (nt ei nõuta teatud funktsioonide olemasolu ja lubatud on proportsionaalsuse hinnang) ning kui kohustatud isik tagab seejuures organisatsiooni funktsioonide lahususe, st piisaval määral on eraldatud ülesanded riskide võtmisel ja riskide hindamisel, ning huvide konfliktide maandamise, arvestades muu hulgas kohustatud isiku tegevuse laadi, ulatust ja keerukust.

- i. kehtestab huvide konflikti maandamise ja vältimise korra, milles sätestatakse õiguslikud, tehnilised ja organisatsioonilised meetmed. Seejuures arvestades kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenuste laadi, ulatust, keerukust, sealhulgas riskiisu ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevat riski. See hõlmab töötajate (sealhulgas käsundus või muudes õiguslikes suhetes olevate isikute) ja juhtide tasustamise põhimõtteid;
  - ii. väldib olukordi, mille puhul omanike, juhtide ning töötajate (sealhulgas käsundus või muudes õiguslikes suhetes olevate isikute) ja klientide isiklikud (muu hulgas majanduslikud) huvid on vastuolus kohustatud isiku enda huvidega. See hõlmab eelkõige huvi täita õigusaktidest ja juhenditest (sealhulgas käesolevast juhendist) tulenevat rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid;
  - iii. küsib oma töötajatelt⁵⁵ (sealhulgas käsundus või muudes õiguslikes suhetes olevatelt isikutelt⁵⁶) ning juhtidelt⁵⁷ andmeid majanduslike huvide kohta rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise perspektiivist ning hindab selles esitatud andmeid huvide konflikti perspektiivist. Kohustatud isik uuendab regulaarselt neid majanduslike huvide deklaratsioone;
  - iv. tuvastab ja analüüsib, kas kliente kohustatud isikuni juhatavad isikud (ehk nn agendid, edasimüüjad vms) omavad kliendi suhtes huvisid⁵⁸. Sellise huvide konflikti korral, mille juhtimist tuleb kohustatud isikult eeldada, võtab kohustatud isik meetmeid huvide konflikti maandamiseks, mis teatud juhtudel seisneb selle vältimises. Igal juhul peab kohustatud isik olema valmis Finantsinspeksioonile võetud meetmeid põhjendama ning selgitama huvide konflikti sisu ja suurust. Tegevuse edasiandmise või teise isiku kogutud andmetele tuginemise korral kohaldub ka juhendi punkt 4.8.1 või punkt 4.8.2.
- 3.7.1.3. Kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukustele, sealhulgas riskiisule ja kaasnevatele riskidele, peab vastama ka kompensatsioonimehhanismide maht ja ulatus, st IT-lahendite kasutamise vajalikkus ja ulatus ning täidetud töökohtade maht erinevates kaitseliinides.
- 3.7.1.4. Kohustatud isiku organisatsiooniline struktuur peab olema õigustatud ja efektiivne ega tohi olla põhjendamatult või ebasobivalt keeruline ja läbipaistmatu. Kohustatud isik mõistab erinevate üksuste eesmärgi, tegevusi ning nendevahelisi seoseid ja suhteid. Organisatsiooniline struktuur ja iga struktuuriüksuse ülesanded peavad olema selgelt dokumenteeritud.
- 3.7.1.5. Aruandlus- ja alluvusahelad peavad olema tagatud selliselt, et kõik töötajad teavad enda kohta organisatsioonilises struktuuris ning enda tööülesandeid.
- 3.7.1.6. Kohustatud isiku töötajad peavad tegutsema nendelt oodatava ettenägelikkuse ja kompetentsusega ning lähtuvalt nende ametikohale esitatavatest nõuetest. Seejuures lähtudes kohustatud isiku huvidest, eesmärkidest ning sellest, et Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi ei kasutataks rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks. Kohustatud isikul peavad olema paika pandud protseduurid töötajate sobivuse hindamiseks enne nende tööle asumist.

---

⁵⁵ Nendeks töötajateks on muu hulgas isikud, kes puutuvad tavapärasemast kõrgema riskiga klientidega kokku, kellel on tavapärasemast kõrgema riskiga kliendisuhete osas või sellega seonduvates asjaoludes otsustusõigus. Samuti muud isikud, kes kliendiga seotud riskiastmest olenemata tegelevad kliendisuhetest tekkivate riskide juhtimisega rahapesu tõkestamise mõttes.

⁵⁶ Kliendiga seotud riskitasemest olenemata.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Näiteks osutavad neile õigusteenust, raamatupidamisteenust, äriühingu jt õiguslike struktuuride asutamise vms teenust.

3.7.1.7. Riskijuhtimise funktsiooni edasiandmisel (*outsourcing*) kohaldatakse juhendi punkti 4.8.1. põhimõtteid asjakohaste erisustega ning EBA tegevuse edasiandmise suunistes⁵⁹, Finantsinspeksiooni soovituslikus juhendis „Nõuded finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing*)“⁶⁰ ja RahaPTS §-s 24 sätestatut.

3.7.2. I kaitseliin

3.7.2.1. I kaitseliin on riskijuhtimise süsteemi osa, mis on seotud struktuuriüksustega, kelle tegevusega kaasnevad riskid ja kes peavad neid riske, nende spetsiifikat ja ulatust tuvastama, hindama ning kes neid riske juhivad oma tavapärase tegevusega – eelkõige hoolsusmeetmete kohaldamisega. I kaitseliinile kuuluvad kohustatud isiku tegevuse ja teenuse osutamisega kaasnevad riskid, nad on nende riskide haldajad (omanikud) ja vastutavad nende eest. Seega on hoolsusmeetmete kohaldamine ärisuhete loomisel (juhendi punkti 4.3. mõttes) ja ärisuhete tavapärasel jälgimisel (juhendi punkti 4.4. mõttes) I kaitseliini funktsioon.

3.7.2.2. I kaitseliini ülesandeks on omada head teadmist kliendist, tema tegevuse ja äritegevuse spetsiifikast. I kaitseliini töötajad peavad olema kursis või ennast kurssi viima klientide erinevate äritegevuste spetsiifikaga ja nendega seotud riskidega⁶¹, kui kohustatud isik on otsustanud osutada teenust sellistele klientidele. Eesmärk on tuvastada kliendi tegevuses kahtlastele või ebaharilikele tehingutele või ebamõistlikule majanduslikule eesmärgile vastavad või sellistele asjaoludele viitavad tehingud, et need suunata edasiseks analüüsiks riskijuhtimise funktsiooni täitjale⁶².

3.7.2.3. Kohustatud isiku juhatuse hindab organisatsioonilise lahendi ülesehitamisel, millistel juhtudel ja olukordades on vajalik kaasata I kaitseliini töösse riskide kohaseks juhtimiseks IT-süsteemi või inimressurssi (näiteks kõrgema riskiga klientide ja/või suure väärtusega tehinguid tegeva kliendi teenindamisel nn personaalsete kliendihaldurite kaasamine, et pöörata klientidele pidevat ja tugevdatud tähelepanu). Täidetud peab olema juhendi punktides 3.7.2.1., 3.7.2.2. jms toodud põhimõtte ehk kohustatud isik omab piisavat teadmist kliendist ja tema tegevusest, et tuvastada kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid.

3.7.2.4. I kaitseliini ülesandeks on kahtluse korral suunata tuvastatud riskid, sealhulgas nn ohumärgid (punased lipud) kahtlaste ja ebaharilike tehingute näol, riskijuhtimise funktsiooni täitjale ja vajadusel otse kohustatud isiku juhatusele. Funktsioonide lahususe põhimõttest tulenevalt peab olema tagatud, et riskide erakorralise juhtimisega ehk eelkõige nn kahtlaste ja ebaharilike tehingute analüüsiga (v.a esmaste asjaolude väljaselgitamine ja hindamine) ei tegele need I kaitseliini töötajad, kes tuvastasid kahtlased ja ebaharilikud tehingud või asjaolud. I kaitseliini töötaja edastab kahtlased või ebaharilikud, sealhulgas ebamõistlikule majandustegevusele viitavad asjaolud ja tehingud selleks eraldi määratud ning sõltumatule riskijuhtimise funktsiooni täitjale edasiste otsuste vastuvõtmiseks ja riskide juhtimiseks.

---

⁵⁹ EBA 25.02.2019 “Tegevuse edasiandmise suunised”, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 05.08.2019 otsuse nr 1.1-7/92 alusel. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-08/pp%20nr%2004%20EBA%20Tegevuse%20edasiandmise%20suunised%20ET_0.pdf. (21.07.2023). Vastavad EBA suunised kohalduvad krediitiasutustele, investeerimisühingutele, makseasutustele ja e-raha asutustele.

⁶⁰ Kohaldub kõikidele kohustatud isikutele, välja arvatud krediitiasutused, investeerimisühingud, makseasutused ja e-raha asutused. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-finantsjarelevalve-subjekti-poolt-tegevuse-edasiandmisele-outsourcing-uus-redaktsioon>. (21.07.2023)

⁶¹ Kliendid, teenused ja tooted, müügikanalid ning geograafilised riskid.

⁶² Tavapäraselt tegutseb riskijuhtimise funktsiooni täitja II kaitseliini osana (vt juhendi punkti 3.7.3 alapunktid), tagades kõigi riskide tuvastamise, hindamise, mõõtmise, jälgimise ja juhtimise. Kui kohustatud isik on määranud eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku (inglise keeles *AML/CFT compliance officer*), siis võib riskijuhtimise funktsiooni täitja tegutseda I kaitseliini osana eeldusel, et tagatud on funktsioonide lahususe põhimõtte järgimine. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab tegutsema alati II kaitseliinis (juhendi punkt 3.7.3.5 alapunkt iv).

3.7.3. II kaitseliin, sealhulgas kontaktisiku funktsioon

- 3.7.3.1. Kohustatud isiku II kaitseliin koosneb riskijuhtimise ja vastavuskontrolli funktsioonist. Neid funktsioone võib täita ka sama isik või struktuuriüksus olenevalt kohustatud isiku suuruselt ning tegevuse ja teenuste laadist, ulatusest, keerukusastmest, sealhulgas riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest.
- 3.7.3.2. Vastavuskontrolli funktsiooni eesmärk on tagada kohustatud isiku vastavus kehtivatele õigusaktidele, juhenditele jms dokumentidele ning hinnata õigusliku või regulatiivkeskkonna mistahes muudatuste võimalikku mõju kohustatud isiku tegevusele ja vastavuskontrolli raamistikule.
- 3.7.3.3. Vastavuskontrolli ülesandeks on aidata I kaitseliinil kui riski omajatel defineerida kohad, kus riskid esinevad ja aidata I kaitseliinil efektiivselt neid riske juhtida. II kaitseliin ei tegele riskide võtmisega.
- 3.7.3.4. Riskijuhtimise funktsiooniga rakendatakse riskipoliitikat ja kontrollitakse riskijuhtimise raamistikku. Riskijuhtimise funktsiooni täitja tagab kõigi riskide tuvastamise, hindamise, mõõtmise, jälgimise ja juhtimise ning teavitab neist kohustatud isiku asjakohaseid üksuseid. Riskijuhtimise funktsiooni täitja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise mõttes täidab eelkõige juhendi punktides 3.3.6.3 (riskiisust kinnipidamise ja riskitaluvuse kontroll), 3.2.9 (riskide muutumise tuvastamise), 3.4.3.1 (kaasnevate riskide ülevaade) jne toodud ülesandeid.
- 3.7.3.5. Kui see on asjakohane lähtuvalt kohustatud isiku tegevuse ulatusest ja keerukusastmest ning rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskidest, määrab kohustatud isik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku⁶³ kooskõlas EBA vastavuskontrolli suunistega⁶⁴. Seejuures:
- i. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul peavad olema piisavad volitused, et omal algatusel esitada kohustatud isiku juhatasele ja nõukogule⁶⁵ ettepanekuid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise siseeeskirjade järgimise ja tõhususe tagamiseks;
  - ii. juhatus peab määrama, kas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli täidetakse täistööajaga või lisaks muudele ülesannetele. Kui rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesanded antakse töötajale, kes täidab ka muid ülesandeid või funktsioone, peab juhatus tuvastama võimalikud huvide konfliktid ja rakendama vajalikke meetmeid nende vältimiseks või juhtimiseks. Juhatus tagab, et töötaja saab pühendada piisavalt aega vastutava isiku ülesannete täitmisele;
  - iii. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab olema Rahapesu Andmebüroole ja pädevale järelevalveasutusele kättesaadav ja sellest tulenevalt üldjuhul ka töötama selles riigis, kus kohustatud isik on asutatud. Kohustatud isik, arvestades kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, võib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku võtta tööle teises riigis tingimusel, et kohustatud isikul on vajalikud süsteemid ja kontrollid, millega

⁶³ Inglise keeles *AML/CFT compliance officer*.

⁶⁴ EBA 14.06.2022 "Suunised direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjärelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase>. (21.07.2023)

⁶⁵ Nõukogu olemasolu korral.

tagatakse, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul on juurdepääs ülesannete täitmiseks vajalikule teabele ja süsteemidele ning ta on valmis viivitamata kohtuma kohaliku rahapesu andmebüroo ja pädeva järelevalveasutusega. Kohustatud isik peab suutma pädevale järelevalveasutusele tõendada, et kehtestatud meetmed on piisavad ja tõhusad;

iv. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab olema osa II kaitseliinist ja seega osa sõltumatust funktsioonist. Seejuures peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik on sõltumatu tema kontrollitavatest äriühingutest või -üksustest ning ta ei tohi alluda isikule, kes vastutab mis tahes sellise äriühingu või -üksuse juhtimise eest;
- sise-eeskirjades on ette nähtud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku piiramatult ja otsene juurdepääs kogu teabele, mis on talle tema ülesannete täitmiseks vajalik. Seejuures otsustab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik iseseisvalt, millist teavet ta ülesannete täitmiseks vajab;
- olulise intsidendi korral peab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul olema võimalik pöörduda otse kohustatud isiku juhtorganite, sealhulgas nõukogu poole;
- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku roll ja ülesanded on selgelt määratletud ning dokumenteeritud;

v. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul peab ülesannete täitmiseks olema:

- laitmatu maine, vajalikud isikuomadused nagu ausus ja usaldusväärsus;
- asjakohased rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alased oskused ja asjatundlikkus, sealhulgas teadmised seonduvast õiguslikust raamistikust ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise siseprotseduuride rakendamise kohta;
- piisavad teadmised ning arusaam kohustatud isiku ärimudeliga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest;
- rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tuvastamise, hindamise ja juhtimisega seotud kogemused; ning
- piisav aeg ja tööstaaž, et täita ülesandeid tõhusalt, sõltumatult ning autonoomselt;

vi. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik muu hulgas:

- töötab välja rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamise raamistiku rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite kohta juhendi punktis 3.1.6 toodud kohustatud isiku kogu tegevust hõlmava ning üksikute (individuaalsete) riskihindamiste jaoks ning säilitab selle kooskõlas EBA riskitegurite suunistega⁶⁶;

---

⁶⁶ Vt joonealune viide nr 35.

- teavitab rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamise tulemustest juhatust. Seejuures teeb juhatusele vajadusel ettepanekuid riskide maandamise meetmete kohta;
- tagab asjakohaste ja kohustatud isiku tuvastatud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele vastavate siseprotseduuride kehtestamise, ajakohastamise ja tõhusa rakendamise;
- nõustab juhatust enne kui juhatust teeb otsuse uute kõrge riskiga klientidega ärisuhte loomise või ärisuhte jätkamise kohta kooskõlas kohustatud isiku siseprotseduuridega, ning eelkõige olukordades, kus juhatuse heakskiit on nõutud. Kui juhatust otsustab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku nõuandeid mitte järgida, tuleb otsus nõuetekohaselt dokumenteerida, sealhulgas põhjendada, kuidas kavatakse tõstatatud riske maandada;
- kontrollib, kas kohustatud isiku rakendatavad meetmed ja siseprotseduurid vastavad kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohustustele. Jälgib äriiliniide ja üksuste (I kaitseliin) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrolli tõhusat kohaldamist;
- tagab, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise raamistikku ajakohastatakse vajaduse korral ning igal juhul olukorras, kus avastatakse puudusi või ilmnevad uued rahapesu või terrorismi rahastamise riskid või toimuvad muudatused õiguslikus raamistikus;
- teeb juhatusele ettepanekuid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise raamistikus tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks, sealhulgas pädevate järelevalveasutuste või sise- või välisaudiitorite tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks;
- nõustab juhatust, milliseid meetmeid tuleb kohaldada õigusaktidele, eeskirjadele, nõuetele ja standarditele vastamiseks ning annab hinnanguid õigusliku või regulatiivse keskkonna muudatuste võimalikule mõjule kohustatud isiku tegevusele ja vastavuskontrolli raamistikule;
- juhib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutava juhatuse liikme tähelepanu valdkondadele, kus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrolli tuleb rakendada või parandada. Annab teavet rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele avatuse taseme kohta, nende riskide vähendamiseks ja tõhusaks juhtimiseks võetud või soovitatud meetmete kohta. Lisaks juhib tähelepanu, kas vastavuskontrolli funktsioonile eraldatud inim- ja tehnilised ressursid on piisavad või neid tuleks tugevdada;
- koostab ja esitab vähemalt kord aastas juhatusele tegevusaruande⁶⁷, mis peab olema proportsionaalne kohustatud isiku tegevuse ulatuse ja laadiga;
- teavitab töötajaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest, millega kokku puututakse, sealhulgas rahapesu ja terrorismi rahastamise meetoditest, suundumustest ning tüpoloogiatest, ning riskipõhisel lähenemisel võetavatest meetmetest nende riskide maandamiseks;

---

⁶⁷ Tegevusaruandes sisalduva teabe kohta vt: EBA 14.06.2022 "Suunised direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel (punkt 50). Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjärelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase>. (21.07.2023)

- jälgib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise koolituskava ettevalmistamist ja rakendamist. Koostöös asjakohase töötaja või struktuuriüksusega dokumenteerib töötajate aasta väljaõppe- ja koolituskava ning käsitleb seda juhatusele esitatavas tegevusaruandes;
- hindab kohustatud isiku koolitusvajadusi ning tagab, et töötajatele on piisavalt asjakohaseid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaseid koolitusi. Seejuures määrab hinnatavad näitajad, et kontrollida ka koolituste tõhusust;
- tagab, et juhul kui kohustatud isik rakendab välisriigis (nt registrijärgse asukoha või emaaettevõtja) välja töötatud koolitus- ja teadlikkuse tõstmise kava, siis kava kohandatakse siseriiklikule kehtivale õigusele, sealhulgas arvestades kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tüpoloogiaid ning konkreetseid tegevusi;
- tagab, et kui koolitustegevused tellitakse teenuseosutajalt, siis (i) teenuseosutajal on nõutavad teadmised rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisest, (ii) tegevuse edasiandmise korral on tingimused kehtestatud ja neid järgitakse ning (iii) koolituse sisu kohandatakse vastavalt kohustatud isikule;
- täidab asjakohasel juhul Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku ülesandeid⁶⁸.

3.7.3.6. Kohustatud isik ei pea määrama eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut, kui tal on väga piiratud arv töötajaid või määramata jätmine on põhjendatud. Kui juhatuse otsustab mitte määrata eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut, siis peab otsus olema põhjendatud ja dokumenteeritud. Otsus peab olema selgesõnaliselt seotud vähemalt järgmiste kriteeriumidega:

- i. kohustatud isiku äritegevuse laad ja sellega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid, arvestades nii geograafilisi, klientide, toodete ja teenuste kui turustuskanalitega seotud riske;
- ii. kohustatud isiku tegevuse maht, klientide arv, tehingute arv ja maht ning täistööajale taandatud töötajate arv⁶⁹;
- iii. kohustatud isiku õiguslik vorm, sealhulgas kas kohustatud isik kuulub kontserni.

3.7.3.7. Kui eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut ei määrata, peab kohustatud isik korraldama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesannete täitmise juhendi punktis 3.5. nimetatud juhatuse liikme või Eesti äriregistrisse kantud välisriigi äriühingu filiaali juhataja poolt või ülesannete edasiandmise korras⁷⁰ või nimetatud valikuid ühendades.

3.7.3.8. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesannete edasiandmisel lähtub kohustatud isik EBA tegevuse edasiandmise suunistes⁷¹,

---

⁶⁸ Sõltuvalt kohustatud isiku tegevuse ulatusest ja keerukusest ning rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskidest võib kohustatud isik määrata, et Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesandeid täidab sama isik, seda tingimusel, et täidetud on RahaPTS §-is 17 ja juhendi punktis 3.7.3.10 loetletud nõuded.

⁶⁹ Inglise keeles *full time equivalent* (FTE).

⁷⁰ V.a Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku ülesanded, mille edasiandmine ei ole RahaPTS § 17 lõikest 4 tulenevalt võimalik.

⁷¹ EBA 25.02.2019 "Suunised finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing*)", antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 05.08.2019 otsuse nr 1.1-7/92 alusel. Arvutivõrgus:

Finantsinspeksiooni soovituslikus juhendis „Nõuded finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing*)“ ning samuti EBA vastavuskontrolli suunistes⁷² toodud põhimõtetest.

3.7.3.9. Kui rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik tegutseb kontsernis vähemalt kahe üksuse heaks või talle antakse muid ülesandeid, peab kohustatud isik tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul on võimalik nende kõrvalt oma ülesandeid täita. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik võib eri üksustes tegutseda ainult siis, kui need kuuluvad samasse kontserni.

3.7.3.10. Kohustatud isik määrab Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku, kes tavapäraselt⁷³ tegutseb II kaitseliini osana. Seejuures:

- i. kontaktisiku ülesandeid võib täita kohustatud isiku üks või mitu töötajat ja/või vastavate ülesannetega struktuuriüksus. Kui kontaktisiku ülesandeid täidab struktuuriüksus, vastutab nimetatud ülesannete täitmise eest vastava struktuuriüksuse juht;
- ii. kontaktisikuks võib kohustatud isiku juhatus määrata üksnes isiku, kes töötab alaliselt Eestis ning kellel on ülesannete täitmiseks vajalik haridus, kutsealane sobivus, vajalikud võimed, isikuomadused ja kogemused ning laitmatu ameti- ja ärialane reputatsioon ning maine. Vajalike võimete oskuste ja kogemuse hindamisel lähtutakse isiku funktsioonist ja rollist struktuuris. Näiteks kahtlaste ja ebaharilike tehingute tuvastamisega tegelevad töötajad peavad olema omandanud majandus-, õigus- või ärialase hariduse või läbinud vastavad täiendkoolitused vmt, mis aitaksid kaasa oskuste arendamisele, mis on vajalikud mõistmaks keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid, millel ei ole mõistlikku majanduslikku eesmärki. Kontaktisik peab selleks saama pidevaid koolitusi;
- iii. kontaktisiku paiknemine kohustatud isiku organisatsiooni struktuuris peab olema kohane õigusaktidest tulenevate rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmiseks. Samas tuleb kontaktisiku institutsiooni loomisel tagada tema alluvus vahetult kohustatud isiku juhatusele ja tema sõltumatus⁷⁴ äriprotsessidest;
- iv. kontaktisikul peab olema vajalik pädevus, vahendid ja juurdepääs asjakohasele teabele kõigis kohustatud isiku struktuuriüksustes. See tähendab eelkõige juurdepääsu ärisuhete loomise aluseks või eelduseks olevale informatsioonile, sealhulgas kliendi isikut ja tema majandustegevust kajastavale informatsioonile, andmetele või dokumentidele. Juhatus tagab kontaktisikule õiguse osaleda juhatuse koosolekutel, kui kontaktisik peab seda oma ülesannete täitmiseks vajalikuks;
- v. kontaktisik:

---

https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-08/pp%20nr%2004%20EBA%20Tegevuse%20edasiandmise%20suunised%20ET_0.pdf. (21.07.2023)

⁷² EBA 14.06.2022 "Suunistes direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel (punktid 68-73). Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjärelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase>. (21.07.2023)

⁷³ Kui kohustatud isik on määranud eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku (inglise keeles *AML/CFT compliance officer*), võib Rahapesu Andmebüroo kontaktisik tegutseda I kaitseliini osana tingimusel, et tagatud on sõltumatus äriprotsessidest ning alluvus käesoleva juhendi punktis 3.5 toodud vastutavale juhatusele liikmele või filiaali juhile.

⁷⁴ Kontaktisiku sõltumatus äriprotsessidest ei tähenda, et viimane ei võiks tegeleda kaastöötajate nõustamisega või koolitamisega, mille eesmärk on tagada juhtide ja töötajate tegevuse vastavus RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuete täitmisele.

- korraldab kohustatud isiku tegevuses ilmnevate ebatavaliste või rahapesu kahtlusega tehingute või asjaolude või terrorismi rahastamisele viitava teabe kogumist ja analüüsimist. Selleks muu hulgas säilitab kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõik töötajatelt laekunud teated kahtlastest ja ebaharilikest tehingutest. Samuti nende teadete analüüsimiseks kogutud informatsiooni ja muud seonduvad dokumendid;
- edastab teavet Rahapesu Andmebüroole rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral. See hõlmab kohustust säilitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis⁷⁵ Rahapesu Andmebüroole edastatavad teated koos teate edastamise aja ja edastanud töötaja andmetega;
- teeb juhatusele perioodiliselt kirjalikke ülevaateid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmisest. Ülevaade võib olla eraldiseisev ehk üksnes kontaktisiku funktsiooni kajastav või osa üldisest II kaitseliini ülevaatest või rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevusaruandest koos vastavuskontrolli (ja riskijuhtimise) funktsiooniga, vastates eraldi või koos teiste funktsioonidega juhendi punktis 3.7.3.12 toodud nõuetele ja regulaarsusele;
- täidab muid ülesandeid, mis on vahetult seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega;

vi. kontaktisiku määramine kooskõlastatakse Rahapesu Andmebürooga;

vii. kontaktisiku kontaktandmed teatatakse Finantsinspeksioonile ja Rahapesu Andmebüroole. Kohustatud isik teavitab Finantsinspeksiooni mõistliku aja jooksul uue kontaktisiku määramisest või kontaktandmete muutumisest.

3.7.3.11. Kui Rahapesu Andmebüroo kontaktisikut ei määrata, peab kohustatud isik korraldama kontaktisiku ülesannete täitmise juhendi punktis 3.5. nimetatud juhatuse liikme või Eesti äriregistrisse kantud välisriigi äriühingu filiaali juhataja poolt.

3.7.3.12. II kaitseliin peab tegema kohustatud isiku juhatusele perioodiliselt kirjalikke ülevaateid. Ülevaated võivad olla jaotatud vastavuskontrolli funktsiooni, kontaktisiku funktsiooni ja riskikontrolli funktsiooni täitjate vahel, kuid need võivad olla esitatud ka ühe ülevaadena. Ülevaadete perioodilisus sõltub kohustatud isiku suurusest ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadist, ulatusest, keerukusastmest, sealhulgas riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest, kuid vähemalt kord kvartalis, sealhulgas vajadusel erakorraliselt. Ülevaated koos või eraldiseisvalt peavad välja tooma vähemalt järgneva:

- rahapesu ja terrorismi rahastamise nüüdisaegsed meetodid ja konkreetsed tüpoloogiad/kaasused ja trendid ning nendega kaasnevad riskid, sealhulgas mõju kohustatud isikule (nii riskide mõju kui ka vajadus organisatsioonilise lahendi kaudu neid riske maandada);
- järelevalveasutuste, õiguskaitseorganite ning Eesti riigi poolt välja toodud Eestit ja Euroopa Liidu asutuste poolt tuvastatud Euroopa Liitu ohustavad riskid, sealhulgas mõju kohustatud isikule (nii riskide mõju kui ka vajadus organisatsioonilise lahendi kaudu neid riske maandada);

---

⁷⁵ St võimaldab selle hilisemat reprodutseerimist.

- iii. kohustatud isiku tegevuse ja teenuse osutamise kaasnevad riskid ja osutatavate teenuste mahud ning riskide ja mahtude võimalikud muutused;
- iv. riskiisust kinnipidamine;
- v. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud intsidendid;
- vi. kahtlaste ja ebaharilike ning rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlusega seotud asjaolude ning tehingutega seotud statistika (sealhulgas sisemised teated ja Rahapesu Andmebüroole tehtud teated). Statistika põhjal tehtav analüüs ning selle asetamine kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenuse osutamise kaasnevate riskide konteksti;
- vii. hinnangud kohustatud isiku kompensatsioonimehhanismide (sealhulgas IT-süsteemid ja inimressurss) piisavuse kohta;
- viii. ettepanekud kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete, riskiisu ja/või riskihinnangute muutmiseks või täiendamiseks;
- ix. ettepanekud teatud toodete pakkumise või teenuste osutamise lõpetamiseks või peatamiseks kuni kohustatud isiku kompensatsioonimehhanismid või muu võimekus on viidud võetavate riskidega vastavusse;
- x. muud asjaolud, mis on vajalikud selgitamiseks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmist.

Teatud riskide või intsidentide esinemisel tuleb need raporteerida ja teha ülevaated erakorraliselt ja *ad hoc* versioonis. II kaitseliin otsustab igakordselt erakorralise ülevaate tegemise vajadust ja seotud asjaolusid.

- 3.7.3.13. Kohustatud isik esitab esimesel võimalusel Finantsinspeksioonile vastavuskontrolli või riskijuhtimise funktsiooni täitja raporti(d) ja/või ülevaated juhatusel, kui nendes tuvastatakse olulisi puudujääke rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmetes ning tegevustes.

3.7.4. III kaitseliin

- 3.7.4.1. Kohustatud isiku III kaitseliini moodustab⁷⁶ sõltumatu ja tõhus siseauditi funktsioon. Siseauditi funktsiooni võib seejuures täita üks või mitu töötajat ja/või vastavate ülesannetega struktuuriüksus⁷⁷. Struktuuriüksus peab tervikuna vastama alltoodud nõuetele. Ülesannete täitmise eest vastutab struktuuriüksuse juht. Siseauditi teostaja peamiseks ülesandeks on seirata ning hinnata kriitiliste protsesside ja süsteemide toimimist. Siseauditi funktsiooni täitja (siseaudiitor) ei saa hinnata (auditeerida) selle funktsiooni toimimist, mida ta ise täidab (nö enesekontrolli risk, huvide konflikt). Sama põhimõtte kehtib ka sise-eeskirjade väljatöötamisele, milles siseauditi funktsiooni täitja ei saa osaleda, kuna ta peab hiljem hindama sisekontrollisüsteemi toimimist, mille üheks osaks on ka erinevad sise-eeskirjad.

- 3.7.4.2. Siseauditi funktsiooni ei tohi kombineerida rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli funktsiooniga.

---

⁷⁶ Teatud juhtudel on III kaitseliini osaks ka kohustatud isiku juhatus. Käesoleva juhendi punkti 3.7.4. mõttes on aga eelkõige silmas peetud siseauditi funktsiooni.

⁷⁷ Siseauditi funktsiooni võib anda edasi kolmandale isikule.

3.7.4.3. Siseauditi funktsiooni täitjal peab olema vajalik pädevus, vahendid ja juurdepääs asjakohasele teabele kõigis kohustatud isiku struktuuriüksustes. Siseauditi funktsiooni täitja peab olema samuti teadlik kohustatud isiku suurusest ning tegevuse ja teenuste laadist, ulatusest, keerukusastmest, sealhulgas riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest.

3.7.4.4. Siseauditi funktsiooni täitjal või selle juhil (kui tegemist on struktuuriüksusega) peab ülesannete täitmiseks olema vastav kutsestandard (atesteerimine) ning muu hulgas vajalik haridus, sobivus, vajalikud võimed, isikuomadused, teadmised ja kogemused ning laitmatu ameti- ja ärialane maine. Siseauditi funktsiooni täitja peab olema pidevalt kursis rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide ja trendidega nii üldisel tasemel kui ka kohustatud isiku kontekstis.

3.7.4.5. Siseauditi funktsioon hindab muu hulgas, kas:

- i. kohustatud isiku juhtimisraamistik on sobiv rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks;
- ii. olemasolevad põhimõtted ja tegevused/menetlused on jätkuvalt asjakohased ning vastavuses seadusest ja rahvusvahelistest praktikatest tulenevate ning regulatiivsete nõuetega kui ka kohustatud isiku riskiisu ja strateegiaga;
- iii. tegevused/menetlused on kooskõlas kohaldatavate õigusaktide ja protseduurireeglitega ning juhtorgani otsustega;
- iv. tegevusi/menetlusi rakendatakse õigesti ja efektiivselt;
- v. kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenustega seotud riskide juhtimisega tegeleva I kaitseliini ning II kaitseliini, läbi vastavuskontrolli ja riskijuhtimise funktsiooni, tegevus on asjakohane, kvaliteetne ja mõjus;
- vi. kohustatud isiku meetodid (nõ kohustatud isiku üleselt ja kõikehõlmava⁷⁸ vaatenähtena) on kohased ning piisavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks, vastavad organisatsiooni vajadustele ning järelevalveasutuste ootustele.

3.7.4.6. Siseauditi meetodid peavad vastama kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja teenuste laadile, ulatusele, keerukusastmele, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele. See tähendab, et auditi tegemise regulaarsus ja hinnatavad valdkonnad peavad arvestama käesolevas punktis toodud asjaolusid. Siseaudit lähtub oma töös samuti riskipõhisuse ja proportsionaalsuse põhimõttest.

3.7.4.7. Siseauditi funktsiooni edasiandmisel tagab kohustatud isik muu hulgas juhendist ja eelkõige juhendi punktist 3.7.4.5 tulenevate nõuete täitmise. Kohustatud isik (tavapäraselt kohustatud isiku nõukogu koostöös juhatajaga) hindab regulaarselt siseauditi funktsiooni edasiandmise põhjendatust ja siseauditi efektiivsust.

3.7.4.8. Kohustatud isik esitab esimesel võimalusel Finantsinspeksioonile siseauditi raporti(d), kui nendes tuvastatakse olulisi puudujääke rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmetes ning tegevustes.

3.8. Talitluspidevus ning operatsiooni- ja reputatsiooniriski juhtumid

3.8.1. Kohustatud isik töötab välja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks loodud (IT) süsteemide kompensatsioonimehhanismide talitluspidevuse meetmed ning protseduurireeglid.

---

⁷⁸ Ingl k – *holistic view*.

3.8.2. Võetavad meetmed peavad katma vähemalt tegevusi, et tagada kompensatsioonimehhanismide talitluspidevus. Samuti tegevusi kompensatsioonimehhanismide talitluspidevuse katkemise korral.

3.8.3. Kohustatud isik teavitab esimesel võimalusel Finantsinspeksiooni olulistest kompensatsioonimehhanismide talitluspidevuse ning muudest rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud olulistest operatsiooni- ja reputatsiooniriski intsidentidest ning võetud meetmetest.

3.9. Koolitus

3.9.1. Kohustatud isik tagab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud töötajate ja ka kõrgema juhtkonna, sealhulgas juhatuse, koolituse. Koolitus tuleb tagada ka isikutele, kellele kohustatud isik on tegevuse edasi andnud. Töötajate all on silmas peetud kõikide riskijuhtimise kaitseliinide töötajaid.

3.9.2. Koolitusega hõlmatud isikud peavad eelkõige olema teadlikud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetest hoolsusmeetmete rakendamise ja rahapesu kahtlusest teatamise osas. Koolitusel peab andma muu hulgas teavet:

3.9.2.1. kohustatud isiku riskiisu dokumendis toodud põhimõtetest⁷⁹;

3.9.2.2. kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenustega kaasnevatest riskidest⁸⁰, sealhulgas tulevikus ettenähtavatest riskidest;

3.9.2.3. protseduurireeglites ette nähtud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohustustest ning nende täitmisest;

3.9.2.4. rahapesu ja terrorismi rahastamise toimepanemise nüüdisaegsetest meetoditest ja konkreetsetest tüpoloogiatest/kaasustest ning nendega kaasnevatest riskidest;

3.9.2.5. sellest, kuidas ära tunda võimaliku rahapesuga või terrorismi rahastamisega seotud toiminguid, ja juhiseid sellistes olukordades tegutsemiseks.

3.9.3. Rahapesu ja terrorismi rahastamise eri tasemel riskidega kokku puutuvatele töötajatele suunatud koolituste sisu tuleb kohandada riskitundlikult.

3.9.4. Koolitus peab toimuma siis, kui töötaja nimetatud tööülesannete täitmist alustab ja pärast seda regulaarselt või vastavalt vajadusele. Kohustatud isik kombineerib vajadusel koolitustel selgitavaid ja informeerivaid osi võimalike teadmiste hindamisega. Kohustatud isik peab tagama, et koolitused on kohandatud töötajatele ja nende konkreetsetele rollidele.

3.9.5. Koolituse regulaarsus sõltub kohustatud isiku suuruselt ning tegevuse ja teenuste laadist, ulatusest, keerukusastmest, sealhulgas riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest, kuid toimub tavapäraselt vähemalt kord aastas. Vajadusel korraldatakse sagedamini koolitusi või töötajate informeerimist, näiteks protseduurireeglite muutumise, tegevusega kaasnevate riskide olulise muutuse, uute rahapesu ja terrorismi rahastamise trendide ja meetodite ilmnemisel jne.

3.9.6. Koolituse läbiviija ja osalejate andmed, koolitusmaterjalid ning asjakohasel juhul koolituste tulemused (näiteks testide tulemused) säilitab kohustatud isik kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis vähemalt kaks aastat pärast koolituse toimumist.

---

⁷⁹ Võttes arvesse käesoleva juhendi punkti 3.2 tulemil valminud dokumenti.

⁸⁰ Võttes arvesse käesoleva juhendi punkti 3.3.10 tulemil valminud dokumenti.

3.10. Protseduurireeglite kehtestamine ja neile esitatavad nõuded

3.10.1. Kohustatud isik kehtestab ja rakendab protseduurireeglid, millega tõhusalt maandatakse ja juhitakse rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riske. Protseduurireeglite keerukus ja ülesehitus peab vastama kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja teenuste laadile, ulatusele, keerukusastmele, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele.

3.10.2. Protseduurireeglid sisaldavad vähemalt järgmist:

3.10.2.1. Kohustatud isiku tegevusega seotud riskide hindamise korda. Samuti uute ja olemasolevate tehnoloogiatega ning teenuste ja toodetega, sealhulgas uute või ebatraditsiooniliste müügikanalite ning uute või arenevate tehnoloogiatega kaasnevate riskide tuvastamise ja juhtimise korda.

3.10.2.2. Huvide konflikti vältimise korda (vt muu hulgas ka juhendi punkt 3.7.1.2.).

3.10.2.3. Mudelit kliendi ja tema tegevusega seotud riskide tuvastamiseks ja juhtimiseks ning kliendi riskiprofiili määramist (vt muu hulgas ka juhendi punkt 4.2).

3.10.2.4. Rahapesu ja terrorismi rahastamise riski juhtimise korda ehk kõikide juhendi punktis 4 sätestatud kohustuste täitmise korda, muu hulgas kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete kohaldamise korda (nii lihtsustatud kui ka tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamise korda). Protseduurireeglites tuleb kirjeldada riskijuhtimise erinevate kaitseliinide tegevusi⁸¹, mida kohustatud isik teeb erinevate hoolsusmeetmete täitmiseks kliendisuhete loomisel ning tehingute juhuti tegemisel ja vahendamisel. Käesolevas punktis nimetatud kord sisaldab muu hulgas juhendit, kuidas tulemuslikult kindlaks teha, kas tegemist on riikliku taustaga isikuga või isikuga, kelle suhtes rakendatakse rahvusvahelisi sanktsioone, või isikuga, kelle elu- või asukoht on suure riskiga kolmandas riigis või RahaPTS § 37 lõikes 4 nimetatud tingimustele vastavas riigis.

3.10.2.5. Vastavuskontrolli, sealhulgas Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku, ja riskijuhtimise funktsiooni täitja ülesandeid, õiguseid ja rolle, mis ei ole kaetud juhendi punktiga 3.10.2.4. Ülesannete puhul tuleb arvestada juhendi punktis 3.7.3. toodut.

3.10.2.6. Andmete kogumise ja säilitamise korda. Samuti nende kättesaadavaks tegemise korda.

3.10.2.7. Olukordi, mille puhul peavad riskijuhtimise I kaitseliini töötajad või kohustatud isiku muud töötajad, kellele vastav info on teatavaks saanud, teavitama Rahapesu Andmebüroo kontaktisikut rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlustest ning ebaharilikest tehingutest või asjaoludest.

3.10.2.8. Ärisuhte loomisest või juhuti tehtavast tehingust keeldumise korda (juhendi punkti 6.1 mõttes), tehingu tegemisest keeldumise õiguse kasutamise korda (juhendi punkti 6.2 mõttes) ning ärisuhte erakorralise ülesütlemise korda (juhendi punkti 6.3 mõttes). Samuti (i) kes teeb vastavad otsused, (ii) kes need otsused ellu viib (kes ja millise aja jooksul sulgeb kliendi vastavad ligipääsud kohustatud isiku süsteemides, teeb süsteemi vastavad märked, teavitab klienti jne), (iii) kuidas teavitatakse asjaoludest Rahapesu Andmebüroo kontaktisikut ning (iv) asjakohasel juhul Rahapesu Andmebüroo teavitamine.

3.10.2.9. Rahapesu Andmebüroo teatamiskohustuse korda (juhendi punkti 7 mõttes), sealhulgas (i) sisemiselt kahtlastest ja ebaharilikest tehingutest või asjaoludest teadete tegemise korda, (ii) meetodikat ja juhendit, millest kontaktisik lähtub kahtlaste ja ebaharilike tehingute või

---

⁸¹ Näiteks kui protseduurireeglites kirjeldatakse füüsilise isiku isikusamasuse tuvastamist, siis tuleb kirjeldada, milliseid andmeid ja kes kogub ning kontrollib.

Finantsinspeksioon

asjaolude analüüsimisel, ning (iii) meetodikat ja juhendit, kui kohustatud isikul tekib rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus või on tegemist ebatavalise tehingu või asjaoluga.

3.10.2.10. Tegevuse edasiandmise (vt juhendi punkt 4.8.1) ja teise isiku kogutud andmetele tuginemise korda (vt juhendi punkt 4.8.2).

3.10.2.11. Kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud töötajate ja ka kõrgema juhtkonna, sealhulgas juhatuse, ning isikute, kellel on tegevus edasi antud, koolituse korda.

3.10.2.12. Asjakohasel juhul korrespondentsuhete loomise ja jätkamise korda (vt juhendi punkt 4.9).

3.10.2.13. Protseduurireeglite uuendamise korda.

3.10.2.14. Muude juhendist tulenevate kohustuste täitmise korda.

3.10.3. Protseduurireeglite täitmise kontrollimiseks kehtestab kohustatud isik sisekontrollieeskirja, mis kirjeldab sisekontrolli süsteemi toimimise, sealhulgas siseauditi ja vajaduse korral vastavuskontrolli rakendamise korda, kus on muu hulgas kirjeldatud töötajate kontrollimise kord.

3.10.4. Kohustatud isik korraldab protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirja täitmise ning rakendamise kohustatud isiku töötajate poolt.

3.10.5. Kohustatud isik kontrollib regulaarselt kehtestatud protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirja ajakohasust, sealhulgas koostoimes kehtestatud riskiisuga ja tegevusega kaasnevate riskidega, ning vajadusel kehtestab uued protseduurireeglid ja sisekontrollieeskirja või ajakohastab neid.

3.10.6. Kohustatud isik nimetab protseduurireeglites neid täitva(te) isiku(te) või struktuuriüksuste nimesid ning eraldi nende uuendamise, muutmise või koostamiseks kohustatud isiku(d) või struktuuriüksuse.

3.10.7. Protseduurireeglid ja sisekontrollieeskiri võivad sisalduda ühes või mitmes dokumendis, kuid need peab kinnitama kirjalikus vormis kohustatud isiku juhatuse (või nõukogu, kui see tuleneb dokumendi olemusest). Protseduurireeglid tehakse töötajatele alaliselt kättesaadavaks ja neid tutvustatakse töötajatele.

3.11. Riskide juhtimine ja meetmed kontsernis

3.11.1. Kontsernide olemasolu korral, kus kohustatud isik on nn emaettevõtte⁸² funktsioonis, on kohustatud isiku ülesanne ja vastutus tagada, et käesolevas juhendis toodud põhimõtted eelkõige organisatsioonilisele ülesehitusele ja kontserni- ehk grupiülesolevatele protseduurireeglitele oleksid kohaldatavad ka terves kontsernis⁸³.

3.11.2. Kontserni kuulumise puhul nii nn emaettevõtte kui ka tütarettevõtte, peab kohustatud isiku riskiisu dokument ja riskihinnangu dokument arvestama kontserni teiste liikmete vastavate dokumentide ning hinnangutega (vt ka käesoleva juhendi punktid 3.2.7 ja 3.3.9).

---

⁸² Inglise keel – *parent company*.

⁸³ Kontserni kuuluvate isikute all on mõeldud esindusi, agente (eelkõige makseasutused ja e-raha asutused), filiaale ja enamusosalusega tütarettevõtteid, kes on kohustatud isikud RahaPTS-i mõttes ja kes asuvad nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. RahaPTS defineerib kontserni kui ettevõtete gruppi, mis koosneb emaettevõtjatest, selle tütarettevõtetest äriseadustiku § 6 tähenduses ja üksustest, milles emaettevõttel või selle tütarettevõttel on osalus, või selliste ettevõtete grupp, mis moodustavad konsolideerimisgrupi raamatupidamise seaduse § 27 lõike 3 tähenduses;

Finantsinspeksioon

- 3.11.3. Kontserni kuulumise puhul nn emattevõttena peab kohustatud isik tagama, et tal on piisavalt andmeid ja teavet ning ta suudab hinnata kogu kontserni hõlmavat rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiprofiili kooskõlas EBA riskitegurite suunistega.⁸⁴
- 3.11.4. Kontserni puhul peavad kontserni- ehk grupiülesed protseduurireeglid hõlmama vähemalt järgmist:
- 3.11.4.1. Kontserniülesete riskide hindamise ja riskiisu määratlemise korda.
- 3.11.4.2. Kompensatsioonimehhanismide kirjeldust, mis vastaks nii kontserni kui ka iga sinna kuuluva ettevõtte riskile kui ka kontserniülese ja iga ettevõtte põhisele riskiisule.
- 3.11.4.3. Rahapesu tõkestamise organisatsioonilise lahendi kirjeldust kontsernis, mis sisaldab muu hulgas nn kolme kaitseliini põhimõtet (vt ka käesoleva juhendi punkt 3.7). Kontserni puhul peab paika olema pandud ka erinevate kaitseliinide (st eelkõige II ja III kaitseliini) alluvus ja aruandlusahelad grupiülest funktsiooni täitva sama kaitseliini üksusega.
- 3.11.4.4. Meetmeid ja korda kontsernisiseses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase teabe vahetamiseks. See hõlmab nii informatsiooni vahetamist hoolsusmeetmete kohaldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise riski juhtimisega, hõlmates nii kahtlaste ja ebaharilike tehingute ning asjaolude analüüsi kui ka rahapesu andmebüroodele esitatud teateid ja nende aluseks olevaid dokumente. Kohustatud isik peab tagama, et kontserni sees jagatakse teavet Rahapesu Andmebüroole edastatud kahtluse kohta, välja arvatud juhul, kui Rahapesu Andmebüroo on andnud teistsuguse korralduse.
- 3.11.4.5. Isikuandmete kaitse korda ja korda, kuidas tagatakse edastatud andmete konfidentsiaalsus ja salastatus (et muu hulgas vältida nn informatsiooni lekitamiste⁸⁵ olukorda) ning millised on piirangud kontsernisiseselt edastatud informatsiooni kasutamiseks.
- 3.11.4.6. Meetmete kirjeldust, kuidas hinnatakse töötajate sobivust enne nende tööle asumist (vt ka käesoleva juhendi punkt 3.7.1.6.).
- 3.11.4.7. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud töötajate ja ka kõrgema juhtkonna, sealhulgas juhatuse, ning isikute, kellele on tegevus edasi antud, koolituse korda.
- 3.11.4.8. Sisekontrollieeskirja, mis hõlmab sõltumatu auditi funktsiooni toimimise korda ja meetmeid. See hõlmab muu hulgas meetmeid tagamaks, et kontserni kuuluvad ettevõtted kohaldaksid grupiüleseid poliitikaid ning arvestaksid muus osas seatud riskiisuga.
- 3.11.5. Kontserniüleseid protseduurireegleid ja nende täitmise kontrollimise sisekontrollieeskirja kohaldatakse olenemata sellest, kas kõik kontserni kuuluvad ettevõtted asuvad ühes riigis või eri riikides. Kohustatud isik tagab, et kontserniülesed protseduurireeglid ja nende täitmise kontrollimise sisekontrollieeskiri arvestavad kohases ulatuses teise Euroopa Liidu liikmesriigi õigusega.
- 3.11.6. Kohustatud isik ning tema kontserni kuuluvad ettevõtted jäätavad kohaldamata teises riigis kehtestatud ja lubatud erandid hoolsusmeetmetele või lubatud lihtsustatud hoolsusmeetmed, kui see ei vasta kohustatud isiku riskihinnangule või Eesti riiklikule ohuhinnangule või mõnes tema kontserni liikme tegevuskoha riigis avaldatud riiklikule ohuhinnangule, sealhulgas nii Euroopa Liidu, Eesti kui ka selle teise riigi õiguskaitseorganite või järelevalveasutuste riskihinnangutele.
- 3.11.7. Kohustatud isiku kontserni kuuluv ja teises Euroopa Liidu riigis tegutsev ettevõtja peab respekterima ja täitma selle liikmesriigi kohalduvat õigust.

---

⁸⁴ Vt joonealune viide nr 35.

⁸⁵ Inglise keel – *tipping-off*.

Finantsinspeksioon

- 3.11.8. Kohustatud isik peab tagama, et tema kolmandates riikides asuvates kontsernides kohaldatud hoolsusmeetmed ning andmete kogumise ja säilitamise nõuded vastaksid RahaPTS-is ja käesolevas juhendis sätestatud nõuetele. Olukorras, kus tulenevalt kohalike seaduste eripärast ei ole selliste nõuete täitmine võimalik, tuleb viivitamatult teavitada Finantsinspeksiooni ning rakendada täiendavaid meetmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide vältimiseks. Eelviidatud täiendavad meetmed peavad tõhusalt juhtima kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske. Rakendatud täiendavatest meetmetest tuleb teavitada Finantsinspeksiooni.
- 3.11.9. Kohustatud isik, kes omab filiaali või esindust või tütarettevõtet suure riskiga kolmandas riigis, rakendab käesoleva juhendi punktis 4.10. sätestatud meetmeid ning teostab erakorralisi (sise- ja välis)auditeid, samuti kaalub ja hindab filiaali, esinduse või tütarettevõtte sulgemise vajadust nimetatud riigis, kui kaasnevaid riske ei ole võimalik tõhusalt maandada. Kohustatud isik, kes otsustab sellist filiaali, esindust või tütarettevõtet mitte sulgeda, peab sellest teavitama Finantsinspeksiooni ning esitama selgituse ja põhjendused tehtud otsuse kohta.
- 3.11.10. Kontserni kuulumise puhul nn emasettevõttena peab kohustatud isik tagama, et igal juhtorganil⁸⁶, äriiilil ja siseüksusel, sealhulgas igal sisekontrolli funktsioonil, on oma ülesannete täitmiseks vajalik teave. Eelkõige peab ta tagama piisava teabevahetuse äriiilide ja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavusfunktsiooni täitmise eest vastutava üksuse, ning kui need on eri funktsioonid, vastavuskontrollifunktsioonide vahel kontserni tasandil ning kontserni tasandi sisekontrollifunktsioonide juhtide ja kohustatud isiku juhtorgani vahel.
- 3.11.11. Kontserni kuulumise puhul nn emasettevõttena peab juhtorgan täitma vähemalt järgmisi ülesandeid:
- 3.11.11.1. koostama ülevaate rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest, millega kontserni kuuluv iga ettevõtte (edaspidi nimetatud kui *kontserni üksus*) kokku puutub. Tagama, et kontserni üksused hindavad kogu äritegevust hõlmavaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske koordineeritult ja ühise metoodika alusel, arvestades oma äritegevuse eripära ning EBA riskitegurite suunistes⁸⁷ toodut;
- 3.11.11.2. kui kontserni juhtorgani liikmed või kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutav juhatuse liige või vastavuskontrolli eest vastutav isik teavitavad järelevalvetegevusest, mida pädev järelevalveasutus on kontserni üksustes teostanud, või selles tuvastatud puudustest, tagab, et parandusmeetmed on õigeaegselt ja tõhusalt lõpule viidud.
- 3.11.12. Kontserni kuulumise puhul nn emasettevõttena peab kohustatud isik:
- 3.11.12.1. määrama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutava juhatuse liikme ning kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku;
- 3.11.12.2. looma kontserni tasandil struktuuri, millel on piisav otsustusõigus kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise juhatuse jaoks;
- 3.11.12.3. kiitma heaks kontsernisisesed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika ja protseduurid;
- 3.11.12.4. looma kontsernisisesed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrollimehhanismid;
- 3.11.12.5. hindama korrapäraselt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika ja protseduuride tõhusust kontserni tasandil;

---

⁸⁶ Nõukogul või juhatusel.

⁸⁷ Vt joonealune viide nr 35.

Finantsinspeksioon

- 3.11.12.6. kohustatud isik, kes haldab filiaale või tütarettevõtteid riigisiselt või teises liikmesriigis või kolmandas riigis, määrab kontserni kontaktsiku, kes tagab, et kõik kontserni üksused rakendavad kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitikat ning omavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõhusaks tõkestamiseks piisavaid ja asjakohaseid süsteeme ning protseduure.
- 3.11.13. Kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab tegema täielikku koostööd kontserni iga üksuse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isikuga.
- 3.11.14. Kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab täitma vähemalt järgmisi ülesandeid:
- 3.11.14.1. koordineerima kogu tegevust hõlmavat rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamist, mida viivad läbi kontserni üksused kohalikul tasandil. Korraldama nende tulemuste koondamist, et mõista rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide laadi, intensiivsust ja asukohta, millega puutub kontsern tervikuna kokku;
  - 3.11.14.2. koostama kogu kontserni hõlmava rahapesu ja terrorismi rahastamise riskianalüüsi;
  - 3.11.14.3. määratlema kontserni tasandil rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise standardid. Tagama, et kohalikul tasandil kontserni üksusepoliitika ja protseduurid oleksid kooskõlas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusaktide ja nõuetega, mida kohaldatakse kontserni iga üksuse suhtes eraldi, sealhulgas kooskõlas kontserni standarditega;
  - 3.11.14.4. koordineerima kohalike rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavate isikute tegevust kontserni operatiivüksustes, et tagada nende järjepidev toimimine;
  - 3.11.14.5. jälgima kolmandates riikides asuvate filiaalide ja tütarettevõtete vastavust Euroopa Liidu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioonidele;
  - 3.11.14.6. kehtestama kooskõlas riigisisese õigusega kontserniülelised poliitikad, protseduurid ja meetmed, mis muuhulgas käsitlevad kontsernisest teabevahetust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil ja andmekaitset;
  - 3.11.14.7. tagama, et kontserni üksustel on piisavad kahtlastest tehingutest või tegevusest teavitamise protseduurid nad edastavad nõuetekohaselt teavet.
- 3.11.15. Kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik koostab kord aastas tegevusaruande⁸⁸ ja esitab selle juhatusele.
- 3.11.16. Tütarettevõtte või filiaali rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul peab olema otsene aruandlusliin kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isikuga.

---

⁸⁸ Tegevusaruandes sisalduva teabe kohta vt: EBA 14.06.2022 "Suunised direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel (punkt 82). Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjarelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase>. (21.07.2023)

4. Hoosusmeetmed kliendi või kolmanda isiku suhtes

4.1. Üldpõhimõtetest

4.1.1. Kohustatud isiku üks peamisi kohustusi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel on ennetavate meetmete ehk hoosusmeetmete kohaldamine. Hoosusmeetmete kohaldamise eesmärk on eelkõige tõkestada kuritegelikul teel saadud vara varjamist, muundamist jne rahapesu erinevates faasides⁸⁹, tõkestada terrorismi rahastamist illegaalsest kui ka legaalsest allikast pärit rahaliste vahendite arvelt, tõkestada ettevõtja kasutamist massihävitusrelvade rahastamisel või sanktsioonidest kõrvalehoidmisel jne. Seega on peamiseks eesmärgiks tagada Eesti ettevõtluskeskkonna usaldusväärsus ja läbipaistvus ning tõkestada Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi kasutamist rahapesuks, terrorismi rahastamiseks, massihävitusrelvade rahastamiseks ja sanktsioonidest kõrvalehoidmiseks.

4.1.2. Hoosusmeetmeid tuleb kohaldada RahaPTS-is ettenähtud määras ja piisavalt, et kohustatud isik on veendunud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide maandamises. Kohustatud isik on hoosusmeetmeid kohaldanud piisavalt, kui kohustatud isikul tekib sisemine veendumus, et on täitnud hoosusmeetmete kohaldamise kohustuse. Sisemise veendumuse kujunemisel võetakse arvesse mõistlikkuse põhimõtet. See tähendab, et kohustatud isikul peab hoosusmeetmete kohaldamisel tekkima teadmine, arusaam ja veendumus, et kogutud on piisavalt andmeid kliendi, kliendi tegevuse, ärisuhte eesmärgi ning samuti ärisuhte raames tehtavate tehingute eesmärgi, rahaliste vahendite ja asjakohasel juhul rikkuse päritolu jms kohta, mistõttu ta mõistab klienti ja tema (äri)tegevust, võttes seejuures arvesse kliendi riskiastet⁹⁰ ning ärisuhtega kaasnevat riski ja olemust (ehk ärisuhte riskiprofiili). Selline veendumus peab võimaldama tuvastada keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid ning tehingumustreid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetsele ärispetsiifikale iseloomulik (vt käesoleva juhendi punkt 4.4.2. ning käesoleva juhendi Lisad 1 ja 2). Veendumuse kujunemine peab olema nähtav (andmed peavad olema säilitatud) ka pädevale järelevalveasutusele ning kohustatud isik peab oskama selgitada kohaldatud hoosusmeetmete ulatust ning veendumuse kujunemist.

4.1.3. Hoosusmeetmete kohaldamine jaguneb hoosusmeetmeteks ärisuhte loomisel, ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel ning ärisuhte pideval jälgimisel (ehk seirel). Hoosusmeetmete loetelu sätestab miinimumkriteeriumid ja on kohustusliku sisuga. Kohustatud isik võib täiendavalt rakendada ka teisi, seaduses sätestamata hoosusmeetmeid, tulenevalt kliendi tegevusvaldkonnast või -piirkonnast, samuti tehingu eripärast ning nendega kaasnevatest riskidest.

4.1.4. Ärisuhte loomisel on

4.1.4.1. Hoosusmeetmeteks:

- i. kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku isikusamasuse tuvastamine ning esitatud teabe kontrollimine usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal, sealhulgas e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendite abil (vt juhendi punktid 4.3.1. ja 4.3.2.);
- ii. kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku esindaja isikusamasuse ja esindusõiguse tuvastamine ning kontrollimine (vt juhendi punkt 4.3.1.);

⁸⁹ Inglise keeles – *placement, layering ja integration*.

⁹⁰ Näiteks, olukorras, kus kliendi riskiaste on kõrge, ei saa piisavaks pidada vahendite allika ning päritolu tuvastamisel üldsõnalist põhjendust (rahalised vahendid on kliendi säästud, omavahendid, saadud laen, teenitud vahendid jne). Kõrge riskiastme puhul peab kohustatud isik kohaldama hoosusmeetmeid tugevdatud korras, st võtma kasutusele lisameetmeid andmete õigsuses veendumiseks. Sellisel juhul peab kohustatud isikul tekkima esitatud andmete põhjal sisemine veendumus (sealhulgas mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt saab eeldada, et ka kolmandal isikul oleks samadel asjaoludel ehk sama informatsiooni põhjal tekkinud veendumus), et ta teab, miks ja vajadusel millisel eesmärgil ja mis majandus- või õigussuhete raames klient rahalisi vahendeid saab, ja teab, et see vastab eelnevalt kliendi kohta kogutud informatsioonile. Samuti on oluline, et kohustatud isik teab ja on veendunud, et kliendi tegevus ja asjaolud ei viita rahapesule või terrorismi rahastamisele ega ka muus osas ebatavalistele tehingutele.

- iii. tegeliku kasusaaja tuvastamine ja tema isikusamasuse kontrollimiseks meetmete rakendamine ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda, kes on tegelik kasusaaja. Samuti saab aru kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku omandi- ja kontrollstruktuurist (vt juhendi punkt 4.3.3.);
- iv. teabe hankimine asjaolu kohta, kas isik on riikliku taustaga isik, tema pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik (vt juhendi punkt 4.3.4.);
- v. rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine, kui see on asjakohane (vt juhendi punkt 4.3.5.);
- vi. ärisuhtest või juhuti tehtavast tehingust arusaamine ja asjakohasel juhul selle kohta täiendava teabe kogumine (vt juhendi punkt 4.3.6.).

4.1.4.2. Hoosusmeetmete kohaldamise eesmärk on „Tunne-oma-klienti“ põhimõtte⁹¹ täitmine. Nimetatud põhimõtte täitmisel on kohustatud isiku eesmärgiks aru saada, mis teenust ning millisel põhjusel klient saada soovib, ehk kas kliendi selline soov läheb kokku tema tegeliku tegevuse, võime ning vajadustega ja kliendi teadmise ning arusaamaga kliendi äritegevuse spetsiifikast, olemusest jne. Kliendi tundmise ulatus peab vastama kohustatud isiku riskihinnangu tulemustele (vt juhendi punkt 3.2) ja kliendiga seotud riskile ehk mida suurem on kliendiga kaasnev risk, seda rohkem peab kohustatud isik meetmeid rakendama, et kliendist ja tema tegevusest aru saada. Kokkuvõtvalt on eesmärgiks aru saada ja tuvastada, milline on kliendiga ja ärisuhtega kaasnev riskiprofiil. Kogutu põhjal saab kohustatud isik hinnata, milline on kliendi edaspidine eeldatav tegevus ja seeläbi teostada ärisuhte seiret ning hinnata kliendi tegevust juba kogutud informatsiooni põhjal. Seega määratletakse kliendi riskiprofiili alusel tema suhtes rakendatava hoosusmeetmena ärisuhte seire režiim. Seejuures on oluline, et kohustatud isik teab ja on veendunud, et kliendi tegevus ja asjaolud ei viita rahapesule või terrorismi rahastamisele ega ka muus osas ebatavalistele tehingutele.

4.1.4.3. Hoosusmeetmete kohaldamisel kogutud andmed on tavapäraselt fikseeritud muu hulgas kliendi kohta koostatud ja viimase poolt kinnitatud kliendiankeedis. Seejuures peab kliendiankeet sisaldama kliendi kinnitust, et klient on teadlik ja aru saanud vastavate tingimustega seotud kohustustest, sealhulgas tema poolt ärisuhte loomiseks vajaliku teabe esitamise nõudest ja vormist ning valeandmete esitamisega kaasnevast vastutusest.

4.1.5. Ärisuhte seirel on

4.1.5.1. Hoosusmeetmeteks:

- i. ärisuhtes tehtud tehingute kontroll, tagamaks, et tehingud on kooskõlas kohustatud isiku teadmistega kliendist, tema tegevusest ja riskiprofiilist (vt juhendi punkt 4.4.1.);
- ii. hoosusmeetmete kohaldamise käigus kogutud asjaomaste dokumentide, andmete või teabe regulaarne ajakohastamine (vt juhendi punkt 4.4.2.);
- iii. tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine (vt juhendi punkt 4.4.3.);
- iv. suurema tähelepanu pööramine ärisuhtes tehtavatele tehingutele, kliendi tegevusele ja asjaoludele, mis viitavad kuritegelikule tegevusele, rahapesule või terrorismi rahastamisele või mille seotus rahapesu või terrorismi rahastamisega on tõenäoline, sealhulgas keerukatele, suure väärtusega ja ebatavalistele tehingutele ja

---

⁹¹ Ingl k – *Know-Your-Customer* ehk KYC.

tehingumustritele, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õigusparast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik⁹²;

- v. suurema tähelepanu pööramine ärisuhtele või tehingule, kui klient on pärit suure riskiga kolmandast riigist või RahaPTS § 37 lõikes 4 nimetatud riigist või territooriumilt või tal on nimetatud riigi kodakondsus või tema elu- või asukoht või makse saaja makseteenuse pakkuja asukoht on nimetatud riigis või territooriumil.

4.1.5.2. Hoolsusmeetmete kohaldamise eesmärgiks on hinnata ning tagada, et ärisuhte käigus tehtavad tehingud ja kliendi tegevus üldiselt vastab ärisuhte loomisel „Tunne-oma-klienti“ põhimõtte kohaldamise käigus kogutud informatsioonile. Selliselt hindab kohustatud isik ja teab, millisel eesmärgil ja mis majandus- või õigussuhete raames klient tehinguid ärisuhte kestel teeb või rahalisi vahendeid saab, ja teab, et see vastab eelnevalt kogutud informatsioonile. Seejuures on oluline, et kohustatud isik teab ja on veendunud, et kliendi tegevus ja asjaolud ei viita rahapesule või terrorismi rahastamisele ega ka muus osas ebatavalistele tehingutele.

4.1.6. Kohustatud isik peab kohaldama kõiki hoolsusmeetmeid⁹³, st ei või jätta kohaldamata ühtegi hoolsusmeetet üheski etapis, kuid võib valida hoolsusmeetmete kohaldamise ulatuse lähtuvalt kliendi ning kliendi ja kohustatud isiku vahelise ärisuhtega kaasnevast riskist. See tähendab, et hoolsusmeetmeid kohaldatakse riskipõhiselt⁹⁴ ja lähtuvalt äristrateegiale sobivatest põhimõtetest. Hoolsusmeetmeid rakendatakse ulatuses, mis vastab eelnevale riskihinnangule. Kui kliendi või tehingus osaleva kliendi isikuga seotud risk on määratud madalana, võib kohustatud isik rakendada hoolsusmeetmeid lihtsustatud korras, kuid ei või jätta hoolsusmeetmeid üldse rakendamata. Kui kliendist või tehingus osalevast isikust tulenev risk on tavapärasest kõrgem, tuleb kohaldada meetmeid suuremas ulatuses ehk tugevdatud korras.

4.1.7. Hoolsusmeetmeid tuleb kohaldada:

4.1.7.1. ärisuhte loomisel ning ärisuhte kestel;

4.1.7.2. juhuti tehinguna tehtud rahaülekannete⁹⁵ puhul, kui tehingu väärtus on üle 1000 euro või sellega võrdväärne summa muus vääringus, sõltumata sellest, kas rahaline kohustus täidetakse tehingus ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena ühe kuu jooksul. Seejuures tuleb hoolsusmeetmeid kohaldada kohe kui on teada nimetatud summa ületamine. Kui summa ületamine sõltub mitme omavahel seotud makse teostamisest, siis hetkest, kui see summa ületatakse. Juhuti tehinguna tehtud rahaülekannete puhul, kui tehingu väärtus on kuni 1000 eurot, võib hoolsusmeetmete kohaldamine piirduda tehingus osaleva isiku isikusamasuse tuvastamise ja kontrollimisega⁹⁶;

4.1.7.3. ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel, kui tehingu väärtus on vähemalt

---

⁹² Selle kohustuse täitmisel tuleb muu hulgas välja selgitada nende tehingute olemus, põhjus ja taust, samuti muu teave tehingute sisu mõistmiseks, ning nende tehingutele suuremat tähelepanu pöörata.

⁹³ V.a käesoleva juhendi punktis 4.8.3. sätestatud juhul.

⁹⁴ Vt ka käesoleva juhendi punkt 4.2.

⁹⁵ Rahaülekanne on defineeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2015/847, mis käsitleb rahaülekannetes edastatavat teavet ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1781/2006 (ELT L 141, 05.06.2015, lk 1–18), artikli 3 punktis 9. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015R0847-20200101>. (21.07.2023)

⁹⁶ Krediidi- ja finantseerimisasutused peavad tuvastama tehingupoolte isikusamasuse kõikide tehingute puhul (RahaPTS § 25 lõige 1). 1000 eurost suuremas väärtuses juhuti tehingutena teostatavate rahaülekannete puhul tuleb krediidi- ja finantseerimisasutustel kohaldada täiendavalt isikusamasuse tuvastamisele ja kontrollimisele ka muid hoolsusmeetmeid (RahaPTS § 25 lõige 1¹). Kohustatud isik, kes ei ole krediidi- või finantseerimisasutus RahaPTS § 6 tähenduses, samuti krediidi- ja finantseerimisasutus asjakohasel juhul (juhutehingud, mis pole rahaülekanded joonealuses viites nr 95 toodud määruse tähenduses), kohaldab hoolsusmeetmeid ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel, arvestades juhendi punktis 4.1.7.3 ja RahaPTS § 19 lg 1 punktis 2 sätestatud piirmäära.

15 000 eurot või sellega võrdväärne summa muus vääringus⁹⁷, sõltumata sellest, kas rahaline kohustus täidetakse tehingus ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Seejuures tuleb hoolsusmeetmeid kohaldada kohe, kui ülalnimetatud summa saabumine on teada, või kui summa saabumine sõltub mitme omavahel seotud makse teostamisest, siis hetkest, kui see summa ületatakse;

4.1.7.4. hoolsusmeetmete kohaldamisel kogutud teabe kontrollimise või asjakohaste andmete ajakohastamise käigus varem kogutud dokumentide või andmete piisavuse või tõlevastavuse kahtluse korral;

4.1.7.5. rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral hoolimata ükskõik millisest seaduses nimetatud möödusest, erandist või piirsummast.

4.1.8. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete esmane nõue on, et kohustatud isik ei asuks tehingutesse ega looks suhteid anonüümsete või identifitseerimata isikutega⁹⁸. Õigusaktidega on kohustatud isikule pandud kohustus loobuda tehingu tegemisest või ärisuhte loomisest, kui isik ei esita vajalikul määral informatsiooni enda isikusamasuse tuvastamiseks või tehingute eesmärgi kohta või tema tegevusega kaasneb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus (vt ka juhendi punkt 6.1.). Teatud juhtudel on kohustatud isikul kohustus kasutada õigust keelduda ärisuhte raames tehtavast tehingust (vt ka juhendi punkt 6.2.). Samuti on õigusaktidega sätestatud kohustatud isikule kohustus kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata üles öelda, kui isik ei esita vajalikul määral informatsiooni hoolsusmeetmete kohaldamiseks (vt juhendi punkt 6.3.).

4.1.9. Kohustatud isik arvestab igasuguse hoolsusmeetme kohaldamisel juhendi Lisas 1 ja 2 toodud Eestile omaseid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ja meetodeid.

4.1.10. Hoolsusmeetmete kohaldamine on kohustatud isikule pandud ülesanne. Hoolsusmeetmeid ei saa jätta kohaldamata põhjendusel, et sama kliendi või tema tehingute osas oleks pidanud hoolsusmeetmeid rakendama ka teine krediidi- või finantseerimisasutus⁹⁹.

4.1.11. Hoolsusmeetmete ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavate meetmete käigus kogutud informatsioon ning andmed peavad olema säilitatud (vt juhendi punkt 5).

4.1.12. Kohustatud isiku juhatus peab tagama hoolsuskohustuse täitmise lähtuvalt juhendis toodud soovitustest ning arvestades, et rakendatavad meetmed oleksid asjakohased, vastaksid teenusepakkuja tegevusprofiilile ning oleksid kooskõlas klientide ning tehingute iseloomu ja ulatuse ning kaasnevate rahapesu või terrorismi rahastamise riskidega.

4.2. Riskipõhine lähenemine hoolsusmeetmete kohaldamisel

4.2.1. Kohustatud isik peab nii enda kui ka oma klientide tegevuses ära tundma, mõistma ning hindama rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riske (st riske, mis avalduvad enne kompensatsioonimeetmete kohaldamist). Selliselt hindab kohustatud isik riskipõhisel lähenemisel, milline on tõenäosus riskide realiseerumiseks ning milline on nende realiseerumise tagajärg. Tõenäosuse hindamisel tuleb arvestada vastavate asjaolude esinemise võimalikkusega, sealhulgas

---

⁹⁷ Kohustatud isik hindab seejuures olukordi, kus juhuti tehtavas tehingus osalev isik teadlikult või sellisele tegevusele viitavalt teeb tehinguid ühekordselt või korduvalt alla 15 000 euro suuruses summas, ning arvestab, et sellised tehingud võivad viidata kahtlastele ja ebaharilikele tehingutele, mistõttu peab kohustatud isik täitma täiendavaid kohustusi (sh tehingu tegemisest keeldumine ja Rahapesu Andmebüroole teatamiskohustuse täitmine).

⁹⁸ Vt ka joonealune viide nr 95.

⁹⁹ Näiteks olukorras, kus makse laekub teisest krediidi- või finantseerimisasutusest, ei vabasta see kohustatud isikut tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamisest.

peab arvestama võimalikke ohtusid, mis võivad mõjutada nii kliendi kui kohustatud isiku tegevust, ja võimalust, et antud ohu esinemise tõenäosus suureneb.

- 4.2.2. Kohustatud isik võtab teadmiseks, et riskipõhise lähenemisviisi kohaldamine, arvestades ka juhendi punktis 3.1.8 toodud eesmärgi ning punktis 3.3.8 sätestatud, ei tähenda, et kohustatud isik peab keelduma loomast ärisuhteid teatud kliendikategooriatega, mida ta seostab suurema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga, või need ärisuhted lõpetama, kuivõrd individuaalsete ärisuhetega seotud risk võib samas kliendikategoorias varieeruda.
- 4.2.3. Kliendiga ja eraldi ärisuhtega või juhuti tehtavas tehingus osaleva isikuga seotud konkreetsete riskide hindamisel tuvastab kohustatud isik kliendi või tehingus osaleva isiku riskiprofiili ja määrab riskiastme koostoimes ärisuhtega kaasneva riskiprofiiliga ning riskitasemega (edaspidi koos *riskiprofiil ja riskiaste*) vähemalt skaalal keskmisest madalam (madal), keskmine ja keskmisest kõrgem (kõrge).
- 4.2.4. Riskiastme määramine tähendab, et kohustatud isik peab teatud klientide või ärisuhete puhul võimalikuks¹⁰⁰ mitteoodatavat tegevust või toiminguid, mistõttu tuleb kliendile ja tema tegevusele rohkem tähelepanu pöörata või vastupidi, ei pea võimalikuks teatud klientidelt sellist tegevust, mistõttu tähelepanu pööramise ulatus on teine. Tavapärasemast kõrgema riskiastme määramine ei tähenda, et see klient raha peseks või terrorismi rahastaks, vaid seda, et asjaolusid kogumis arvestades tuleb kliendi tegevusele ja temaga seotud asjaoludele rohkem tähelepanu pöörata. Samuti ei tähenda madalama riskiastme määramine, et klienti ei saaks seostada rahapesu või terrorismi rahastamisega. Klientidega seotud riske tuleb kohustatud isikul pidevalt hinnata, et rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid oleksid maandatud.
- 4.2.5. Riskiprofiili ja riskiastme määratlemiseks võtab kohustatud isik arvesse:
  - 4.2.5.1. juhendi punkti 3.2 alusel koostatud riskihinnangut;
  - 4.2.5.2. ärisuhte või juhuti tehtava tehingu või toimingu eesmärgi ning teavet, mida kohustatud isik on kogunud ärisuhte eesmärgi või juhuti tehtava tehingu või toimingu kohta juhendi punkti 4.3.6. mõttes, arvestades juhendi Lisas 1 ja 2 toodud tegureid;
  - 4.2.5.3. kliendi hoiustatava vara mahtu või juhuti tehtava tehingu varalist mahtu;
  - 4.2.5.4. ärisuhte eeldatavat kestvust;
  - 4.2.5.5. väiksema riski iseloomustavate asjaoludena RahaPTS-i eelkõige §-des 34 ja 35 sätestatud ning suuremat riski iseloomustavate asjaoludena RahaPTS-i eelkõige §-des 37, 39, 40 ja 41 sätestatud;
  - 4.2.5.6. Euroopa Liidu organisatsioonide, Euroopa Nõukogu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomitee Moneyval, FATF-i ja EBA vastavasisulisi juhiseid ning suuniseid; ning
  - 4.2.5.7. eelkõige EBA riskitegurite suuniseid¹⁰¹ (sealhulgas selles toodud riskifaktoreid), milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid lihtsustatud ja tugevdatud hooldusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvesse võtma, kui nad hindavad üksikute ärisuhete ja juhuti tehingutega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riski.

¹⁰⁰ Arvestades eelkõige oma teenuste laadi, ulatust, keerukusastet, sealhulgas riskiisu ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevaid riske.

¹⁰¹ Vt joonealune viide nr 35.

Finantsinspeksioon

4.2.6. Kohustatud isik hindab, milline tähendus on kliendi ja ärisuhte riskiprofiilil ning erinevatel riskifaktoritel ja milline on nende mõju ühe või teise riskiastme määramisel. Riskiastme määramisel tuleb arvestada, et:

4.2.6.1. riskiastme määramist või selle kaalumist ei tohi mõjutada lubamatult ainult üks riskifaktor, v.a juhul, kui riskifaktor iseseisvalt ei eelda kõrge riskiastme määramist (näiteks kõrge riskiga riikliku taustaga isiku staatus jne);

4.2.6.2. riskifaktorite kaalu ei tohi mõjutada kohustatud isiku majanduslikud ega kasumiga seotud kaalutlused;

4.2.6.3. riskiastme määramise meetodika ei tohi põhjendamatult kaasa tuua olukorda, kus ühtki ärisuhet ei ole võimalik liigitada suure riskiga ärisuhteks;

4.2.6.4. riskiastme määramise meetodika ei tohi põhjendamatult kaasa tuua olukorda, kus enamus kliendisuhteid on tavapärasemast madalama riskiastmega; ning

4.2.6.5. kliendi riskifaktorite kaalumise ei tohi minna vastuollu Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohaste direktiivide¹⁰², RahaPTS-i või käesoleva juhendiga, milles käsitletakse olukordi, mis kujutavad endast alati suuremat rahapesu või terrorismi rahastamise riski/ohu.

4.2.7. Kõrgem riskiaste tuleb alati määrata ning tugevdatud ja muid asjakohaseid hooldusmeetmeid kohaldada muu hulgas, kui:

4.2.7.1. isikusamasuse tuvastamisel või esitatud teabe kontrollimisel on tekkinud kahtlus esitatud andmete tõelevastavuses või dokumentide ehtsuses või tegeliku kasusaaja tuvastamises;

4.2.7.2. klient või tegelik kasusaaja on kõrge riskiga riikliku taustaga isik (vt ka juhendi punkt 4.3.4.);

4.2.7.3. kohustatud isik loob korrespondentsuhte kõrgema rahapesu- või terrorismi rahastamise riskiga või kolmanda riigi respondentasutusega (vt ka juhendi punkt 4.9.);

4.2.7.4. kohustatud isik tegeleb või osutab teenust füüsilistele või juriidilistele isikutele, kes on pärit FATF-i kõrge riskiga riikide nimekirjast¹⁰³, EL-i maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide loetellu kantud riigist, suure riskiga kolmandast riigist¹⁰⁴ või kõrgema riskiga¹⁰⁵ riigist või territooriumilt või tal on nimetatud riigi kodakondsus või tema elu- või asukoht või makse saaja makseteenuse pakkuja asukoht on nimetatud riigis või territooriumil (vt ka juhendi punkt 4.10.);

---

¹⁰² Asjakohane Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohane direktiiv käesoleva juhendi mõttes on Euroopa Liidus kohustuse täitmise hetkel kehtiv Euroopa Liidu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist puudutav direktiiv.

¹⁰³ Vt seonduvalt järgmisi FATF-i ajakohaseid nimekirjasid: "High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action" ja "Jurisdictions under Increased Monitoring".

¹⁰⁴ Suure riskiga kolmas riik vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2015/849 ning Euroopa Komisjoni delegeeritud määrusele (EL) 2016/1675.

¹⁰⁵ Kõrgema riskiga riikide määratlus ei ole alati nimekirjapõhine. Mitmed asjaolud, mis suurendavad geograafilist riski ei ole nimekirjapõhised, näiteks korrupsiooni üldiselt mõõdetakse indeksitega mitte ei tehta binaarseid otsuseid riikide kohta.

Kõrgema riskiga riigid ja jurisdiktsioonid on muu hulgas need:

1) kus usaldusväärsete allikate, nagu vastastikuste hindamiste, üksikasjaliku hindamise aruannete või avaldatud järelaruannete kohaselt ei ole kehtestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tõhusaid süsteeme;

2) kus usaldusväärsete allikate kohaselt on korrupsiooni või muu kuritegeliku tegevuse tase märkimisväärne;

3) mille suhtes on kehtestatud sanktsioonid, embargo või nendega sarnased meetmed, näiteks Euroopa Liidu või ÜRO poolt;

4) mis rahastab või toetab terrorismi või mille territooriumil tegutsevad Euroopa Liidu või ÜRO poolt kindlaks määratud terroristlikud organisatsioonid;

5) mida kohustatud isik ise defineerib kõrgema riskiga riikideks.

Finantsinspeksioon

- 4.2.7.5. tehingud on seotud keerukate, suure väärtusega ja ebatavaliste tehingutega ja tehingumustritega, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifikale iseloomulik (vt ka juhendi punkt 4.4.2. ja 4.6.6.2);
- 4.2.7.6. tehingud on seotud nafta, relvade, väärismetallide, tubakatoodete, kultuuriväärtuste ja muude arheoloogilise, ajaloolise, kultuurilise või usulise tähtsusega või haruldase teadusliku väärtusega esemetega ning elevandiluu ja kaitstud liikidega;
- 4.2.7.7. kliendiks on juriidiline isik või muu juriidilise isiku staatust mitteomav isikute ühendus, mis tegeleb personaalse varahaldusega või suurte sularahakoguste käitlemisega;
- 4.2.7.8. kliendiks oleval või temaga seotud äriühingul on variaktsionärid või esitajaaktsiad;
- 4.2.7.9. kliendiks oleva äriühingu omandistruktuur näib äriühingu tegevust silmas pidades ebatavaline või liiga keeruline;
- 4.2.7.10. kliendiks on kolmanda riigi kodanik, kes taotleb Eestis elamisõigust või kodakondsust kapitalisiirete, vara või riigivõlakirjade ostmise või Eestis tegutsevasse äriühingutesse investeerimise eest;
- 4.2.7.11. esinevad samaaegselt mitmed riiklikus riskihinnangus või juhendi Lisades 1 ja 2 toodud riskidele viitavad asjaolud.
- 4.2.8. Selleks, et tuvastada riskifaktorid, kohaldab kohustatud isik vajadusel täiendavaid hoolsusmeetmeid, sealhulgas ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi tuvastamisega seotud täiendavaid meetmeid (vt ka juhendi punkt 4.3.6.).
- 4.2.9. Kohustatud isik kohaldab meetmeid, sealhulgas asjakohasel juhul tugevdatud hoolsusmeetmeid juhendi punkti 4.6. mõttes, et kliendi osas maandada tuvastatud konkreetseid riske. See tähendab, et kohustatud isik suunab oma ressursi kohta, kus see on kõige vajalikum ja olulisem.
- 4.2.10. Kui automaatselt antud riskiastmed on vajalik ümber hinnata, siis tuleb ümberhindamise põhjendused alati nõuetekohaselt dokumenteerida.
- 4.2.11. Riskiastme manuaalne alandamine tavapärasemast kõrgemast keskmiseks on võimalik, kuid seda tehakse üksnes põhjendatud asjaolude esinemise korral ja võetakse arvesse muu hulgas asjaolu, miks kliendi või tegevuse osas ei ole vajalik enam täiendava tähelepanu pööramine. Kohustatud isik peab riskiastme sellisel muutmisel vajadusel olema valmis selgitama (sealhulgas Finantsinspeksioonile), millisel põhjusel eelnevalt tuvastatud riskid ei ole enam relevantssed või asjakohased ning millisel põhjusel on riskiastme madalamaks muutmise põhjendatud. Asjaolu, et klient ei ole teatud perioodil tavapärasemast kõrgemale riskile viitavaid tehinguid teinud või ei ole teinud tehinguid, mida kohustatud isik kõrgema riskiastme määramisel arvas võimalikuks pidavat, ei tähenda, et klient neid tehinguid või toiminguid tulevikus ei võiks teha või et kõrgemale riskiastmele viitavad tunnused ja asjaolud oleksid ületatud/kadunud jne.
- 4.2.12. Kohustatud isik peab riskiastme määramise dokumenteerima (näiteks nähtuma üheselt andmebaasist), seda ajakohastama ning need andmed ja põhjendused vajadusel pädevatele järelevalveasutustele kättesaadavaks tegema.

4.3. Hoolsusmeetmed ärisuhte loomisel

4.3.1. Füüsilise isiku ja esindaja isikusamasuse tuvastamine

Üldpõhimõtted

- 4.3.1.1. Ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu tegemisel peab kohustatud isik tuvastama füüsilisest isikust kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva füüsilise isiku isikusamasuse ning esitatud teavet kontrollima (verifitseerima) usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal.
- 4.3.1.2. Kohustatud isik peab kindlaks tegema, kas isik tegutseb enda või teise (füüsilise või juriidilise) isiku nimel. Kui isik tegutseb teise isiku nimel, peab kohustatud isik rakendama ka juhendi punktis 4.3.1.29. nimetatud meetmeid selle isiku suhtes, kelle nimel tehinguid tehakse (vt ka juriidilise isiku isikusamasuse tuvastamine juhendi punktist 4.3.2.).
- 4.3.1.3. Kui kliendil või juhuti tehtavas tehingus osaleval isikul on esindaja, tuleb esindaja isikusamasus tuvastada ning esitatud teavet kontrollida usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal. Selliselt kohalduvad kõik käesolevas punktis 4.3.1. toodud kliendi isikusamasuse tuvastamise ja kontrollimise nõuded esindaja isikusamasuse tuvastamisele ja kontrollimisele. Seejuures kohalduvad ka juhendi punktide 4.3.1.25 kuni 4.3.1.28 tulenevad nõuded.
- 4.3.1.4. Makseteenuse pakkuja jaoks, kes teostab tehinguid väljapool ärisuhet, tekib isikusamasuse tuvastamise ja kontrollimise kohustus nii maksja kui ka saaja osas (viimane kehtib siis makse saaja kasutab makseteenuse pakkujat rahaliste vahendite kättesaamise eesmärgil (on saaja makseteenuse pakkuja)).
- 4.3.1.5. Piiratud teovõimega isikute, sealhulgas alaealiste, puhul peab kohustatud isik lisaks juhendis antud juhiste ja RahaPTS-is sätestatud, lähtuma tsiviilseadustiku üldosa seaduses, võlaõigusseaduses ja perekonnaseaduses sätestatud normidest. Lisaks piiratud teovõimega isiku isikuandmetele tuleb isikusamasuse tuvastamisel kontrollida seadusliku esindaja (lapsevanema(te) või eestkostja(te)) isikuandmeid.
- 4.3.1.6. Kliendi isiklik tundmine või tema avalik tuntuus ei ole aluseks seaduses sätestatud isikusamasuse tuvastamise siseteadu mittetäitmisel. Isikusamasust tuleb kontrollida ka kohustatud isiku poole tehingute või toimingute tegemiseks pöörduvatel avalikult tuntud ning nendega otseselt või kaudselt seotud isikutel.
- 4.3.1.7. Kohustatud isik ei pea kohaldama uuesti füüsilise isiku isikusamasuse tuvastamist ja kontrollimist, kui tal on sama füüsilise isikuga juba kehtiv ärisuhe ja sama füüsiline isik soovib sõlmida uut kestvuslepingut või saada uut finantsteenust¹⁰⁶. Ülaltoodu kehtib ka juhul, kui uut ärisuhet soovib luua füüsiline isik, kelle isikusamasus on tuvastatud ja kontrollitud muu õigussuhte raames, kus see isik on olnud teise kliendi esindaja¹⁰⁷. Eeltoodu kehtib eeldusel, et kohustatud isikul ei ole kahtlust isikusamasuse tuvastamise kohustuse tekkimise hetkel klienti puudutavate andmete (sealhulgas isikusamasuse tuvastamise ja tegeliku kasusaaja tuvastamisel kogutud andmete) õigsuses ja kehtivuses. Eeltoodu ei tähenda, et kliendi osas ei peaks tuvastama uue ärisuhte eesmärki juhendi punkti 4.3.6. mõttes või et ärisuhet ei peaks jälgima juhendi punkti 4.4. mõttes. Käesolevas punktis kirjeldatud erandit kasutades peab kliendikaustas (ehk kohas, kus hoolsusmeetmete käigus kogutud andmeid säilitatakse) olema selge viide asjakohaste isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud dokumentide kättesaamise kohale (ehk nõ kliendikaustale, kus algse isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmed on säilitatud).
- 4.3.1.8. Kohustatud isik on vajadusel valmis isikusamasuse tuvastamise meetme ja kasutatava kontrollimeetmete valikut Finantsinspeksioonile selgitama, sealhulgas näitama, millisel

¹⁰⁶ Käesoleva juhendi punktis 4.3.1.14. toodud limitide puhul tuleb kumulatiivselt arvesse võtta kõikide selliste väljaminevate maksete kogusummat.

¹⁰⁷ Nimetatud erand ei kehti isikute osas, kelle isikusamasus on tuvastatud ja kontrollitud olukorras, kus ta on olnud teise kliendi tegelik kasusaaja.

põhjuseel on tegemist usaldusväärsest ja sõltumatust pärit allikaga, millised on kaks erinevat allikat (kui sellist viisi kasutatakse) ning põhjendama, miks valitud meede on kooskõlas kliendi ja temaga seotud ärisuhte riskiprofiili ning riskiastmega. Samuti peab kohustatud isik olema valmis pädevale järelevalveasutusele näitama kaugtuvastamise teel tehtud toiminguid ja kogutud andmeid (näiteks videointervjuu).

Isikusamasuse tuvastamise aeg

4.3.1.9. Isikusamasuse peab tuvastama ja kontrollima alati mõistliku aja jooksul enne kehtivuselepingu sõlmimise toimingutega alustamist või selle sõlmimise ajal. Tehingus osaleva isiku isikusamasus tuleb tuvastada enne tehingu tegemise toimingutega alustamist või tehingu tegemise ajal.

Isikusamasuse tuvastamine

4.3.1.10. Isikusamasuse tuvastamine on isiku tuvastamine isikuga vahetult seotud personaalse ja isikustatud unikaalse teabe abil. Isikusamasuse tuvastamiseks kogutakse ja säilitatakse järgmised andmed (ehk käesoleva juhendi mõttes edaspidi teave):

- i. isiku nimi;
- ii. isiku isikukood, selle puudumise korral sünniaeg ning elu- või asukoht;
- iii. teave esindusõiguse ja selle ulatuse tuvastamise ja kontrollimise kohta, ning kui esindusõigus ei tulene seadusest, siis esindusõiguse aluseks oleva dokumendi nimetus, väljaandmise kuupäev ja väljaandja nimi või nimetus;
- iv. sidevahendite andmed,

samuti isikuga vahetult seotud muud andmed, nagu:

- v. elukoht¹⁰⁸;
- vi. vajadusel kutse- või tegevusala¹⁰⁹.

4.3.1.11. Isikusamasuse tuvastamiseks kasutatakse järgmisi dokumente:

- i. isikut tõendavate dokumentide seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud dokument;
- ii. välisriigis välja antud kehtiv reisidokument;
- iii. isikut tõendavate dokumentide seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud tingimustele vastav juhuluba;

---

¹⁰⁸ Elukoha puhul ei ole oluline mitte rahvastikuregistris või muus sarnases registris fikseeritud aadress, vaid koht, kus isik alaliselt või peamiselt elab. Kui isiku alalise elukoha kindlakstegemisel tekib raskusi (näiteks ei ole võimalik määratleda isiku elukohta või isikul mitu elukohta), siis tuleb välja selgitada isiku harilik viibimiskoht. Hariliku viibimiskohana ei saa käsitleda postkasti numbrit või nõudmiseni aadressi. Harilik viibimiskoht on ingl k – *habitual residence* – koht, kus on isiku tahe olla ja millise kohaga ta on seotud. Isiku harilik viibimiskoht ei ole pelgalt seal, kus isik „alaliselt või peamiselt“ elab, hariliku viibimiskoha määramisel on olulised ka isiku kavatsused ning tulevikuplaanid seoses konkreetse riigis või kohas viibimisega. Tegemist on autonoomse mõistega ning ei sõltu seetõttu riigisisest materiaalsoonest. Elukoht on oluline nii ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamisel kui ka ärisuhte hilisema seire käigus kliendi andmete uuendamisel.

¹⁰⁹ Kutse- või tegevusala küsimine ei ole imperatiivne kohustus ehk midagi, mida tuleb küsida isikusamasuse tuvastamisel alati, kuid see võib omada tähtsust ärisuhte eesmärgi tuvastamiseks (RahaPTS § 20 lg 1 punkti 4 ja § 20 lõike 2 koostoimes, vt ka juhendi punkti 4.3.6), isikusamasuse tuvastamise käigus saadud andmete kontrollimiseks (kas see isik, kes ärisuhtet luua või juhuti tehtavat teostada soovib, on see isik, kes ta väidab end olevat) kui ka riikliku taustaga isiku staatuse tuvastamiseks (kas isik töötab riikliku taustaga isiku positsioonil).

- iv. alla 7-aastase isiku puhul perekonnaseisutoimingute seaduse §-s 30 nimetatud sünnitõend; või
- v. ülalnimetatud dokumentide notariaalselt tõestatud või notariaalselt või ametlikult¹¹⁰ kinnitatud ärakiri või muud usaldusväärsest ja sõltumatust allikast pärit teavet, sealhulgas e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendeid, kasutades sel juhul andmete kontrollimiseks vähemalt kahte erinevat allikat¹¹¹.

4.3.1.12. Kohustatud isiku nõudmisel esitab klient isikusamasuse tuvastamiseks vajalikud dokumendid ja annab asjakohast teavet. Kohustatud isiku nõudmisel kinnitab klient hooldusmeetmete kohaldamiseks esitatud teabe ja dokumentide õigsust oma allkirjaga.

Isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe kontrollimine ja kontrollimise viis

4.3.1.13. Isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe kontrollimine tähendab usaldusväärsest ja sõltumatust allikast pärit andmete kasutamist juhendi punktis 4.3.1.10. nimetatud andmete (esimesed neli alapunkti)¹¹² tõesuse ja õigsuse kohta kinnituse saamist, kasutades selleks ka vajadusel isikuga vahetult seotud andmete (viies ja kuues alapunkt) tõesuse ja õigsuse kohta kinnituse saamist. See tähendab, et teabe kontrollimise eesmärgiks on saada kinnitus, kas see isik, kes soovib ärisuhet luua või juhuti tehtavat teingut teha, on see isik, kes ta väidab end olevat.

4.3.1.14. Isiku¹¹³ isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud teabe kontrollimine:

- i. peab toimuma isikuga samas kohas viibides (ehk näost-näkku) või infotehnoloogiliste vahendite abil (ehk nn video teel tuvastamine), kui (i) klient on pärit Euroopa Majanduspiirkonna välisest riigist või tema elu- või asukoht on sellises riigis või (ii) väljaminevate maksete kogusumma füüsilise isiku puhul ühes kalendrikuus on üle 15 000 euro ning juriidilise isiku puhul üle 25 000 euro, olenemata isiku päritolust või tema elu- või asukohast;
- ii. ei pea seega toimuma isikuga samas kohas viibides (ehk näost-näkku) või infotehnoloogilise vahendi abil (ehk nn video teel tuvastamine) ja saab selliselt kasutada juhendi punktis 4.3.1.19. sätestatud võimalust (nn kaks allikat), kui (i) väljaminevate maksete kogusumma füüsilise isiku puhul ühes kalendrikuus jääb alla 15 000 euro ning juriidilise isiku puhul alla 25 000 euro; ja (ii) isik on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigist või tema elu- või asukoht seal.

4.3.1.15. Samas kohas viibimine tähendab, et klient või tema esindaja ja kohustatud isiku esindaja viibivad eesmärgipärase kohtumise raames samas kohas. See tähendab, et potentsiaalsel kliendil või tema esindajal on kohustatud isiku esindajaga vahetu kontakt, mille käigus kohustatud isik veendub juhendi punktis 4.3.1.13. toodus, võrreldes isiku biomeetriat (näokujutist) juhendi punktis 4.3.1.11. nimetatud dokumendil oleva või sellelt dokumendilt¹¹⁴ saadud näokujutisega. Vahetu kontakt eeldab kohustatud isiku esindaja vahetut suhtlemist kliendi või tema esindajaga, et hinnata tema tahteavalduse sisu ja eesmärgi vastavust tegelikule

¹¹⁰ Ametlikult kinnitatud ärakirja puhul hindab kohustatud isik, kas kinnitaja õigused laienesid dokumendi ärakirja kinnitamisele.

¹¹¹ Kahe erineva allika kasutamise nõuet ei pea rakendama piiratud teovõimega kliendi suhtes, kelle nimel loob ärisuhte või teeb tehingu tema esindaja.

¹¹² Järelduvalt näiteks päringud, mis annavad kinnituse dokumendi kehtivuse kohta, ilma et need tooksid välja, kellele nimetatud dokument kuulub ja mis muud andmed sellega isikuga seonduvad, ei võimalda teavet kontrollida.

¹¹³ Käesoleva punkti mõttes on „isik“ füüsilisest isikust klient või juriidilise isiku puhul kliendi esindaja, kelle isikusamasust tuvastatakse.

¹¹⁴ Teatud juhtudel on võimalik isiku näokujutis saada ka vastavate usaldusväärsete ja sõltumatute pädevate asutuste andmebaasidest (näiteks Politsei- ja Piirivalveameti andmebaasist, teades isiku isikusamasuse tuvastamise dokumendi numbrit).

tahtele. Vahetu kontakti käigus kogetu abil on seejuures võimalik määrata täpsemini kliendi riskiaste. Kontakt võib toimuda väljaspool kohustatud isiku püsiva tegutsemise asukohta, kui selle käigus täidetakse vähemalt samu hoolsuskohustusi kui tavapärastel juhtudel.

4.3.1.16. Infotehnoloogiliste vahendite abil isikusamasuse tuvastamise ja andmete kontrollimisel täidab kohustatud isik RahaPTS §-s 31 sätestatud nõudeid ning selle paragrahvi lõikes 6 sätestatud volitusnormi alusel kehtestatud rahandusministri määruses¹¹⁵ toodud tehnilisi nõudeid ja korda. Muu hulgas on eesmärgiks võrrelda sessiooni käigus saadud isiku biomeetriat (näokujutist) juhendi punktis 4.3.1.11. nimetatud dokumendil oleva või sellelt dokumendilt¹¹⁶ saadud näokujutisega.

4.3.1.17. Olukorras, kus kohustatud isik ei teostaisikusamasuse tuvastamist ja andmete kontrollimist samas kohas viibides ehk näost-näkku, peab kohustatud isik isikusamasuse tuvastamisel ja andmete kontrollimisel lähtuma täiendavalt EBA kaugtuvastamise suunistes¹¹⁷ sätestatust. Juhul, kui siseriiklik õigus näeb ette EBA kaugtuvastamise suunistest rangemaid nõudeid, tuleb lähtuda siseriiklikus õiguses sätestatust.

Usaldusväärne ja sõltumatu allikas

4.3.1.18. Juhendi punktis 4.3.1.14. nimetatud isiku (i) näost-näkku tuvastamine¹¹⁸ või (ii) tuvastamine infotehnoloogiliste vahendite abil¹¹⁹ või (iii) notariaalselt tõestatud või notariaalselt või ametlikult kinnitatud isikut tõendava dokumendi ära kirja alusel ja selle ära kirja originaali nägemisel, loetakse isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe usaldusväärseks ja sõltumatuks kontrollimiseks, sest selle käigus nähakse kehtivat ja sõltumatu riikliku asutuse poolt väljastatud isikut tõendavat dokumenti.

4.3.1.19. Juhendi punktis 4.3.1.18. nimetatud olukordades on usaldusväärseks ja sõltumatuks allikaks (peavad olema täidetud kumulatiivselt) isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe kontroll, mis (a) pärineb kahest eraldi allikast, (b) kus keskmise või tavapärasemast kõrgema nii kliendi kui ka ärisuhtega kaasneva rahapesu ja terrorismi rahastamise riski korral saadab klient vahetult enne andmete edastamist konkreetse finantsteenuse jaoks isiku näokujutisest tehtud foto ja kohustatud isik veendub selle foto äsjases tegemises¹²⁰ ning (c) vastab järgmistele tunnustele, st usaldusväärne ja sõltumatu allikas on teave:

- i. mille on välja andnud (isikut tõendavad dokumendid) või mis on saadud kolmandalt isikult või kohast, kellel ei ole mingeid huve või seotust ei kliendi ega ka kohustatud isikuga ehk see on neutraalne (näiteks ei ole selleks Internetist saadud informatsioon,

¹¹⁵ Rahandusministri 23.05.2018 määrus nr 25 "Infotehnoloogiliste vahendite abil isikusamasuse tuvastamise ja andmete kontrollimise tehnilised nõuded ja kord". – RT I, 04.12.2020, 9.

¹¹⁶ Teatud juhtudel on võimalik isiku näokujutis saada ka vastavate usaldusväärsete ja sõltumatute pädevate asutuste andmebaasidest (näiteks Politsei- ja Piirivalveameti andmebaasist, teades isiku isikusamasuse tuvastamise dokumendi numbrit).

¹¹⁷ EBA 22.11.2022 "Suunised klientide kaugtuvastamise lahenduste kohta kooskõlas direktiivi (EL) 2015/849 artikli 13 lõikega 1", antud välja Finantsinspeksiooni juhatuse 29.05.2023 otsusega nr 1.1-7/97 osaliselt, st välja arvatud suuniste punktid 15(a), 25(a) ja 45(a) ning sellega seonduv ulatuses, mille kohaselt peaksid krediidi- ja finantseerimisasutused pidama suuniste punkti 14 alapunktides a, d ja e, punktis 24 ja punktides 38-43 sätestatud kriteeriumid täidetuks, kui kaugtuvastamise lahenduses kasutatakse e-identimise süsteeme, millest on teatatud määruse (EL) nr 910/2014 artikli 9 kohaselt ja mis vastavad sama määruse artikli 8 kohasele usaldusväärse taseme „märkimisväärne“ nõuetele, kui klient tuvastatakse infotehnoloogiliste vahendite abil RahaPTS § 31 ning sama paragrahvi lõike 6 alusel kehtestatud rahandusministri määruse „Infotehnoloogiliste vahendite abil isikusamasuse tuvastamise ja andmete kontrollimise tehnilised nõuded ja kord“ alusel. Suunised kohalduvad eeltoodud ulatuses alates 02.10.2023. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/suunised-klientide-kaugtuvastamise-lahenduste-kohta-kooskõlas-direktiivi-el-2015849-artikli-13>. (21.07.2023)

¹¹⁸ Vt ka juhendi punkt 4.3.1.15.

¹¹⁹ Vt ka juhendi punkt 4.3.1.16.

¹²⁰ Punkti b kohustust ei tule täita, kui nii kliendi kui ka ärisuhtega kaasnev rahapesu ja terrorismi rahastamise risk on tavapärasemast madalam.

sest see pärineb tihti kliendilt endalt või selle usaldusväärst ja sõltumatust ei ole võimalik kontrollida);

- ii. mille usaldusvääruse ja sõltumatuse määramiseks puuduvad objektiivsed takistused ning usaldusväärus ja sõltumatus on arusaadav ka kolmandale ärisuhtega mitteseotud isikule; ja
- iii. milles olevad või mille kaudu saadud andmed on aja- ja asjakohased ning kohustatud isik suudab selles veenduda (seejuures veendumine saab toimuda teatud juhtudel ka kaude ülalnimetatud kahe punkti alusel).

4.3.1.20. Olenemata usaldusväärse ja sõltumatu allika valikust peab kohustatud isik isikut tõendavate dokumentide puhul veenduma (i) dokumendi kehtivuses ja selle vastavuses isikut tõendavate dokumentide seaduse nõuetele ning (ii) isiku välises sarnasus ja ealises sobivuses dokumendi fotol kujutatud isiku välisusega ning dokumendis sisalduvate andmetega¹²¹.

4.3.1.21. Kohustatud isik peab usaldusväärse ja sõltumatu teabe saamisel tagama eelkõige juhendi punktis 4.3.1.19. sätestatu juhul, et saadud usaldusväärne ja sõltumatu teave ei ole nõ mustvalge ja/või loetamatu koopia.

4.3.1.22. Kohustatud isik hindab, millisel juhul peab usaldusväärse ja sõltumatu allika edastamisviis või selle allika saamine olema samuti usaldusväärne ja sõltumatu kanal või vahend (meede), võttes sellise hinnangu andmisel arvesse riskipõhist lähenemist ehk kliendi ja ärisuhtega kaasnevat riski ja nende riskiprofiili.

Kaks erinevat allikat

4.3.1.23. Üheks allikaks on alati:

- i. juhendi punktis 4.3.1.11. sätestatud pildiga isikut tõendav dokument ehk selle dokumendi värviline ja loetav koopia/pilt; või
- ii. usaldusväärsetest ja sõltumatutest allikatest saadud samal dokumendil olev isiku andmed ja pilt¹²²; või
- iii. nii kliendi kui ka ärisuhtega kaasneva tavapärasemast madalama rahapesu ja terrorismi rahastamise riski korral isiku digitaalse isikutuvastusvahendiga teostatud tugeva autentimise¹²³ käigus saadud teave (minimaalselt nimi ning isikukood või isikukoodi puudumisel sünniaeg –ning elu- või asukoht) ning selle teostamist tõendav kontrollijälj.

4.3.1.24. Teiseks allikaks võib olla ka usaldusväärsest ja sõltumatust allikast saadud järgnev teave:

- i. juhendi punkti 4.3.1.23. alapunktide 1 või 2 tingimustele vastav teine dokument (selle koopia või sellelt saadud andmed ja pilt); või

---

¹²¹ Punkt (ii) ei kohaldu juhul, kui kohustatud isik kontrollib isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmeid nõ kahest allikast ja esimene kohustuslik allikas juhendi punkti 4.3.1.23 mõttes on nii kliendi kui ka ärisuhtega kaasneva tavapärasemast madalama rahapesu ja terrorismi rahastamise riski korral isiku digitaalse isikutuvastusvahendiga teostatud tugeva autentimise käigus saadud teave (minimaalselt nimi ning isikukood või isikukoodi puudumisel sünniaeg ja -koht) ning selle teostamist tõendav kontrollijälj (ehk esimene kohustuslik allikas on juhendi punkti 4.3.1.23 alapunktis 3 toodu).

¹²² Näiteks Politsei- ja Piirivalveametist saadud dokumendi pilt.

¹²³ Tugev autentimine on autentimine, mis põhineb vähemalt kahe teineteisest sõltumatult toimiva ja autentimisandmete konfidentsiaalsust tagava turvaelemendi kasutamisel, mida teab või omab üksnes klient või mida saab omistada üksnes talle. Isikustatud turvaelement on isikuga seostatud autentimist võimaldav komponent

- ii. isiku digitaalse isikutuvastusvahendiga teostatud tugeva autentimise¹²⁴ käigus saadud teave (minimaalselt nimi ning isikukood või isikukoodi puudumisel sünniaeg ning elu- või asukoht) ning selle teostamist tõendav kontrolljälg¹²⁵; või
- iii. isikuga vahetult seotud andmete kontroll rahvastikuregistri¹²⁶ vm samaväärse registri kaudu, eeldusel, et tegemist on usaldusväärse ja sõltumatu allikaga juhendi punkti 4.3.1.19. mõttes; või
- iv. kontrollmaksest saadud informatsioon¹²⁷; või
- v. muud biomeetrilised andmed (sõrmejalg, näokujutis) vms informatsioon; või
- vi. teave, et kontrollida isikuga vahetult seotud andmeid (näiteks töö-, elu- või õppimiskohta)¹²⁸.

Erisused esinduse puhul

- 4.3.1.25. Esinduse puhul peab kohustatud isik lisaks tuvastama ja kontrollima ka esindusõiguse olemust ning selle ulatust. Kui esindusõigus ei tulene seadusest, siis tuleb tuvastada ja säilitada esindusõiguse aluseks oleva dokumendi nimetus, väljaandmise kuupäev ja väljaandja nimi või nimetus¹²⁹.
- 4.3.1.26. Välisriigi juriidilise isiku esindaja peab kohustatud isiku nõudel esitama oma volitusi tõendava notariaalselt või sellega võrdsustatud korras kinnitatud dokumendi, mis on legaliseeritud või kinnitatud legaliseerimist asendava tunnistusega (*apostille'ga*)¹³⁰, kui välislepingust ei tulene teisiti.
- 4.3.1.27. Volitatud ja seadusjärgsete esindajate esindusõiguse käsitlemisel tuleb kindlaks teha, kas esindaja tunneb oma klienti¹³¹. Esindaja ja esindatava tegelike suhete olemuse selgitamiseks peab esindaja teadma tema poolt esindatava isiku tahteavalduste sisu ja eesmärgi. Samuti peab ta oskama vastata muudele asjakohastele küsimustele esindatava tegevuse asukoha, tegevusalade, käibe ja tehingupartnerite, teiste seotud isikute ja tegelike kasusaajate kohta. Lisaks peab esindaja kinnitama, et on teadlik ja veendunud esindatava tehingus kasutatavate vahendite allikast ning legaalsest päritolust.
- 4.3.1.28. Kohustatud isik peab jälgima esindajatele antud esindusõiguse tingimusi ning osutama teenuseid ainult esindusõiguse ulatuses (näiteks, kas tegemist on ühekordse tehinguga või korduvate tehingute tegemisega teatud perioodi jooksul).

---

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ Selleks dokumendiks võib olla ka isikut tõendav dokument, mida kasutati juhendi punkti 4.3.1.23 alapunkti 1 kohustuse täitmisel. Käesoleva juhendi punkti 4.3.1.23 alapunkti 3 rakendamise korral saab tugevat autentimist kasutada vaid teise tugevat autentimist võimaldava digitaalse isikutuvastusvahendiga.

¹²⁶ Juriidilistel ja füüsilistel isikutel on rahvastikuregistri andmetele juurdepääsuõigus õigustatud huvi korral.

¹²⁷ See tähendab, et klient või tehingus osalev isik teeb enda nimele kuuluvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides sätestatuga võrdväärseid nõudeid kohaldava riigi krediidi- või makseasutuses avatud arveldus- või maksekontolt ülekande kohustatud isiku kontole.

¹²⁸ Näiteks võib isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmete tõesust ja õigust näidata usaldusväärsest ja sõltumatust allikast kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis saadud kinnitus, et isik elab tema poolt deklareeritud elukohas (näiteks tarbib seal kommunaalteenuseid ehk tõendab selle isiku elamist selles kohas), õpib või töötab deklareeritud kohas (kutse- või tegevusala) jne.

¹²⁹ Esindusõigust sisaldava dokumendi käsitlemisel tuleb välja selgitada ka see, kas seda välja andnud isikutel oli vastav pädevus.

¹³⁰ Legaliseerimise ja *apostille'*mise kohta vt juhendi punkt 4.3.2.16.

¹³¹ Juriidilist isikut esindavalt isikult eeldatakse selle isiku majandus- ja kutsetegevuse ehk kutse- või tegevusala, tegevusloa, tehingute eesmärkide, maksetavade, olulisemate tegevuspartnerite, tehingutes kasutatud vahendite allika ning päritolu, omanikeriingi jms teadmist.

Füüsilise isiku tegelik kasusaaja

- 4.3.1.29. Füüsilise isiku tuvastamisel peab kohustatud isik tuvastama ka füüsilise isiku tegeliku kasusaaja¹³² ehk isiku tegevust kontrolliva ja sellest kasu saava isiku.
- 4.3.1.30. Juhul, kui kohustatud isik tuvastab, et tehinguid või toiminguid tehakse tegelikult kolmanda isiku nimel, kusjuures tegevuse sisust nähtub võimalik usaldushalduse tegevus, peab kohustatud isik rakendama kõiki meetmeid, et tuvastada usaldushalduse tegelik kasusaaja juhendi punkti 4.3.3. mõttes ning tegema kõiki toiminguid, et tuvastada ärisuhte tegelik eesmärk juhendi punkti 4.3.6. mõttes. See võib tähendada tsiviilseadustiku üldosa seaduse mõttes, et ärisuhtet sellise usaldushaldusega¹³³ ei ole võimalik luua, sest tegelikult ärisuhtet luua või toimingut teostada sooviv isik on usaldushaldus¹³⁴, kellel puudub aga Eesti õiguse kohaselt õigusvõime.

Erisused seltsingute puhul

- 4.3.1.31. Seltsingute¹³⁵ identifitseerimisel tuleb eesmärgiks seada isikusamasuse tuvastamine kõigil seltsingu liikmetel või nende esindajatel samadel alustel, mis kehtivad füüsilistest isikutest klientide puhul. Tuvastada tuleb seltsingu tegelikud kasusaajad vastavalt juhendi punktidele 4.3.3. ning ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärk vastavalt juhendi punktidele 4.3.6.
- 4.3.1.32. Muus osas kehtivad seltsingute puhul kõik kliendi või juhuti tehtava tehingu teostaja osas kohaldavad hooldusmeetmed, andmete säilitamise ning Rahapesu Andmebüroo osas teatamiskohustuse täitmise nõuded.

Andmete säilitamine

- 4.3.1.33. Isikusamasuse tuvastamist ja andmete kontrollimist puudutav teave ning dokumendid säilitatakse juhendi punkti 5 alusel.

4.3.2. Juriidilise isiku isikusamasuse tuvastamine

Üldpõhimõtted

- 4.3.2.1. Ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu tegemisel peab kohustatud isik tuvastama juriidilisest isikust kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva juriidilise isiku isikusamasuse ning esitatud teavet kontrollima (verifitseerima) usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal, sealhulgas e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendeid, kasutades sel juhul andmete kontrollimiseks vähemalt kahte erinevat allikat.
- 4.3.2.2. Juriidilise isiku esindaja tuvastatakse ja saadud andmeid kontrollitakse juhendi punkti 4.3.1. alusel.
- 4.3.2.3. Kohustatud isik ei pea kohaldama uuesti juriidilise isiku ja tema esindaja ning tegelike kasusaajate isiku tuvastamist ja isikusamasuse kontrollimist, kui tal on sama juriidilise isikuga juba kehtiv ärisuhe ja sama juriidiline isik soovib sõlmida uut kestvuslepingut või saada uut

---

¹³² Nii nn viies rahapesu tõkestamise direktiiv (vt joonealune viide nr 16) kui ka FATF-i soovitus nr 10 nõuavad tegeliku kasusaaja tuvastamist alati, st ka juhul, kui kliendiks või juhuti tehtava tehingu tegijaks on mitte juriidiline vaid füüsiline isik. Kuna füüsiline isik ise ei saa olla kellegi teise omandis, tuleb kohustatud isikul füüsilise isiku suhtes välja selgitada, kas füüsiline isik soovib ärisuhtet luua või tehingut teha kellegi teise „huvides, kasuks või nimel“.

¹³³ RahaPTS § 7¹ lõige 1. Ingl k – *trust*.

¹³⁴ *Ibid*.

¹³⁵ Seltsingute õigusliku olemuse kohta vt võlaõigusseadus § 580jj.

finantsteenust¹³⁶. Ülaltoodu kehtib ka juhul, kui uut ärisuhet soovib luua füüsiline isik, kelle isikusamasus on tuvastatud ja kontrollitud muu õigussuhte raames, kus see isik on olnud teise kliendi esindaja¹³⁷. Eeltoodu kehtib eeldusel, et kohustatud isikul ei ole kahtlust klienti puudutavate andmete (sealhulgas isikusamasuse tuvastamise ja tegeliku kasusaaja tuvastamisel kogutud andmete) õigsuses ja kehtivuses. Eeltoodu ei tähenda, et kliendi osas ei peaks tuvastama uue ärisuhte eesmärki juhendi punkti 4.3.6. mõttes või et ärisuhet ei peaks jälgima juhendi punkti 4.4. mõttes. Käesolevas punktis kirjeldatud erandit kasutades peab kliendikaustas (ehk kohas, kus hoolsusmeetmete käigus kogutud andmeid säilitatakse) olema selge viide asjakohaste isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud dokumentide kättesaamise kohale (ehk nõ kliendikaustale, kus algse isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmeid säilitatakse).

4.3.2.4. Kohustatud isik on vajadusel valmis isikusamasuse tuvastamise meetme ja kasutatava kontrollimeetmete valikut Finantsinspeksioonile selgitama, sealhulgas näitama, miks tegemist on usaldusväärsest ja sõltumatust allikast pärit teabega, millised on need kaks erinevat allikat ning põhjendama, miks valitud meede on kooskõlas kliendi ja temaga seotud ärisuhte riskiprofiili ning riskiastmega.

Isikusamasuse tuvastamise aeg

4.3.2.5. Kohustatud isik peab tuvastama kliendi isikusamasuse ja kontrollima seda mõistliku aja jooksul enne kehtivuselepingu sõlmimise toimingutega alustamist või selle sõlmimise ajal. Tehingus osaleva isiku isikusamasus tuleb tuvastada enne tehingu tegemise toimingutega alustamist või tehingu tegemise ajal.

Isikusamasuse tuvastamine

4.3.2.6. Isikusamasuse tuvastamine on järgmiste andmete kogumine ja säilitamine:

- i. juriidilise isiku ärinimi või nimi (koos õigusliku vormiga);
- ii. registrikood või registreerimisnumber ja -aeg;
- iii. juhataja nimi või juhatuse liikmete või muu seda asendava organi liikmete nimed ja nende volitused juriidilise isiku esindamisel, kusjuures kliendisuhet loov esindaja tuvastatakse ja saadud andmeid kontrollitakse vastavalt juhendi punkti 4.3.1. nõuetele;
- iv. juriidilise isiku sidevahendite andmed;

samuti isikuga vahetult seotud muude andmete kogumist ja säilitamine, nagu:

- i. juriidilise isiku asukoht, kusjuures lähtuda tuleb asutamisriigi¹³⁸ teooriast;
- ii. juriidilise isiku tegevuskoht¹³⁹.

4.3.2.7. Isikusamasuse tuvastamiseks kasutatakse järgmiseid dokumente:

---

¹³⁶ Juhendi punktis 4.3.1.14. toodud liimiitide puhul tuleb kumulatiivselt arvesse võtta kõikide selliste väljaminevate maksete kogusummat.

¹³⁷ Nimetatud erand ei kehti isikute osas, kelle isikusamasus on tuvastatud ja kontrollitud olukorras, kus ta on olnud teise kliendi tegelik kasusaaja.

¹³⁸ Asutamisriigi teooria kohaselt on juriidilise isiku asukohaks riik, kus juriidiline isik on asutatud.

¹³⁹ See määratletakse faktiliste asjaolude alusel ning tegemist on kohaga, kus juriidiline isik alaliselt või peamiselt tegutseb ning millega on juriidilist isikut kõige rohkem võimalik temaga seostada – enamuse töötajate, ladude, kontoriruumide asukoht, seal toimub tootmine või teenuse tegelik osutamine jne.

- i. asjakohase registri registrikaart;
  - ii. asjakohase registri registreerimistunnistus; või
  - iii. eelnevalt nimetatud dokumendiga võrdväärne dokument või asjakohane juriidilise isiku asutamisdokument¹⁴⁰.
- 4.3.2.8. Kui juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud originaaldokumenti ei ole võimalik näha, võib kohustatud isik kasutada isikusamasuse kontrollimiseks notariaalselt tõestatud või notariaalselt või ametlikult kinnitatud juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud dokumenti või muud usaldusväärsest ja sõltumatust allikast pärit teavet, sealhulgas e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendeid, kasutades andmete kontrollimiseks vähemalt kahte erinevat allikat.
- 4.3.2.9. Kohustatud isiku nõudmisel esitab klient isikusamasuse tuvastamiseks vajalikud dokumendid ja annab asjakohast teavet. Kohustatud isiku nõudmisel kinnitab klient hooldusmeetmete kohaldamiseks esitatud teabe ja dokumentide õigsust oma allkirjaga. Kui kohustatud isikul on ligipääs asjakohastes registritesse, ei pea ta kliendilt nõudma isikusamasuse tuvastamiseks kasutatavate asjakohaste dokumentide esitamist.

Isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe kontrollimine

- 4.3.2.10. Isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe kontrollimine tähendab usaldusväärsest ja sõltumatust allikast pärit andmete kasutamine juhendi punktis 4.3.2.6. nimetatud andmete (esimesed neli alapunkti) tõesuse ning õigsuse kohta kinnituse saamist¹⁴¹, kasutades selleks ka vahetult seotud andmete (viies kuni kuues alapunkt) tõesuse ja õigsuse kohta kinnituse saamist. See tähendab, et teabe kontrollimise eesmärgiks on saada kinnitus, kas see isik, kes soovib ärisuhet luua või juhuti tehtavat tehingut teha, on see isik, kes ta väidab end olevat.

Usaldusväärne ja sõltumatu allikas

- 4.3.2.11. Usaldusväärseks ja sõltumatuks allikaks loetakse, kui kohustatud isik:
- i. näeb juhendi punktis 4.3.2.7. toodud dokumendi originaali;
  - ii. näeb juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud dokumendi notariaalselt tõestatud või notariaalselt või ametlikult¹⁴² kinnitatud ära kirja; või
  - iii. omab ligipääsu äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri või välisriigi asjakohaste registrite andmetele arvutivõrgu kaudu.
- 4.3.2.12. Seejuures registrist väljastatav dokument ei tohi olla välja antud varem kui 6 kuud enne esitamist kohustatud isikule. See kehtib ka siis, kui dokumendist on tehtud ära kiri.
- 4.3.2.13. Juhendi punktis 4.3.2.11 nimetatud olukordades on usaldusväärseks ja sõltumatuks allikaks isikusamasuse tuvastamisel saadud teabe kontroll, mis (a) pärineb kahest eraldi allikast ja (b) vastab juhendi punkti 4.3.1.19. tingimuses c toodud nõuetele. Küll aga peab juhendi punktis 4.3.2.11 nimetatud kohaldama olukordades, kus juriidilise isiku esindaja tuleb tuvastada näost-näkku vastavalt juhendi punktidele 4.3.1.14.

¹⁴⁰ Nendeks on välisriigi juriidilise isiku puhul muu hulgas *certificate of incorporation, certificate of good standing, partnership agreement, deed of trust, memorandum and articles of association of a company* jne

¹⁴¹ Järelduvalt näiteks päringud, mis annavad kinnituse dokumendi kehtivuse kohta, ilma et need tootsid välja, kellele nimetatud dokument kuulub ja mis muud andmed sellega isikuga seonduvad, ei võimalda teavet kontrollida.

¹⁴² Ametlikult kinnitatud ära kirja puhul hindab kohustatud isik, kas kinnitaja õigused laienesid dokumendi ära kirja kinnitamisele.

Kaks erinevat allikat

- 4.3.2.14. Juhendi punkti 4.3.2.13 mõttes tähendab kaks erinevat allikat, et informatsiooni saamise andmekandja, koht või meede peavad olema erinevad (st selleks ei saa olla sama andmekandja).
- 4.3.2.15. Lisaks juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud dokumendile¹⁴³ (kui kohustatud isik ei vali kontrollimiseks kliendi kahte erinevat isikut tõendavat dokumenti) võib olla teiseks allikaks ka usaldusväärsest ja sõltumatust allikast saadud teave, et kontrollida isikuga vahetult seotud andmeid (näiteks asukoht jms).

Legaliseerimine ja apostille'mine ning dokumentide keel

- 4.3.2.16. Välisriigis välja antud avalikud¹⁴⁴ dokumendid peavad olema legaliseeritud või kinnitatud tunnistusega (välja antud on *apostille*)¹⁴⁵ ehk ühes riigis välja antud ametliku dokumendi kasutamiseks teises riigis on antud rahvusvaheliselt tunnustatud tõestus dokumendi ehtsuse kohta, kusjuures legaliseerimine ja *apostille*'misega ei kinnitata dokumendis sisalduva teabe õigsust.
- 4.3.2.17. Dokument peab olema legaliseeritud, kui selleks ei kasutata ja see ei kuulu *apostille*'misele. Legaliseerimiseks peab dokument läbima nii selle väljastanud asutuse riigi kui ka dokumenti vastuvõtva riigi legaliseerimisega tegelevad ametiasutused¹⁴⁶ (tavaliselt välisministeeriumid).
- 4.3.2.18. Samal ajal:
- i. legaliseerimist ega *apostille*'mist ei vaja avalikud dokumendid, mis on koostatud või tõestatud riikides, kellega Eestil on sõlmitud vastav õigusabileping;
  - ii. legaliseerimist ega *apostille*'mist ei vaja avalikud dokumendid, mis on väljastatud riigis, mis kohaldab Euroopa Ühenduse liikmesriikide dokumentide legaliseerimisest loobumise konventsiooni.
- 4.3.2.19. Võõrkeelsete dokumentide korral on kohustatud isikul õigus nõuda dokumentide tõlget temale arusaadavasse keelde. Vältida tuleks tõlgete kasutamist olukorras, kus originaalsed dokumendid on koostatud kohustatud isikule arusaadavas keeles (näiteks inglise keelsete originaaldokumentide tõlkimine vene keelde).

Andmete säilitamine

- 4.3.2.20. Isikusamasuse tuvastamist ja andmete kontrollimist puudutav teave ning dokumendid säilitatakse juhendi punkti 5 alusel.

---

¹⁴³ See dokument peab olema alati üks kahest allikast.

¹⁴⁴ Avalik dokument on väljavõtte registrist, haldusdokument (diplom, tunnistus, tõend, õiend, teatis vms), kohtu või kohtuga seotud ametiasutuse väljastatud dokument (kohtuotsuse ärakiri, väljavõtte registrist, kohtutäituri dokument vms) ning notari või vandetõlgi dokument.

¹⁴⁵ *Apostille*'mine toimub vastavalt 05.10.1961 vastu võetud Haagi konventsioonile: Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents (edaspidi *Konventsioon*), millega ühinenud riigid on omavahel loobunud keerulisest legaliseerimisest ja asendanud selle protseduuri lihtsama *apostille*'ga kinnitamisega. Haagi konventsioonide veebilehel (vt www.hcch.net) on ühinenud riikide loetelu. Nendest riikidest Eestisse jõudnud dokumendid peavad olema välisriigis vastava asutuse poolt kinnitatud *apostille*'ga ehk tunnistusega selle kohta, et need on välja antud pädeva ametniku poolt.

¹⁴⁶ Legaliseerimise kohta saab täpsemat informatsiooni Eesti Välisministeeriumi kodulehelt (<https://www.vm.ee/konsulaar-vaisa-ja-reisiinfo/konsulaarinfo-ja-teenused/dokumendi-legaliseerimine>), kus muu hulgas legaliseeritakse Eestis välja antud dokumente.

4.3.3. Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja tuvastamine

Üldpõhimõtted

- 4.3.3.1. Ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu tegemisel peab kohustatud isik tuvastama kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku tegeliku kasusaaja ja rakendama tegeliku kasusaaja isikusamasuse kontrollimiseks meetmeid ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda selles, et ta teab, kes on tegelik kasusaaja.
- 4.3.3.2. Tegelik kasusaaja on füüsiline isik, kellel on omandi või muul viisil kontrollimise kaudu lõplik valitsev mõju¹⁴⁷ füüsilise või juriidilise isiku üle või kelle huvides, kasuks või nimel tehing või toiming tehakse.
- 4.3.3.3. Kui kohustatud isik loob ärisuhte kliendiga, kelle tegelike kasusaajate info tuleb Euroopa Liidu liikmesriigi seaduse kohaselt sellele riigile esitada või seal registreerida, peab kohustatud isik saama tegeliku kasusaaja info kohta asjakohase registreerimistõendi või registri väljavõtte.
- 4.3.3.4. Kohustatud isik peab ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu tegemisel aru saama kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku omandi- ja kontrollistruktuurist.
- 4.3.3.5. Kohustatud isik ei pea kohaldama uuesti juriidilise isiku ja tema esindaja ning tegelike kasusaajate tuvastamist, kui tal on sama kliendiga juba kehtiv ärisuhe ja sama klient soovib sõlmida uut kestvuslepingut või saada uut finantsteenust. Eeltoodu kehtib eeldusel, et kohustatud isikul ei ole kahtlust klienti puudutavate andmete (sealhulgas isikusamasuse tuvastamise ja tegeliku kasusaaja tuvastamise käigus kogutud andmete) õigsuses ja kehtivuses. Eeltoodu ei tähenda, et kliendi osas ei peaks tuvastama uue ärisuhte eesmärki juhendi punkti 4.3.6. mõttes või et ärisuhet ei peaks jälgima juhendi punkti 4.4. mõttes. Käesolevas punktis kirjeldatud erandit kasutades peab kliendikaustas (ehk kohas, kus hoolsusmeetmete käigus kogutud andmeid säilitatakse) olema selge viide asjakohaste isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud dokumentide kättesaamise kohale (ehk nõ kliendikaustale, kus algse isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmed on säilitatud).
- 4.3.3.6. Kohustatud isik on vajadusel valmis selgitama Finantsinspeksioonile tegeliku kasusaaja ning omandi- ja kontrollistruktuuri tuvastamiseks kohaldatud meetme ja selleks valitud kontrollimeetmete valikut.

Tegeliku kasusaaja tuvastamine

- 4.3.3.7. Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja tuvastamine käib astmeliselt, kus iga järgmise astme juurde siirdub kohustatud isik siis, kui eelmise astme puhul ei ole võimalik juriidilise isiku tegelikku kasusaajat määrata. Astmed ja küsimused on seejuures järgmised:
  - i. kas juriidilisest isikust kliendi või tehingus osaleva isiku osas on tuvastatav see füüsiline isik või isikud, kes tegelikult lõplikult kontrollivad juriidilist isikut või omavad selle üle muul moel mõju või kontrolli¹⁴⁸, olenemata aktsiate, osade, hääleõiguste või omandiõiguse suuruselt või selle otsestest või kaudsetest iseloomust;

---

¹⁴⁷ Termin „valitsev mõju“ on defineeritud raamatupidamise seaduse §-s 27. Valitsev mõju võib muu hulgas tuleneda järgmistest asjaoludest: 1) suurem kui 50%-line osalus konsolideeritava üksuse hääleõiguses; 2) seadusest või lepingust tulenev otsene või kaudne õigus asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest. Valitsev mõju võib tuleneda ka isiklikust, perekondlikust või lepingulisest seosest.

¹⁴⁸ Nendeks võivad olla olukorrad, kus kontrolli omatakse läbi personaalsete sidemete, ettevõtte rahastamiskeemide, sest esinevad lähedased või intiimsed perekondlikud suhted, ajaloolised või lepingulised suhted jne. See võib toimuda ka viisil, kus kontrolli küll ei omata, aga äriühingust saadakse kasu.

Finantsinspeksioon

- ii. kas on tuvastatav, kelle huvides, kasuks või nimel tehing või toiming tehakse;
- iii. kas juriidilisest isikust kliendil või tehingus osaleval isikul on füüsiline isik või isikud, kes omavad või kontrollivad juriidilist isikut otsese¹⁴⁹ või kaudse¹⁵⁰ osaluse kaudu. Siinkohal tuleb arvestada ka perekondlikku¹⁵¹ ja lepingulist seost¹⁵²;
- iv. kes on see füüsilisest isikust kõrgema juhtorgani liige¹⁵³, kes tuleb määrata tegelikuks kasusaajaks, sest eelmiste küsimuste vastus ei ole võimaldanud kohustatud isikul tegelikku kasusaaja tuvastada.

4.3.3.8. Juhendi punktis 4.3.3.7 nimetatud kõrgema juhtorgani liikme¹⁵⁴ all tuleb mõista isikut, kes:

- i. teeb strateegilisi otsuseid, mis fundamentaalselt mõjutavad äritegevust ja/või -tavasid ja/või äriühingu üldisi (äri)suundi; või selle puudumisel
- ii. teostab igapäevast või regulaarset äriühingu juhtimist (näiteks tegevusjuht (CEO), finantsjuht (CFO), direktor või president jne).

4.3.3.9. Usaldushalduse, seltsingu, ühisuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse puhul on tegelik kasusaaja füüsiline isik, kes ühendust otsese või kaudse omamise kaudu või muul viisil lõplikult kontrollib ja kes on sellise ühenduse:

- i. usaldushalduse või ühenduse looja;
- ii. usaldushaldur või usaldusisik;
- iii. vara säilimist tagav ja kontrolliv isik, kui selline isik on määratud;
- iv. soodustatud isik või kui soodustatud isik või isikud määratakse tulevikus, siis isikute ring, kelle huvides selline ühendus peamiselt asutati või tegutseb; või
- v. muu isik, kes ükskõik millisel moel omab lõplikku kontrolli usaldushalduse või ühenduse vara üle.

Andmete kontrollimine

4.3.3.10. Kohustatud isik rakendab tuvastatud tegeliku kasusaaja kontrollimiseks meetmeid ning teeb seda ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda selles, kes on tegelik kasusaaja.

---

¹⁴⁹ Otsene osalus tähendab, et füüsilisel isikul on äriühingus osalus isiklikult.

¹⁵⁰ Kaudne osalus tähendab, et füüsilisel isikul on äriühingus osalus ühe või mitme isiku või isikute ahela kaudu. Näiteks olukorras, kus füüsiline isik X omab 50% äriühingust A, millele kuulub 100% äriühingust B, millele omakorda kuulub 60% äriühingust C, omab füüsiline isik X osalust äriühingus C 30% suurusel kaudset osalust, olles seega äriühingu C tegelikuks kasusaajaks.

¹⁵¹ Olukorras, kus omanike hulgas näib olevat seotud isikud läbi pereliikmete suhete (elukaaslased, alanejad ja ülenejad sugulased vms), siis tuleb vaadata, kui suur osa ettevõttest seotud isikutele kuulub.

¹⁵² Olukorras, kus avalikult kättesaadavate allikate või kliendi esitatud andmete kohaselt näib, et üks isik omab läbi lepinguliste vms suhete rohkem osalust, kui see nähtub dokumentidest, siis tuleb osaluse suurus määrata tegelikult kontrolli või mõju omamise suuruse järgi.

¹⁵³ Ingl k – *senior management*.

¹⁵⁴ Rahandusministeeriumi tegeliku kasusaaja tuvastamise juhendis on enam kui kolmest isikust koosnevate juhtorganite puhul soovitatud tegelikuks kasusaajaks märkida vastava organi esimees (või esimehed, on võimalik, et seda positsiooni jagavad omavahel kaks isikut). Kui isik märgitakse tegelikuks kasusaajaks oma positsiooni tõttu juhtorgani liikmena, ei loeta sellest välja, et ta saab ühingu rahalist tulu või et ühing tegutsebki tema isiklikes huvides. Arvutivõrgus: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahapesu-ja-terrorismi-rahastamise-tokestamine/tegeliku-kasusaaja>. (21.07.2023)

4.3.3.11. Kohustatud isik kontrollib, et kliendid, kelle tegelike kasusaajate info tuleb Euroopa Liidu liikmesriigi seaduse kohaselt sellele riigile esitada või seal registreerida, oleksid seda oma asukohariigi seaduste kohaselt teinud. Kohustatud isik nõuab kliendilt vastava registri väljavõtte esitamist või pärib seda otse registrilt¹⁵⁵. Seega kohustatud isik kontrollib, kas kliendid, kellel on tegelike kasusaajate info avaldamise kohustus, on seda teinud ning kas need langevad kokku kohustatud isikule esitatud andmetega.

4.3.3.12. Ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise puhul kohustatud isik veendub, et kliendi tegelik kasusaaja, kui viimane osaleb aktiivselt äriühingu tegevuses, on võimeline deklareeritud tegevusalal, deklareeritud tegevusmahtudega ning deklareeritud olulisemate äripartneritega tegutsema ning et tal on selleks piisav kogemus¹⁵⁶. Kohustatud isik:

- i. näeb juhendi punktis 4.3.2.7. toodud dokumendi originaali;
- ii. omab ligipääsu äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri või välisriigi asjakohaste registrite andmetele ning kontrollib tegeliku kasusaaja andmeid nimetatud registrit;
- iii. näeb juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud dokumendi notariaalselt või ametlikult kinnitatud dokumendi ära kirja;
- iv. kasutab muid avalikult kättesaadavaid ja/või usaldusväärseid allikaid.

4.3.3.13. Kui tegemist on klientidega, kellel ei ole tegelike kasusaajate info avaldamise kohustust¹⁵⁷ ja kui nende isikusamasuse tuvastamise dokumentidest või muudest esitatud dokumentidest ei nähtu otseselt, kes on juriidilise isiku tegelik kasusaaja, siis registreeritakse vastavad andmed (sealhulgas andmed kontserni kuuluvuse ning kontserni omanike- ja juhtimisstruktuuri kohta) juriidilise isiku esindaja ütluste või juriidilise isiku esindaja omakäelise kirjaliku dokumendi alusel. Sellisel juhul peab kohustatud isik rakendama mõistlikke meetmeid, et esitatud teavet kontrollida.

4.3.3.14. Usaldushalduse, seltsingu, ühisuse või muu sarnase juriidilise isiku puhul eeldab lisaks avalikult kättesaadavatele ja/või usaldusväärsetele andmetele näiteks seltsingulepingu, nn *letter of wishes*, *trust deed* jms dokumentide alusel veendumuse saavutamist tegeliku kasusaaja olemuses. Juhul, kui kohustatud isik soovib kasutada tegeliku kasusaaja ütlusi või tema omakäelist kirjalikku dokumenti, tuleb kohaldada juhendi punktis 4.3.3.13. toodut.

Omandi- ja kontrollstruktuuri tuvastamine

4.3.3.15. Kohustatud isik ei pea iseseisvalt uurima kliendi või juhuti tehtavat tehingut teostava isiku omandi- ja kontrollstruktuuri ning võib selles osas tugineda juriidilise isiku või usaldushalduse, seltsingu, ühisuse või muu sarnase juriidilise isiku esindaja ütlustele või kirjalikele selgitustele. See ei kohaldu eeldusel, kui kohustatud isikul on informatsiooni, mis nimetatud asjaolu kahtluse alla seab, sealhulgas see on vastuolus tegeliku kasusaaja tuvastamise ja andmete kontrollimise käigus saadud andmetega.

Andmete säilitamine

4.3.3.16. Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti tegeliku kasusaaja ning omandi- ja kontrollstruktuuri tuvastamiseks. Kohustatud isik säilitab ka kõik

---

¹⁵⁵ Eestis registreeritud juriidilised isikud peavad avaldama oma tegelike kasusaajate info äriregistri juures vastavalt RahaPTS §-le 76 jj.

¹⁵⁶ Vt ka juhendi punkt 4.3.6.24. kuni 4.3.6.27.

¹⁵⁷ Tegelike kasusaajate info avaldamise kohustus on Euroopa Liidu riikides registreeritud juriidilistel isikutel ja usaldushaldustel.

andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Teave ja dokumendid säilitatakse käesoleva juhendi punkti 5 alusel.

4.3.4. Riikliku taustaga isiku tuvastamine

Üldpõhimõtted

- 4.3.4.1. Nii ärisuhte loomisel kui ka ärisuhte käigus või siis, kui esineb teatud sündmus¹⁵⁸, rakendab kohustatud isik meetmeid, et tuvastada, kas klient või juhuti tehtavat tehingut teostada sooviv isik ja nende isikute tegelik kasusaaja või esindaja on riikliku taustaga isik (sealhulgas kõrge riskiga riikliku taustaga isik), tema pereliige või lähedane kaastöötaja, samuti, kas klient on saanud selliseks isikuks.
- 4.3.4.2. Kõrge riskiga riikliku taustaga isiku osas kohaldab kohustatud isik juhendi punktis 4.3.4.15. nimetatud meetmeid.
- 4.3.4.3. Kui riikliku taustaga isik ei täida enam talle antud olulisi avalikke ülesandeid, peab kohustatud isik vähemalt 12 kuu jooksul võtma arvesse riske, mis on kõnealuse isikuga jätkuvalt seotud, ning rakendama asjakohaseid ja riskitundlikkusest lähtuvaid meetmeid seni, kuni on kindel, et riikliku taustaga isikutele omaseid riske kõnealuse isiku puhul enam ei esine.

Kõrge riskiga riikliku taustaga isik

- 4.3.4.4. Juhendi mõttes on kõrge riskiga riikliku taustaga isik igasugune riikliku taustaga isik, tema pereliige või lähedane kaastöötaja, välja arvatud, kui eelnimetatud isik on pärit või tema elu- või asukoht on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis ja tema suhtes ei esine ühtegi suuremale riskile viitavat asjaolu¹⁵⁹.
- 4.3.4.5. Riikliku taustaga isik on füüsiline isik, kes täidab või on täitnud avaliku võimu olulisi ülesandeid ja kelle suhtes jätkuvalt esinevad sellega seotud riskid. Avaliku võimu oluliste ülesannete täitjateks loetakse vähemalt järgmisi ametikohti: riigipea või valitsusjuht, minister ning ase- või abiminister, seadusandliku kogu liige, erakonna juhtorgani liige, riigi kõrgeima kohtu kohtunik, riigikontrolör ja keskpanga nõukogu või juhatuse liige, õiguskantsler, suursaadik ja saadik või asjur, kaitsejõudude kõrgem ohvitser, riigi valitseva mõju all oleva äriühingu juhatuse ja haldus- või järelevalveorgani liige, rahvusvahelise organisatsiooni juht, juhi asetäitja ja juhtorgani liige või samaväärseid ülesandeid täitev isik, kes ei ole kesk- või alamastme ametniku staatuses. Riikliku taustaga isikuks loetakse ka isik, keda vastavalt Euroopa Komisjoni avaldatud loetelule peab avaliku võimu oluliste ülesannete täitjaks Euroopa Liidu liikmesriik, Euroopa Komisjon või Euroopa Liidu territooriumil akrediteeritud rahvusvaheline organisatsioon¹⁶⁰.
- 4.3.4.6. Kohustatud isikul on õigus riskipõhise lähenemise tulemusel otsustada riikliku taustaga ametipositsioone täiendada ning seeläbi võtta täiendavaid meetmeid ka teiste ametipositsioonide suhtes. Juhul, kui riik peaks riskipõhise lähenemise tulemusel samasuguse ametipositsioonide täiendamise otsuse tegema, siis võib riik kohustada kohustatud isikut rakendama meetmeid ka teiste ametipositsioonide suhtes. Igal juhul peavad need avaliku võimu ülesanded olema olulised ja prominentsed ning ei tohi seonduda kesk- või alamastme ametniku staatuses olevate isikutega.

---

¹⁵⁸ Ingl k – *trigger event*.

¹⁵⁹ Riski hindamisel tuleb arvesse võtta juhendi punktis 4.2. sätestatud.

¹⁶⁰ Loetelu Eesti, sh Eestis paiknevate akrediteeritud rahvusvaheliste organisatsioonide ametikohtadest, mille täitjaid loetakse riikliku taustaga isikuteks, on kehtestatud rahandusministri 22.09.2020 määrusega nr 34 „Loetelu Eesti ametikohtadest, mille täitjaid loetakse riikliku taustaga isikuteks“. – RT I, 14.10.2022, 2.

Finantsinspeksioon

4.3.4.7. Juriidilisest isikust kliendi või juhuti tehtavat tehingut tegeva isiku puhul peab seda isikut pidama riikliku taustaga isikuks, kui tema esindaja või tegelik kasusaaja on riikliku taustaga isik või riikliku taustaga isiku pereliige või lähedane kaastöötaja.

4.3.4.8. Riigi omanduses oleva juriidilisest isikust kliendi või juhuti tehtavat tehingut tegeva isiku puhul peab seda isikut pidama riikliku taustaga isikuks, kui riikliku taustaga isik omab ettevõttes olulist ja prominentset funktsiooni¹⁶¹ ning sellest ettevõtjast omab vähemalt 50%-list osalust riik. Sellise olulise ja prominentse funktsiooni hindamisel tuleb muu hulgas ka hinnata, kas riikliku taustaga isik omab (olulist)¹⁶² volitust riigi varade või rahaliste vahendite, poliitikate või tegevuse üle, kas tal on õigus väljastada litsentse või lubasid, teha erandeid, kas tal on kontroll või mõju riigi või äriühingu kontodele ja rahalistele vahenditele jne.

Pereliige

4.3.4.9. Pereliige on riikliku taustaga isiku abikaasa või abikaasaga samaväärseks peetav isik, riikliku taustaga isiku laps ja lapse abikaasa või abikaasaga samaväärseks peetav isik ning riikliku taustaga isiku vanem.

Lähedane kaastöötaja

4.3.4.10. Lähedaseks kaastöötajaks¹⁶³ peetav isik on füüsiline isik, kelle kohta on teada, et:

- i. ta on juriidilise isiku või usaldushalduse tegelik kasusaaja koos riikliku taustaga isikuga;
- ii. tal on lähedased ärisuhted riikliku taustaga isikuga;
- iii. ta on riikliku taustaga isiku huvides loodud juriidilise isiku või usaldushalduse tegelik kasusaaja¹⁶⁴.

Kõrge riskiga riikliku taustaga isiku tuvastamiseks võetavad meetmed

4.3.4.11. Kõrge riskiga riikliku taustaga isiku tuvastamiseks on võimalikud järgmised viisid:

- i. uute, potentsiaalsete ning olemasolevate klientide või juhuti tehtavaid tehinguid soovivate isikute, nende tegelike kasusaajate ja esindajate skriinimine vastavate majasiseste või -väliste andmebaaside vastu (ehk nn nimekontroll andmebaasidest¹⁶⁵), kes vastavat teenust pakuvad;
- ii. riikliku taustaga isiku staatuse küsimine esindajalt (hõlmab nii esindaja ja tegeliku kasusaaja kui ka nende pereliikmete ja lähedaste kaastöötajate vastava staatuse küsimist) või juhuti tehtavat tehingut teostavalt isikult, samuti vajadusel kliendi või juhuti tehtavat tehingut teostava isiku kutse- või tegevusala küsimine ning eeltoodud andmete uuesti küsimine ärisuhte kestel teostatava andmete uuendamise käigus;
- iii. teatud juhtudel lisaks eelmises punktis nimetatule isiku kohta avalikult kättesaadavatest ehk kolmandatest allikatest informatsiooni hankimine.

---

¹⁶¹ Ehk omab funktsiooni, mis ei seonu kesk- või alamastme ametniku staatuses.

¹⁶² Ingl k – *substantial*.

¹⁶³ Ingl k – *close associate* ehk FATF-i standardite mõttes on mõeldud laiemat definitsiooni kui kaastöötaja.

¹⁶⁴ Usaldushaldus või juriidiline isik saab olla loodud riikliku taustaga isiku huvides, ilma, et riikliku taustaga isik oleks selle tegelikuks kasusaajaks. Näiteks, kui usaldushaldus või juriidiline isik on loodud korraldamaks riikliku taustaga isiku toetuseks mõeldud valimis- või meediakampaaniaid.

¹⁶⁵ See peab vastama nn „fuzzy match“ põhimõttele ehk oluline ei ole 100%-line nime kattuvus/tabavus ning meetmeid peab rakendama vastavuse kontrollimiseks ka siis, kui kattuvus/tabavus on alla 100%-i. Kohustatud isik peab veendumata, kas tegemist on või ei ole sama isikuga.

- 4.3.4.12. Juhendi punktis 4.3.4.11 nimetatud alapunkti 2 tuleb kohaldada üldjuhul¹⁶⁶ ning alapunkti 3 tuleb kohaldada siis¹⁶⁷, kui ei kohaldata alapunkti 1. Kohustatud isik võib riskipõhise lähenemise tulemusel kasutada lisaks ka täiendavaid meetmeid võrrelduna punktis 4.3.4.11. toodud meetmetega. Eelviidatud meetmeid kohaldatakse koostoimes ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ja olemuse tuvastamisega, mille osas sisemise veendumuse saavutamisel võib kohustatud isik samuti tuvastada kahtlaseid või ebaharilikke asjaolusid, mis võivad viidata riikliku taustaga isiku olemasolule või nende seosele.
- 4.3.4.13. Rakendatud meetmed kõrge riskiga riikliku taustaga isiku tuvastamiseks peavad olema riskipõhised ehk vastama kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukuse astmele, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele. See tähendab, et mida suurem on kohustatud isiku kliendibaas, risk, et ärisuhe luuakse kõrge riskiga riikliku taustaga isikuga, ning risk, et kohustatud isiku osutatavate teenuste kaudu võiks kõrge riskiga riikliku taustaga isik soovida kuritegelikul teel saadud rahalisi vahendeid legaliseerida (ehk pesta)¹⁶⁸ või terrorismi või massihävitusrelvasid rahastada¹⁶⁹, seda rohkem või seda ulatuslikumaid meetmeid peab kohustatud isik juhendi punktis 4.3.4.11 nimetatud meetmetest (koostoimes juhendi punktiga 4.3.4.12) rakendama.
- 4.3.4.14. Igal juhul on kohustatud isik valmis Finantsinspeksioonile põhjendama, miks kohustatud isik ei ole valinud uute, potentsiaalsete ning olemasolevate klientide või juhuti tehtavaid tehinguid soovivate isikute skriinimist, samuti, millisel põhjusel ei esine juhendi punktis 4.3.4.13 nimetatud asjaolusid ja riske.

Kõrge riskiga riikliku taustaga isiku osas võetavad meetmed

- 4.3.4.15. Lisaks juhendi punktis 4.3. nimetatud üldistele hoolsusmeetmetele kohaldab kohustatud isik kõrge riskiga riikliku taustaga isiku osas järgmisi hoolsusmeetmeid:
- i. saab kõrgemalt juhtkonnalt heakskiidu selle isikuga ärisuhte loomiseks või jätkamiseks;
  - ii. rakendab meetmeid, et teha kindlaks selle isiku rikkuse allika ja/või päritolu ja nende rahaliste vahendite allikad, mida ärisuhtes või juhuti tehingute tegemisel kasutatakse;
  - iii. teeb selle ärisuhte seiret juhendi punkti 4.4. mõttes tugevdatud korras (vt ka juhendi punkt 4.6).
- 4.3.4.16. Rikkuse allika ja/või päritolu on midagi muud kui tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu (võrdle järgnevat juhendi punktis 4.4.3 tooduga, kus on toodud tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamiseks nõutav). Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine tähendab, et kohustatud isik tuvastab suurema ja üldisema vaate kliendi rikkusest ehk kõikide varade allikast. See annab tavapäraselt sisendi, kui palju kliendil võiks üldse rahalisi vahendeid olla ja kust klient need rahalised vahendid sai. Lisaks kliendi käest vastava info küsimusele võib sellist informatsiooni võimalik olla ka koguda avalikest andmebaasidest ning muudest avalikest või mitteavalikest andmetest, näiteks kinnistu, maa vms (vara) registrid, majanduslike huvide deklaratsioonid, äriühingute registrid jne. Kui kliendiga seotud risk on kõrge, peab andmeid rikkuse allika ja/või päritolu kohta kontrollima usaldusväärsete ja sõltumatute andmete, dokumentide ja teabe alusel. Kohustatud isik ei peaks rahulduma kliendi üldiste vastustega või

---

¹⁶⁶ V.a juhul, kui kohustatud isik on veendunud, et tegemist ei saa olla riikliku taustaga isikuga. Sellisel juhul võib kohustatud isik otsustada ka alapunktis 2 toodud meetme kohaldamise osaliselt (piirdub näiteks kutse- või tegevusala küsimisega). Kohustatud isik on valmis aga selgitama, milles seisnes teadmine, et tegemist ei ole (kõrge riskiga) riikliku taustaga isikuga ja miks seetõttu isikult vastavat küsimust riikliku taustaga isikuks olemise kohta ei küsitud.

¹⁶⁷ V.a juhendi eelnevas joonealuses viites sätestatud juhul.

¹⁶⁸ Vt ka juhendi Lisa 1.

¹⁶⁹ Vt ka juhendi Lisa 2.

võtma põhjendamatuid eelduseid (näiteks, et olulisi funktsioone omavatel töötajatel ongi suuremad töötasud ja rohkem vara jne) ning kohustatud isikul peab tekkima sisemine veendumus, et ta teab kliendi rikkuse allika ja/või päritolu. Seejuures juhul, kui klient keeldub rikkuse allika ja/või päritolu kohta andmete avaldamisest või annab üldisi vastuseid või andmed erinevad avalikult või mitteavalikult kättesaadavatest andmetest, võib tegemist olla kõrgemale riskile viitava olukorraga, millele tuleb kõrgendatud tähelepanu pöörata ehk rakendada täiendavaid tugevdatud meetmeid.

Andmete säilitamine

4.3.4.17. Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti riikliku taustaga isiku tuvastamiseks, sealhulgas kaalutlused tema kõrge riski staatuse määramise või määramata jätmise kohta. Kohustatud isik säilitab ka kõik andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Kohustatud isik teeb eeltoodud juhendi punkti 5 alusel.

4.3.5. Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine

4.3.5.1. Kohustatud isik kogub teavet kliendi rikkuse allika ja/või päritolu kohta (i) ärisuhte loomisel, kui see on asjakohane, et tuvastada ärisuhte eesmärk ja olemus, samuti, kui (ii) kohustatud isikul on kahtlus, et klient või juhuti tehtavat tehingut teostav isik on kõrge riskiga riikliku taustaga isik, tema pereliige või lähedane kaastöötaja.

4.3.5.2. Ärisuhte väliselt juhuti tehtava tehingu puhul kogub kohustatud isik ärisuhte eesmärgi ja olemuse asemel (juhendi punkti 4.3.6. mõttes) asjakohasel juhul teavet rikkuse allika ja/või päritolu kohta. Kohustatud isik rakendab vajadusel ka muid meetmeid, mis on sätestatud ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise all juhendi punkti 4.3.6. mõttes.

4.3.5.3. Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine käesoleva juhendi mõttes on meetmed, mida on kirjeldatud juhendi punktis 4.3.4.16.

4.3.6. Ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ja olemuse tuvastamine

Üldpõhimõtted

4.3.6.1. Ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu puhul peab kohustatud isik aru saama ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgist ning olemusest. See on üks, kuid oluline, osa põhimõtte „Tunne-oma-klienti“ rakendamise¹⁷⁰. Seejuures peab kohustatud isik määrama kindlaks kliendi või juhuti tehingus osaleva isiku püsiva asu-, tegevus- või elukoha, kutse- või tegevusala, olulisemad tehingupartnerid, maksetavad ning selle, kas ta tegutseb kellegi teise eest või nimel, ja juriidilise isiku puhul ka kogemuse.

4.3.6.2. Asjakohasel juhul peab kohustatud isik rakendama eesmärgi ja olemuse tuvastamiseks täiendavaid meetmeid ja koguma täiendavat teavet. Selline asjakohane olukord esineb eelkõige juhtudel, kus (i) tegemist on suure väärtusega või ebaharilikkusele viitava olukorraga ja/või (ii) kus kliendi ning ärisuhtega kaasnev risk ja/või riskiprofiil annab põhjust täiendavate toimingute tegemiseks, et olla võimeline ärisuhtet kohaselt hiljem jälgima.

Asjakohasel juhul võetavate meetmete eesmärk

4.3.6.3. Juhendi punktis 4.3.6.2. nimetatud täiendav meede on muu hulgas avalikest allikatest päringute tegemine¹⁷¹ ning täiendav teave on kliendi või juhuti tehingus osaleva isiku püsiva asu-, tegevus-

¹⁷⁰ Vt ka käesoleva juhendi punkt 4.1.4.2.

¹⁷¹ Internetiotsingud, *Google Maps*'i kasutamine tegevuskoha kohta informatsiooni hankimiseks jne.

või elukoha, kutse- või tegevusala¹⁷², olulisemate tehingupartnerite, maksetavade ning selle, kas ta tegutseb kellegi teise eest või nimel, ja juriidilise isiku puhul ka kogemuse väljaselgitamine. Eeltoodu ei ole ammendav loetelu ning kohustatud isik rakendab vajadusel täiendavaid meetmeid ärisuhte eesmärgist ja olemusest arusaamiseks, sealhulgas eelkõige tuvastab vajadusel rikkuse allika ja/või päritolu, teostab kohapealseid visiite enne ärisuhte loomist¹⁷³ jne. Teatud teenuste puhul on eelnimetatud asjaolud tuvastatavad osaliselt või täielikult kohustatud isiku poolt täidetavates muudes kohustustes (näiteks vastutustundliku laenamise põhimõtete täitmine, investeerimishuvide väljaselgitamine) või on osa teenusest (näiteks laenu tagasimaksete või investeeringu realiseerimise aeg, periood jne).

4.3.6.4. Ärisuhte ja juhuti tehtava tehingu eesmärgi ning olemuse tuvastamine on hoolsusmeetmete kõige olulisem põhimõte. Selle eesmärgiks on saada igakülgne arusaam ja ülevaade kliendist, sealhulgas isikust, tegelikest kasusaajatest ja kliendiprofiilist. Samuti põhjusest, miks konkreetset teenust vajatakse. Kohustatud isik peab veenduma, et pakutav teenus vastab kliendi tegelike tahteavalduste sisule (miks ta finantsteenust soovib), on kooskõlas konkreetse lepingu olemuse ja eesmärkidega ning vastab kliendi riskiastmele. Nimetatud informatsiooni põhjal peab kohustatud isik hindama, milline on kliendi edaspidine eeldatav tegevus ehk selle informatsiooni põhjal on kohustatud isikul võimalik hiljem kliendi tegevust hinnata juba kogutud informatsiooni põhjal (ärisuhte raames tehtavaid tehinguid pidevalt jälgida/seirata (sealhulgas tuvastada tehingus kasutatud vahendite allikat ja päritolu) ehk monitoorida). Selle informatsiooni põhjal saab ka hinnata, kas isik, tema esindaja või tegelik kasusaaja võiks olla riikliku taustaga isik, kas tegelik kasusaaja on ikka õige tegelik kasusaaja ehk kas ta on võimeline sellise mahuga ja olulisemate äripartneritega selliseid tehinguid tegema ning kas klient, tema esindaja või tegelik kasusaaja ei ole sanktsiooni all olev isik või kliendi tehingutega üritatakse sanktsiooni vältida.

4.3.6.5. Kui ühelt poolt on eesmärgiks saada igakülgne arusaam ja ülevaade kliendist (juhendi punkt 4.3.6.4.), siis eesmärgiks on ka aru saada ja tagada, et kliendi selline soov läheb kokku tema tegeliku tegevuse, võime, võimekuse ning vajadustega. Seega ei saa eesmärgi ja olemuse tuvastamine piirduda vaid paljasõnalise teabe kogumisega, sest see ei anna kohustatud isikule kliendist sellist ülevaadet, et kohustatud isik mõistaks klienti, kliendi tegevusprofiili, tehingu eesmärki ja rahaliste vahendite allikat ning päritolu. Nagu nähtub alltoodust (tegevusala, maksetavade, olulisemate äripartnerite ja kogemuse käigus küsitav spetsiifika), ei ole ühe asjaolu küsimine eraldiseisev teistest ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamiseks vajalike küsimuste esitamistest. See tähendab, et tegevusala peab kokku minema sellega, millised on kliendi maksetavad ja millises ulatuses ning mahus klient ärisuhte käigus tehinguid teeb. Seejuures peavad olulised äripartnerid olema need, kellega sellel tegevusalal ja selliste tehingumahtudega tehinguid asutakse tegema, kusjuures kliendil peab olema vastav kogemus sellel tegevusalal, teha tehinguid selliste ärimahtudega ning omada vastavaid (äri)suhteid.

4.3.6.6. Kohustatud isik tuvastab asjakohasel juhul ka, kas klient on osa suuremast kliendigrupist ehk seotud ettevõtte grupist, ning kohaldab sellisel juhul hoolsusmeetmeid kliendigrupi osas ühiselt ja ka individuaalse grupiliikme tasandil. Kliendigrupi osas on lisaks tavapärastele hoolsusmeetmetele kohustatud isiku ülesandeks tuvastada, millisel põhjusel on valitud erinevate grupiettevõtete kaudu teenuse saamine, milline on iga grupiettevõtte roll, kas grupiettevõtted kavatsesid omavahel tehinguid teha ning mis on tehingute õiguslik ja majanduslik eesmärk (sealhulgas ega tegemist ei ole lihtsalt nn fiktiivse vahekeha loomisega rahaliste vahendite edasikandmise eesmärgil), kas internetipanga lahendusse kavatakse sisse logida samade IP-aadresside alt (kes on selleks isikuks ning miks üks isik kõiki tehinguid juhib). Samuti peab eelkõige kogemuse ja maksetavade tuvastamisel arvesse võtma, et olukorras, kus esindaja ja/või tegeliku kasusaajad on samad, peab nende isikute kogemus katma kõiki tegevusalasid ja (äri)suhete olemasolu iga grupiettevõtte ühe või kõigi olulisemate

¹⁷² Sealhulgas tegevusloa või registreeringu olemasolu väljaselgitamine.

¹⁷³ Eesmärgiks on mõista, kas kliendi poolt selgitatu on kooskõlas tegelikkusega.

Finantsinspeksioon

äripartneritega ning maksetavad peavad peegeldama selle ühe esindaja ja/või tegeliku kasusaaja võimekust ja kogemusi (vt ka juhendi punktid 4.3.6.24 kuni 4.3.6.27).

- 4.3.6.7. Ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ja olemuse tuvastamise eesmärk on muu hulgas riiklikus riskihinnangus ning juhendi Lisades 1 ja 2 toodud riskidele viitavate asjaolude tuvastamine ning asjakohaste meetmete rakendamine. Kohustatud isik peab tähele panema, et paljud riskidele viitavad tunnused koos või eraldiseisvalt võivad viidata nn riulifirma¹⁷⁴ kasutamisele või muule kahtlasele ja ebaharilikule ning mõistliku majandustegevusega vastuolus olevale tegevusele. Sellisel juhul peab kohustatud isik vajadusel Finantsinspeksioonile selgitama, miks ta on loonud sellistele tunnustele vastava ärisuhte ning seda jätkab.
- 4.3.6.8. Nagu kõigi teiste hoolsusmeetmete puhul, tuleb ka siin ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamisel lähtuda juhendi punktis 4.2. sätestatud riskipõhisest lähenemisest. Seejuures, mida suurem on kliendiga kaasnev risk, seda rohkem peab kohustatud isik meetmeid rakendama, et kliendist ja tema riskiprofiilist aru saada ning mõista, kas põhimõtte „Tunne-omaklienti“ on täidetud ja üheselt arusaadav, mis teenust ning millisel põhjusel klient soovib, ehk kas kliendi selline soov läheb kokku tema tegeliku tegevuse, võime ning vajadustega. Sellistel juhtudel ei piisa üldsõnalisest informatsioonist¹⁷⁵.
- 4.3.6.9. Elukindlustusseltse, krediidiandjaid- ja vahendajaid ning fondivalitsejaid puudutavad täiendavad meetmed ja erandid on toodud juhendi punktides 4.7.1., 4.7.2. ja 4.7.3.

Tegevusala

- 4.3.6.10. Kliendi tegevusala tuvastamiseks peab kohustatud isik aru saama, millega klient tegeleb ja ärisuhte käigus tegeleda kavatseb ning kuidas see läheb kokku ärisuhte eesmärgi ja olemusega. Samuti, kas see on mõistlik, arusaadav ja usutav. Tegevusala tuvastamine ei tähenda registritesse esitatud andmete ülestaheldamist, vaid aru saamist sellest, millega klient tegeleb ning nende andmete säilitamist.
- 4.3.6.11. Kliendi määratletud tegevusala täpsus peab vastama kliendi ja ärisuhte riskiprofiilile ning kliendi riskiastmele. Seetõttu näiteks tavapärasemast kõrgema riski korral ei tohi see olla majanduslikult põhjendamatult liiga lai¹⁷⁶ või teineteisest täiesti erinev¹⁷⁷, mis annaks kliendile võimaluse tegeleda sisuliselt kõige ja kohustatud isikul ei ole hiljem võimalik seetõttu ärisuhet asjakohaselt jälgida.
- 4.3.6.12. Tegevusala tuvastamisel peab kohustatud isik välja selgitama ka selle, kas osutatava teenuse jaoks on kliendil vajalik tegevusluba või registreering ning kas tegelikult kohustatud isiku kaudu

---

¹⁷⁴ Ingl k – *shell company*. FATF on oma mitmetes juhendites defineerinud termini „*shell company*“ (riulifirma), mis on äriühing, millel ei ole iseseisvat tegevust, tähelepanuväärseid varasid, jätkuvat äritegevust või töötajaid, kuid samuti võib olla tegemist nn „*shell company*“ (riulifirma) tegevusega, kui lisaks või koos eelnimetatud tunnustega kasutatakse tegevuskohta, mis ei vasta tema tegevuseks vajalikele tingimustele, ei tasuta tööjõu või muid makse, teostatakse küll suuri või võrdlemisi suuri käibeid, kuid sellest ei näi tulu teenitavat.

¹⁷⁵ See tähendab, et informatsioon (sealhulgas tehingute kohta) ei tohi olla paljasõnaline ehk põhineda abstraktsel kirjeldusel. Kohustatud isik ei saa abstraktse kirjelduse puhul süüvida andmetesse ja tagada, et tunneb klienti ning omab piisavat ülevaadet, et nimetatud informatsiooni vastu hiljem kliendi tehinguid seirata ehk tagada, et ärisuhte raames tehtavad tehingud ja toimingud vastavad eelkõige ärisuhte käigus kliendi kohta kogutud informatsioonile.

¹⁷⁶ Näiteks ehitusmaterjalid või ehitus võib tähendada sisuliselt kõike, sest ehitada saab teid, lennukeid, maju, laevu, sildasid jne. Samuti, näiteks ehitusseadmed võivad endas sisaldada väikeseid tööriistu, kuid ka suuri kraanasid, tehaste sisseseadeid vms. Või hulgikaubandus, mille raames võib samuti sisuliselt kõike osta ja müüa.

¹⁷⁷ Näiteks ühelt poolt toiduinete ost-müük ja teiselt poolt ehitus jne (eelnev on teadlikult sõnastatud laialt ja ei ole arvestatud põhimõtet, et tegevusala ei tohi olla defineeritud liiga laialt, sest eesmärgiks on anda pilt tegevusalade erinevatest kategooriatest).

osutatakse teenust nõ kliendi klientidele ehk lõplikult kasusaavatele isikutele, kelle osas peaks kohustatud isik hooldusmeetmeid kohaldama (juhendi punktis 4.8.3. sätestatud eranditega).

- 4.3.6.13. Kokkuvõtvalt peab kliendi tegevusala tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Maksetavad

- 4.3.6.14. Maksetavade kontrollimisel tuleb lähtuda kohustatud isiku pakutavast teenusest ning kliendi riskist. Oluline on välja selgitada, mis on finantsteenuse tarbimise tavad, sealhulgas näiteks (i) arvelduskonto puhul kuus ja aastas tehtavate tehingute orienteeruv arv, maht, eesmärk, sagedus, milliste riikidest makseid saadakse ja millistesse tehakse, ärisuhte eeldatav kestvus, sularaha kasutamise osakaal ja kanalid, maksete teostamise kanalid (kontor, internetipank, kaardimaksed) jne¹⁷⁸; (ii) sõlmitava ärisuhte raames laenu võtmisega seonduvalt tagasimaksete sagedus, suurus, tagasimakse aeg jne; (iii) investeerimistoodete puhul soovitatavad väärtpaberid, nende ostmise orienteeruvad kogused, sagedused, nende realiseerimisega kaasnev informatsioon, investeeritava vara hulk, ärisuhte eeldatav kestvus (ühekordne tegevus vms) jne. Kohustatud isik hindab eeltoodud asjaolusid koostoimes juhendi Lisades 1 ja 2 toodud asjaoludega.

- 4.3.6.15. Seejuures peab kohustatud isik välja selgitama, kas ja millistel põhjustel ning tingimustel on klient sellisteks tehinguteks võimeline¹⁷⁹ ja kuidas see läheb kokku kliendi teadmiselega muus osas, sealhulgas üldiselt tema ja ärisuhte riskiprofiiliga. Tihti eeldab sellise kohustuse täitmine ka üldisemalt kliendi rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamist.

- 4.3.6.16. Kokkuvõtvalt peab maksetavade tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Olulisemad äripartnerid

- 4.3.6.17. Olulisemate äripartnerite puhul peab kohustatud isik välja selgitama, kes on need kliendi olulisemad partnerid, kellega hakatakse deklareeritud tegevusalal ja -mahtudega tehinguid tegema ehk kes on need isikud, kes realiseerivad ärisuhte loomise eesmärgi.

- 4.3.6.18. Olulisemate äripartnerite all on mõeldud isikuid, kes teevad võimalikuks eraldi sissetulevate ning väljaminevate tehingute tegemise¹⁸⁰ ehk olulisemad äripartnerid tuleb tuvastada kahes eraldi kategoorias.

- 4.3.6.19. Kohustatud isik peab asjakohasel juhul, eelkõige tavapärasemast kõrgema riski puhul lisaks tuvastama, kuidas seonduvad need olulisemad äripartnerid tegevusalaga ehk kas avalikult on kättesaadav informatsioon, mis kinnitab sellel tegevusalal tegutsemist. Samuti peab kohustatud isik asjakohasel juhul tuvastama, millisel põhjusel on need olulisemad äripartnerid nõus või valmis (sealhulgas millistel eeltingimustel¹⁸¹) äri kliendiga teostama, kusjuures see kohustus

---

¹⁷⁸ Asjakohasel juhul veel näiteks, kas klient teostab tehinguid kahetise kasutusega kaupadega, kaupadega, millele on seatud embargo või ekspordi-impordi piirangud, kas kaupu transporditakse sanktsioneeritud riikidesse (isegi juhul, kui kaup laetakse selle konkreetse ärisuhte raames maha teises riigis), kas kaupade eest tehakse tavaliselt ettemaksed või tasutakse need juba kauba kättesaamisel jne.

¹⁷⁹ Näiteks võib olla asjakohane ka majandusaasta aruande küsimine ja seal toodud andmete võrdlemine planeeritud tegevusega.

¹⁸⁰ Näiteks kaupade ostu ja müügi korral, kes on need isikud, kellelt kaup ostetakse ja eraldi kellele müüakse.

¹⁸¹ Näiteks ettemaksed vms ning nende eeltingimuste reaalne täitmine.

Finantsinspeksioon

seisneb eelkõige olukorras, kus klient on äsja asutatud äriühing või nn riulifirma¹⁸², kes on küll eelnevalt asutatud, kuid asub just konkreetsel ajahetkel äri teostama.

- 4.3.6.20. Kui kliendi osutatavaks teenuseks on kaupade ost või müük, siis hõlmab olulisemate äripartnerite kohta küsimine asjakohasel juhul (eelkõige tavapärasemast kõrgema riski puhul) ka kaupa transportivate teenuseosutajate küsimist.
- 4.3.6.21. Oluline on asjakohasel juhul (eelkõige tavapärasemast kõrgema riski puhul) pöörata tähelepanu ka nendele olulistele äripartneritele asukohtadele ja veenduda, et see läheb kokku kliendi eelnevalt deklareeritud maksetavadega (eelkõige riikide osas, kust rahalised vahendid laekuvad ja kuhu need kantakse).
- 4.3.6.22. Kuivõrd tegemist on just olulisemate äripartneritega, peab kohustatud isik ärisuhte loomisel veenduma, et nende isikutega asutakse tõepoolest tehinguid tegema. Seda kontrollib kohustatud isik ärisuhte käigus.
- 4.3.6.23. Kokkuvõtvalt peab olulisemate äripartnerite tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Esindaja (või võtmeisikute) ja tegeliku kasusaaja kogemus

- 4.3.6.24. Kliendi tegevusala, maksetavad ja olulisemad äripartnerid peavad vastama kliendi esindaja (või võtmeisikute) ja/või tegeliku kasusaaja kogemuse profiilile. Sageli eeldab see üldisemalt kliendi rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamist.
- 4.3.6.25. Kohustatud isik peab välja selgitama, kust pärineb esindaja ja/või tegeliku kasusaaja võime, võimekus, oskused ja teadmised (üldistatult kogemus), et sellisel tegevusalal, selliste ärimahtude ning olulisemate äripartneritega tegutseda.
- 4.3.6.26. Kogemuse väljaselgitamine ei saa piirduda vaid elulookirjelduse (ehk *Curriculum Vitae* (CV)) küsimisega, vaid eeldab arusaamist ja analüüsi, kuidas kliendi eelnevad teadmised äritegevusse sobituvad¹⁸³. Järelduvalt, kas ärisuhe või tehingud on vastavuses kliendi tavapärase osalemisega tsiviilkäibes ja kas ärisuhtel või tehingul on selge majanduslik põhjendus.
- 4.3.6.27. Kokkuvõtvalt peab kogemuse tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Andmete säilitamine

- 4.3.6.28. Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti ärisuhte ja juhuti tehtava tehingu eesmärgi ning olemuse tuvastamiseks. Kohustatud isik säilitab ka kõik andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Kohustatud isik teeb eeltoodut käesoleva juhendi punkti 5 alusel.

4.4. Hooldusmeetmed ärisuhte kestel

4.4.1. Andmete uuendamine

---

¹⁸² Ingl k – *shelf company*.

¹⁸³ Näiteks võib igaüks olla töötanud suurettevõttes, kuid see ei anna veel võimet, võimekust, oskuseid ja teadmisi, et deklareeritud tegevusalal, deklareeritud ärimahtude ja olulisemate äripartneritega äri teostada.

- 4.4.1.1. Kohustatud isik tagab hooldusmeetmete kohaldamise käigus kogutud dokumentide, andmete või teabe regulaarse ja teatud sündmuse korral¹⁸⁴ ajakohastamise, st eelkõige isiku, tema esindaja (sealhulgas esindusõiguse) ja tegeliku kasusaaja ning ärisuhte eesmärgi ja olemuse kohta käivate andmete ajakohastamise.
- 4.4.1.2. Tavapärasemast kõrgema riskiga klientide ja ärisuhte puhul tuleb olemasolevaid andmeid kontrollida sagedamini kui muude klientide/ärisuhte puhul. Tavapäraselt on tavapärasemast kõrgema riskiga klientide ja ärisuhte andmete uuendamise regulaarsus vähemalt kord aastas, välja arvatud kõrge riskiga kliendi riskiprofiili hindamine, mis tuleb hiljemalt kuus kuud pärast ärisuhte loomist uuesti hinnata.
- 4.4.1.3. Kohustatud isik otsustab andmete ajakohastamise viisi, hinnates kliendi ja ärisuhtega kaasnevat riski ning seda, millises ulatuses on võimalik kaudsete meetodite abil andmeid ajakohastada sekkumata kliendisuhete tavapärasse toimimisse¹⁸⁵.

4.4.2. Ärisuhte seire

Üldpõhimõtted

- 4.4.2.1. Ärisuhte vältel teeb kohustatud isik ärisuhte seiret, mis hõlmab ärisuhtes tehtud tehingute kontrolli, tagamaks, et tehingud on kooskõlas kohustatud isiku teadmistega kliendist, tema tegevusest ja riskiprofiilist. Ärisuhte seire katab kliendi kogu ärisuhet ning selle elutsükli, sealhulgas sissetulevaid tehinguid, millele kehtib eraldi tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamise nõue.
- 4.4.2.2. Ärisuhte pideva jälgimise käigus peab kohustatud isik ärisuhte vältel tehtud tehinguid jälgima selliselt, et saaks veenduda, kas tehingud vastavad kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile (ehk mida klient ärisuhte loomisel deklareeris või mis ärisuhte käigus on teatavaks saanud). Samuti peab kohustatud isik ärisuhet jälgima selliselt, et tuvastada kliendi tegevus või asjaolud, mis viitavad kuritegelikule tegevusele, rahapesule või terrorismi rahastamisele või mille seotus rahapesu või terrorismi rahastamisega on tõenäoline. Sealhulgas keerukad, suure väärtuse ja ebatavalised tehingud ja tehingustrid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik.
- 4.4.2.3. Kohustatud isik peab ärisuhte käigus pidevalt hindama ka kliendi tegevuse muutumist ja hindama, kas kliendi ja ärisuhtega kaasnev riskiaste võib tõusta ning kas tekib vajadus täiendavate või tugevdatud hooldusmeetmete kohaldamiseks, sealhulgas olukorras, kui isik on tegelikult riikliku taustaga isik, tegelik kasusaaja on keegi teine või kliendi tegevusega üritatakse vältida rahvusvahelisi sanktsioone.
- 4.4.2.4. Kohustatud isik hindab pidevalt, kas üksikute tehingute eesmärk ning olemus vastab sellele, mis on hooldusmeetmete kohaldamise käigus juba ärisuhte loomisel tuvastatud ehk kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile. Seejuures peab kohustatud isik hoolduskohustuse täitmisel valima täitmise sobiva ulatuse ja sellest lähtuvalt koguma piisavalt andmeid ja dokumente. Eesmärgiks on saada kliendist või tehingus osalevast isikust piisav ülevaade, sealhulgas kliendist ja kliendiprofiilist, samuti põhjusest, miks konkreetset tehingut tehakse ning

---

¹⁸⁴ Ingl k – *trigger event*.

¹⁸⁵ Näiteks võib olla asjakohane tavapärasemast madalama või keskmise riskiga füüsilisest isikust klientide puhul, kes tarbib tavapäraseid arveldusteenuseid ja/või maksab tavapärasel moel tagasi võetud laenu, andmete ajakohastamine kaudsete meetodite abil, sealhulgas isiku maksekäitumine, kontodel toimuvate tehingute tavapärased jne, mis ei anna alust arvata, et käesoleva juhendi punktis 4.3. nimetatud andmed on uuenenud (isik saab endiselt samast kohast palka või saab pensioni, isik käib endiselt sama linna toidupoodides või maksab samale isikule kommunaalteenuste eest jne).

mis majandus- või õigussuhete raames klient tehinguid teostab, et vajadusel hinnata selle vastavust teadaolevale informatsioonile.

- 4.4.2.5. Nagu kõigi teiste hoolsusmeetmete kohaldamisel, tuleb ka siin lähtuda juhendi punktis 4.2. sätestatud riskipõhisest lähenemisest. Seejuures, mida kõrgem on kliendiga kaasnev risk/oht, seda rohkem peab kohustatud isik meetmeid kohaldama, et kliendist ja tema riskiprofiilist ning ärisuhte raames tehtavatest üksikutest tehingutest aru saada ning olla kindel, et see vastab kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile. Informatsioon ei saa olla üldsõnaline¹⁸⁶.
- 4.4.2.6. Olukorras, kus hoolsusmeetmete kohaldamise käigus ehk käesoleval juhul ärisuhte pideva jälgimise käigus kogutud andmed ei ole piisavad või on vastuolulised või nende õigsuses võib muul moel kahelda, ei saa kohustatud isik piisavat ülevaadet ja tal ei saa tekkida veendumust, et kliendi tehingud vastavad eelnevalt tuvastatud tehingu eesmärgile ning kliendiprofiilile. Sellisel juhul ei saa kohustatud isik õigesti tuvastada ka seda, millisel eesmärgil soovib klient üksikut tehingut teha. Nimetatud juhul ei ole kohustatud isik hoolsusmeetmeid kohaldanud piisavalt ning on jätnud ärisuhte õigesti jälgimata. Tagajärjeks on see, et kohustatud isik peab hoolsusmeetmeid uuesti kohaldama, nagu nõuavad juhendi punktid 4.1.7.4. ja 4.1.7.5. Tegemist on samasuguse olukorraga nagu kohustatud isik ei oleks hoolsusmeetmeid algusest peale kohaldanud.
- 4.4.2.7. Kohustatud isik teadvustab ja kohaldab meetmeid, et ärisuhte seire raames muu hulgas tuvastada, kas ärisuhtes olev klient on see isik, kes ta väidab end olevat või on tegemist riikliku taustaga isikuga või muu tegeliku kasusaajaga või üldse soovitakse ärisuhte raames vältida rahvusvahelisi sanktsioone.
- 4.4.2.8. Elukindlustusseltse, krediidiandjaid- ja vahendajaid ning fondivalitsejaid puudutavad täiendavad meetmed ja erandid on seejuures toodud juhendi punktides 4.7.1., 4.7.2. ja 4.7.3.
- 4.4.2.9. Tehingute jälgimise meetmed jagunevad kaheks. Meetmed, mis võimaldavad kohustatud isiku eelneva töökogemuse põhjal välja töötatud parameetrite või tunnuste alusel (infotehnoloogiliste vahendite abil) tehinguid reaajajas jälgida (skriinida¹⁸⁷) ning meetmed, mis võimaldavad tehinguid hiljem analüüsida (monitoorida¹⁸⁸).
- 4.4.2.10. Ärisuhte seire eesmärk on muu hulgas ka riiklikus riskihinnangus ning käesoleva juhendi Lisades 1 ja 2 toodud riskidele viitavate asjaolude tuvastamine ning asjakohaste meetmete kohaldamine. Kohustatud isik peab tähele panema, et paljud riskidele viitavad tunnused koos või ka eraldiseisvalt võivad viidata nn riiulifirma¹⁸⁹ kasutamisele või muule kahtlasele ja ebaharilikule ning -mõistlikule majandustegevusele, kus kohustatud isik peab vajadusel Finantsinspeksioonile selgitama, miks ta on loonud sellistele tunnustele vastava ärisuhte ning miks ta seda jätkab.

Skriinimine

- 4.4.2.11. Keerukate, suure väärtusega ja ebatavaliste tehingute ja tehingumustrite, millel ei ole

---

¹⁸⁶ See tähendab, et informatsioon (sealhulgas informatsioon tehingute kohta) ei tohi olla paljasõnaline ehk põhineda abstraktsel kirjeldusel. Abstraktse kirjelduse puhul ei saa kohustatud isik süüvida andmetesse ja tagada, et kliendi tegevus vastab tema kohta kogutud informatsioonile, sest nii ei saa kohustatud isik kliendist ülevaadet, et kohustatud isik mõistaks klienti, kliendi tegevusprofiili, tehingu eesmärki ja rahaliste vahendite allikat ning päritolu.

¹⁸⁷ Ingl k – *screening*.

¹⁸⁸ Ingl k – *monitoring*.

¹⁸⁹ FATF on oma mitmetes juhendites defineerinud termini „*shell company*” (riiulifirma), mis on äriühing, millel ei ole iseseisvat tegevust, tähelepanuväärseid varasid, jätkuvat äritegevust või töötajaid, kuid samuti võib olla tegemist nn „*shell company*” (riiulifirma) tegevusega, kui lisaks või koos eelnimetatud tunnustega kasutatakse tegevuskohta, mis ei vasta tema tegevuseks vajalikele tingimustele, ei tasuta tööjõu või muid makse, teostatakse küll suuri või võrdlemisi suuri käibeid, kuid sellest ei näi tulu teenivat.

mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifikale iseloomulik¹⁹⁰, jälgimine on oluline osa kohustatud isikute rakendatavatest hoolsusmeetmetest. See võimaldab klientide majandustegevuses tuvastada asjaolusid, mis võivad viidata rahapesule või terrorismi rahastamisele. Ärisuhte jälgimine ülaltoodud eesmärkidel omab samuti rolli võimalike sanktsiooni subjektide või sanktsioonidega piiratud tehingute ja riikliku taustaga isikute tuvastamiseks.

4.4.2.12. Tehingute reaajas jälgimise kohaselt jälgivad töötajad (vt rollide kohta juhendi punkt 3.7) tööülesannete täitmisel kliendi käitumist ja tehinguid, eesmärgiga tuvastada (i) kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid ning tehingumustreid, (ii) etteantud piirmäärasid ületavaid tehinguid või (iii) riikliku taustaga isikuid ja sanktsiooniga seotud asjaolusid.

4.4.2.13. Ärisuhte ja tehingute reaajas jälgimiseks saab kohustatud isik:

- i. ehitada üles infotehnoloogilise lahendi ehk automaatsed IT-süsteemid, mis selekteerivad etteantud parameetrite alusel reaajas välja tehinguid; ja/või
- ii. panna töötajale kohustuse tehingute manuaalseks läbivaatamiseks; või
- iii. eelneva kahe meetme vahepealne kombinatsioon.

4.4.2.14. Ärisuhte reaajas jälgimiseks rakendatavad meetmed peavad olema proportsionaalsed ja riskipõhised ehk vastama kohustatud isiku suurusele, tegevusele ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukusele, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele. See tähendab, et mida suurem on kohustatud isiku kliendibaas (kohustatud isik ei jõua tehinguid käsitsi jälgida) ning risk, et kohustatud isiku osutatavate teenuste kaudu võidakse kuritegelikul teel saadud rahalisi vahendeid legaliseerida (ehk pesta)¹⁹¹ või terrorismi ja massihävitusrelvasid rahastada¹⁹², seda rohkem või seda ulatuslikumaid meetmeid peab kohustatud isik rakendama vastavalt juhendi punktile 4.4.2.13.¹⁹³

4.4.2.15. Kui kohustatud isik kasutab automaatseid IT-süsteeme konkreetsete ärisuhte raames tehtavate kahtlaste ja ebaharilike tehingute tuvastamiseks, peab ta tagama, et need süsteemid on eesmärgipärased ehk vastavad kohustatud isiku suurusele, tegevusele ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukuse astmele, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele.

4.4.2.16. Arvestades, et ärisuhte reaajas jälgimise eesmärgiks on tuvastada (i) kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid ning tehingumustreid, (ii) etteantud piirmäärasid ületavaid tehinguid või (iii) riikliku taustaga isikuid ja sanktsiooniga seotud asjaolusid, peavad automaatse IT-süsteemi parameetrid/stsenaariumid:

- i. kahtlaste ja ebaharilike tehingute (ning võimalusel tehingumustrite) tuvastamiseks tõepoolest hõlmama riske ja ohte, millega kohustatud isik oma tegevuses eelkõige kokku puutub;
- ii. võimaldama tuvastada tehinguid (sealhulgas võimalusel kaarditehinguid), mis teostatakse, mis edastatakse või mis saavad riikidest või võimalusel nende riikide

---

¹⁹⁰ Neid tehinguid ja tehingumustreid on käesoleva skriinimise ja monitoorimise alapeatüki mõttes edaspidi nimetatud kui *kahtlane ja ebaharilik tehing*.

¹⁹¹ Vt ka juhendi Lisa 1.

¹⁹² Vt ka juhendi Lisa 2.

¹⁹³ Proportsionaalsus ja riskipõhisus ärisuhte ja tehingute reaajas jälgimiseks võetavate meetmete osas tähendab muu hulgas ka, et kasutatava lahendi automatiseerituse tase sõltub kohustatud isiku ärimudelist, sealhulgas ärimahtudest ning pakutavate toodete või teenuste digitaliseeritusest.

naaberriikidest, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad või riikidest, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;

- iii. katma ka tehingute kirjeldusi ja selles olevat informatsiooni;
- iv. sanktsiooni subjekti tuvastamiseks on võimekus kontrollida nii kliendi, tema esindaja kui ka tegeliku kasusaaja suhtes¹⁹⁴;
- v. riikliku taustaga isikute tuvastamiseks hõlmama võimekust, et andmete vastavust kontrollitakse nii kliendi, tema esindaja kui ka tegeliku kasusaaja andmete vastavust¹⁹⁵;
- vi. tagama isikute tuvastamise (hõlmab isikut ennast, tema esindajat ja tegelikku kasusaajat), kelle osas on kohustatud isikul olnud eelnev kahtlus või kellega on ärisuhte loomisest keeldutud või ärisuhe erakorraliselt üles öeldud (sealhulgas juhul, kui see on tehniliselt võimalik ja ei ole kohustatud isikule liiga koormav, nende isikute kasutatud IP-aadresside kontroll). Eesmärgiks on, et kohustatud isik rakendaks meetmeid, kui samad isikud soovivad luua uuesti ärisuhet;
- vii. tagama võimalused, et kohustatud isik suudab tuvastada varjatud või nähtavaid (äri)sidemeid erinevate klientide vahel (nn ühte gruppi kuuluvus), mille olemasolust kohustatud isik eelnevalt ei teadnud (vt ka juhendi punkt 4.4.3.8. ja 8.4.).

4.4.2.17. Automaatse IT-süsteemi valikul peab kohustatud isik tagama, et selline jälgimine toimuks vähemalt kord nädalas, v.a juhendi punkti 4.4.2.16. alapunktid 1–3, mis peab tõepoolest toimuma reaalaajas. Samuti v.a alapunkt 4, mis peab samuti toimuma reaalaajas, kui kohustatud isik ei võta meetmeid iga kord, kui toimuvad muudatused sanktsioonides.

4.4.2.18. Automaatse IT-süsteemi valikul peab kohustatud isik korraldama selle efektiivse toimimise kontrollimiseks ning tuvastatud riskide juhtimiseks ja maandamiseks regulaarselt ja vajaduspõhiselt testimisi.

4.4.2.19. Kui kohustatud isik ei vali asjakohast IT-süsteemi, peavad manuaalse läbivaatamise süsteemid vastama juhendi punkti 4.4.2.16. põhimõtetele.

4.4.2.20. Kohustatud isik on valmis Finantsinspeksioonile põhjendama, miks ta on valinud sellise ärisuhte jälgimise (*skriinimise*) lahendi ning millisel põhjusel ei esine juhendi punktis 4.4.2.14. nimetatud asjaolusid ja riske. Kohustatud isik on valmis ka põhjendama, miks ta on valinud konkreetsed parameetrid/stsenaariumid.

Monitoorimine

4.4.2.21. Tehingute hilisemaks analüüsiks ehk monitoorimiseks analüüsitakse tehinguid, mis on etteantud parameetrite esinemise alusel tehingute massist hiljem eraldatud.

4.4.2.22. Tehingute monitoorimiseks jälgivad töötajad (vt rollide kohta käesoleva juhendi punkt 3.7) tööülesannete täitmisel kliendi käitumist ja tehinguid eesmärgiga tuvastada tehinguid ja asjaolusid, mida ei olnud võimalik tuvastada reaalaajas (neisse ei olnud võimalik sekkuda) või mis tehingu iseloomust tulenevalt ei kajastanud reaalaajas tehingute jälgimise parameetrites

---

¹⁹⁴ Seejuures peab kohustatud isik kaaluma, mil määral tuginetakse üldistele hoolsusmeetmete käigus kogutud andmetele (sealhulgas seire käigus kogutud andmetele) või mil määral tuleks andmebaasides registreerida lisaks tegelikule kasusaajale ka kõik omanikud (st isikud, kelle osalus jääb alla 25%), arvestades, et FATF-i nõuete kohaselt tuleb sanktsioonidega seondvalt tuvastada ka isik, kes muul moel omab kontrollib ehk hõlmates ka isikuid, kes omavad alla 25% osalust.

¹⁹⁵ *Ibid.*

IT-lahendi puhul või toimingutes manuaalse jälgimise puhul (näiteks suuremad tehingud summade, valuutade või klienditüüpide kaupa).

4.4.2.23. Alljärgnevalt on lisatud näiteid mõnedest tüüpilisematest parameetritest¹⁹⁶, mille alusel võib tehinguid monitooringuks selekteerida ja mis ei pruugi kajastuda reaajas jälgimise parameetrite all:

- i. vaadeldava perioodi suurema käibega (nii füüsilise kui juriidilised) kliendid, teenuse kasutajad, laenusaajad, investeerimisteenuse kasutajad, fondiosakute ostjad jne (nii füüsiliste kui juriidiliste isikute) valuutade kaupa;
- ii. vaadeldava perioodi (nii füüsilised kui juriidilised isikud) suuremad tehingud (nii füüsiliste kui juriidiliste isikute) valuutade ja teenuste kaupa;
- iii. vaadeldava perioodi jooksul teatud piirmäära ületavad tehingud;
- iv. teatud piirmäära ületavad sularaha tehingud (nii füüsiliste kui juriidiliste isikute lõikes);
- v. korrespondentsuhetes¹⁹⁷ VOSTRO kontode ootamatu käibe kasv;
- vi. kindlaksmääratud kliendi(tüübi) tehingud.

Kõrgemale riskile viitavad tehingud

4.4.2.24. Juhendi punkti 4.2.7.5. kohaselt peab kohustatud isik pöörama kõrgendatud tähelepanu ehk kohaldama tugevdatud hooldusmeetmeid keerukatele, suure väärtusega ja ebatavalistele tehingutele ja tehingumustritele, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifikale iseloomulik.

4.4.2.25. Lisaks tugevdatud hooldusmeetmete kohaldamisele tuleb uurida iga üksiku juhendi punktis 4.4.2.24. nimetatud tehingu tausta nii palju, kui see on mõistlikult vajalik, sealhulgas tuleb fikseerida tehingu üksikasjad ning analüüsida ilmnenuid asjaolusid eesmärgiga selgitada välja sagedamini esinevate tehingute tüüpilisemaid tunnuseid. Peamised asjaolud, millele tuleb selliste tehingute analüüsimisel tähelepanu pöörata on järgmised:

- i. milline on kahtlustäratav asjaolu toimingute, tehingute või muude asjaolude juures;
- ii. kas kohustatud isik on veendunud, et tunneb klienti vajalikul määral ja kas kliendi tegevus vastab tema kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile või on tema kohta vaja koguda lisaandmeid ning rakendada mõistlikke ja piisavaid meetmeid, et mõista tehingu tausta ja eesmärki. Näiteks selgitades välja rahaliste vahendite allika ja sihtkoha või otsides rohkem teavet kliendi tegevuse kohta, et teha kindlaks sellise tehingu tõesus;
- iii. kas on esinenud korduvaid kahtlaste toimingute ja tehingute ilminguid (sealhulgas sarnaste olukordade või asjaolude osas);
- iv. kas kliendi tegevusele ja ärisuhtele üldiselt on vajalik pöörata edaspidi suuremat tähelepanu, sealhulgas üksikasjadele;
- v. kas on vajalik täita Rahapesu Andmebüroole teatamiskohustust juhendi punkti 7 mõttes.

¹⁹⁶ Kohustatud isik võib kasutada ka teisi tehingute jälgimise põhimõtteid.

¹⁹⁷ K.a nendes, mis ei ole kõrge riskiga korrespondentsuhted.

Kliendivisiidid

4.4.2.26. Ärisuhte seiret ei ole teatud juhtudel võimalik kõikehõlmavalt kohaldada (eelkõige tavapärasemast kõrgema riskiga klientide puhul), kui kohustatud isik ei teosta klientide juurde kohapealseid visiite ja ei kontrolli, kas kliendi selgitused tema võimest ja võimekusest vastavad tegelikkusele. Kohapealne visiit osa ärisuhte seire kohustusest ja seda eelkõige olukordades, kui kohustatud isikul puuduvad kliendi tegevuse asukohas filiaal vms lahend, mis võimaldaks olla kursis ja teadlik konkreetsetes sihtriigis toimuvaga ning seeläbi kliendi võime ja võimekusega sellises mahus ning selliseid tehinguid teha.

Andmete säilitamine

4.4.2.27. Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti ärisuhte seire raames ehk kontrollimaks, kas teostatavad tehingud vastavad sellele, mida kohustatud isik eelnevalt teadis kliendi kohta. See hõlmab tehingute uurimist, mida on kirjeldatud juhendi punktis 4.4.2.24. Kohustatud isik säilitab ka kõik andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Kohustatud isik teeb eeltoodut juhendi punkti 5 alusel.

4.4.3. Tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine

Üldpõhimõtted

4.4.3.1. Ärisuhte raames tuvastab kohustatud isik vajadusel tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu.

4.4.3.2. Tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu küsimine on sisuliselt võrdväärne ärisuhte seirega juhendi punkti 4.4.2. mõttes ja selles toodud eesmärgiga, selle erisusega, et kui ärisuhte seire katab kogu kliendi ärisuhet ning selle elutsükli, siis tehingus kasutatud vahendite allikas ja päritolu eesmärk seondub pelgalt sissetulevate tehingutega. Eesmärk on siiski sama, saada kliendist piisav ülevaade ning teada, kas see vastab kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile. Seetõttu kehtivad tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu kohta kõik juhendi punkti 4.4.2. üldpõhimõtete all olevad selgitused.

4.4.3.3. Samamoodi kehtivad juhendi punkti 4.4.2. üldpõhimõtetes olevad selgitused, milline peab olema hooldusmeetmete kohaldamise ulatus ehk millistele tunnustele kogutud informatsioon peab vastama (sealhulgas vastupidi, millele ta vastata ei tohi).

Vajadus tehingus kasutatud vahendite allikas ja päritolu tuvastada

4.4.3.4. Kui ärisuhte seire on pidev, sisaldades kogu kliendi ärisuhet ja selle elutsükli (kattes seetõttu ka sissetulevaid tehinguid üldiselt), ning see ei sõltu vajadusest, siis tehingus kasutatud vahendite allikas ja päritolu tuleb tuvastada vajadusel. Vajadus vahendite allikat ja päritolu tuvastada sõltub nii kliendi eelnevast tegevusest kui ka muust teadaolevast informatsioonist. Seejuures suureneb vajadus vahendite allika ja päritolu tuvastamiseks:

- i. proportsionaalselt rahaliste vahendite suurusega;
- ii. kui tehingud ei vasta kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile;
- iii. kui kohustatud isik soovib või peaks mõistlikult pidama vajalikuks hinnata, kas tehingud vastavad kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile;
- iv. kui kohustatud isikul tekib kahtlus, et tehingud viitavad kuritegelikule tegevusele, rahapesule või terrorismi rahastamisele või mille seotus rahapesu või terrorismi

Finantsinspeksioon

rahastamisega on tõenäoline, sealhulgas keerukatele, suure väärtusega ja ebatavalistele tehingutele ja tehingumustritele, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifikale iseloomulik.

Vahendite allikas ja päritolu

- 4.4.3.5. Seadusandja on teadlikult eristanud tehingus kasutatud vahendite allikat ja päritolu. Allikas on seejuures põhjus, selgitus ja alus (õigussuhe ja selle sisu), millisel põhjusel rahalisi vahendeid kanti. Päritolu on laiem ning sisaldab tegevust, mille abil rahalised vahendid teeniti või saadi ning on lähedasem rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamisele (vt ka juhendi punkt 4.3.5).
- 4.4.3.6. Rahaliste vahendite päritolu tuvastamine sõltub asjakohasest olukorrast, arvestades riskipõhist lähenemist ja seda, millises ulatuses peab kohustatud isik sisemise veendumuse saavutamiseks tuvastama rahaliste vahendite allika päritolu.
- 4.4.3.7. Tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu küsimine ei tähenda teadmist või arusaama, millisest krediidasutusest ja milliselt isikult ning selgitusega on see makse laekunud. Samuti ei saa kohustatud isik vahendite allikat ja päritolu tuvastamata jätta põhjendusel, et rahalised vahendid saabuvad teisest krediidi- või makseasutusest, kes rakendab samuti samaväärseid hoolsusmeetmeid.
- 4.4.3.8. Kui kohustatud isikul on kahtlus, et laekuva makse puhul ei ole maksjaga seotud informatsioon õige ehk tegelikult on tegemist maksega pikemas ahelas/jadas (vt ka juhendi punkt 8.4), siis eeldab tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine kohustuse täitmist nõu tehingu esimese lüli või ahela osas ehk vara algse allika ja päritolu osas (isik, kellelt selles ahelas rahalised vahendid alguses liikuma hakkasid).

Andmete säilitamine

- 4.4.3.9. Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamiseks. Kohustatud isik säilitab ka kõik andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Kohustatud isik teeb eeltoodud juhendi punkti 5 alusel.

4.5. Lihtsustatud hoolsusmeetmed

- 4.5.3. Kohustatud isik võib kohaldada hoolsusmeetmeid lihtsustatud korras, kui ta on tuvastanud juhendi punkti 4.2. kohaselt, et kliendi ja temaga seotud tegevuse näol on tegemist tavapärasemast madalama (väiksema) rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga.
- 4.5.4. Lihtsustatud hoolsusmeetmeid saab kohaldada kliendi osas ärisuhte loomisel või kliendi tehtud tehingu või toimingu osas ärisuhte kestel või juhuti tehtava tehingu puhul.
- 4.5.5. Ärisuhte seiret võib lihtsustatud korras kohaldada, kui on tuvastatud väiksemat riski iseloomustav asjaolu ning kui on seejuures täidetud vähemalt järgmised tingimused:
  - 4.5.5.1. kliendiga on sõlmitud kirjalikus, elektroonilises või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kestvusleping;
  - 4.5.5.2. kohustatud isikule laekuvad ärisuhte raames maksed ainult konto kaudu, mis asub Eestis äriregistrisse kantud krediidasutuses või välisriigi krediidasutuse filiaalis või krediidasutuses, mis on asutatud või mille tegevuskoht on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või riigis, kus

Finantsinspeksioon

kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides¹⁹⁸ sätestatuga võrdväärseid nõudeid;

4.5.5.3. tehingute sissetulevate või väljaminevate maksete koguväärtusele on kehtestatud piirmäär.

4.5.6. Kliendi või tema tehingu osas lihtsustatud meetmete üle otsustamisel võtab kohustatud isik arvesse EBA riskitegurite suunistes¹⁹⁹ toodud, kusjuures lihtsustatud hoolsusmeetmeteks:

4.5.6.1. ärisuhte loomisel võib olla muu hulgas järgnev:

- i. kliendi või tema esindaja isikusamasust kontrollida usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal ka ärisuhte loomise ajal, kui seda on vaja, et äritegevuse tavapärasest käiku mitte häirida;
- ii. ärisuhte olemuse ja eesmärgi eeldamine, sest toode on loodud ainult üheks kindlaks otstarbeks, näiteks ettevõtte pensioniskeemi või ostukeskuse kinkekaardi jaoks;
- iii. tegeliku kasusaaja isiku kontrollimisel teabe hankimine kliendilt, mitte sõltumatult allikalt (see ei ole lubatud kliendi isiku kontrollimisel).

4.5.6.2. ärisuhte pideva jälgimise käigus võib olla muu hulgas järgnev:

- i. ärisuhte kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete ajakohastamise ja läbivaatamise sageduse kohandamine, näiteks tehes seda ainult siis, kui esineb teatud sündmus²⁰⁰, näiteks klient asub kasutama tähtajalisel hoiusel olevaid rahalisi vahendeid, realiseerib investeringu jne (see ei tohi aga kaasa tuua andmete uuendamise või jälgimise kohustuse hoidumist);
- ii. tehingute seire sageduse ja intensiivsuse kohandamine, näiteks seirates ainult teatava künnise ületanud tehinguid. Kui äriühing otsustab seda teha, peab ta tagama, et künnis on seatud mõistlikule tasemele ja on kehtestatud süsteemid, et tuvastada omavahel seotud tehinguid, mis koos arvestatuna ületaksid selle künnise.

4.5.7. Olenemata lihtsustatud hoolsusmeetmete kohaldamisest, peab kohustatud isik tagama ärisuhte piisava jälgimise, et oleks võimalik tuvastada muu hulgas ebatavalised tehingud (vt ka juhendi punkt 4.4.2) ning võimaldada kahtlastest tehingutest teatamist Rahapesu Andmebüroole (vt ka juhendi punkt 7).

4.5.8. Kliendi suhtes lihtsustatud hoolsusmeetmete rakendamisel kogutud teave peab andma kohustatud isikule kindluse, et tema hinnang kliendi või ärisuhtega seotud tavapärasemast väiksema riski osas on põhjendatud.

4.5.9. Kohustatud isik arvestab igasuguse hoolsusmeetme kohaldamisel muu hulgas juhendi Lisas 1 ja 2 toodud Eestile omaseid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ja meetodeid.

4.5.10. Kohustatud isik dokumenteerib ja pädeva järelevalveasutuse nõudmisel selgitab, miks, millises osas ja milliseid lihtsustatud hoolsusmeetmeid on kohustatud isik kliendi suhtes ärisuhte loomisel või tehingutele ärisuhte raames rakendanud.

4.6. Tugevdatud hoolsusmeetmed

¹⁹⁸ Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide 102.

¹⁹⁹ Vt joonealune viide nr 35.

²⁰⁰ Ingl k – *trigger event*

Finantsinspeksioon

4.6.3. Kohustatud isik peab kohaldama hoolsusmeetmeid tugevdatud korras, kui ta on tuvastanud juhendi punkti 4.2 kohaselt, et kliendi ja temaga seotud tegevuse näol on tegemist tavapärasemast kõrgema (suurema) rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga. Tugevdatud hoolsusmeetmeid kohaldatakse selleks, et asjakohaselt juhtida ja maandada tavapärasest kõrgemat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski.

4.6.4. Tugevdatud hoolsusmeede tähendab, et kohustatud isik kohaldab tavapärastele kohustuslikele hoolsusmeetmetele midagi lisaks.

4.6.5. Tugevdatud hoolsusmeetmeid kohaldatakse kliendi suhtes ärisuhte loomisel, kliendi tehtud tehingule ärisuhte kestel või juhuti tehtava tehingu puhul.

4.6.6. Kliendi või tema tehingu suhtes tugevdatud meetmete üle otsustamisel võtab kohustatud isik arvesse EBA riskitegurite suunistes²⁰¹ toodud, kusjuures alati on tugevdatud hoolsusmeetmeks kliendi riskiprofiili uuesti hindamine hiljemalt kuus kuud pärast ärisuhte loomist. Tugevdatud hoolsusmeetmeteks võib:

4.6.6.1. ärisuhte loomisel olla muu hulgas ka järgnev:

- i. kõigi äriühingu tegelike kasusaajate (k.a nende, kelle osalus on alla 25%-i) isikusamasuse tuvastamine;
- ii. kliendi suhtes sõltumatu kontrolli läbiviimine ja vajaduse korral kõrgema juhtkonna heakskiidu taotlemine uute ja olemasolevate klientide riskitundlikkuse alusel;
- iii. põhjenduste ja asjaolude tuvastamine, miks klient kasutab keerukaid omandistruktuure ja/või on registreerinud äriühingu just konkreetsesse riiki;
- iv. teabe hankimine kliendi ja tema tegeliku kasusaaja rikkuse allika ja/või päritolu kohta.

4.6.6.2. ärisuhte pideva jälgimise käigus olla muu hulgas ka järgnev:

- i. ärisuhte seire tõhustamine, suurendades kohaldatavate kontrollimeetmete arvu ja tihedust ning valides tehingute näitajad või tehingumustrid, mida täiendavalt kontrollitakse;
- ii. täiendava teabe ja dokumentide kogumine ärisuhtes tehtavate tehingute tegeliku teostamise kohta, et välistada tehingute näilisus (näiteks tollidokumentide, kaupade kindlustuslepingute, tollimaksude tasumise kinnituste, eriseadmete (külmutusseadmed) olemasolu jne).

4.6.7. Kohustatud isik arvestab tugevdatud hoolsusmeetme valikul:

4.6.7.1. muu hulgas käesoleva juhendi Lisas 1 ja 2 toodud Eestile omaseid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ja meetodeid;

4.6.7.2. et hoolsusmeede maandaks tuvastatud tavapärasemast kõrgemat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski, oleks selle riski suhtes efektiivne, proportsionaalne ja seda arvestav.

4.6.8. Kõrge riskiga või kolmandast riigist pärit respondentasutusega seotud korrespondentsuhte ning kõrge riskiga kolmandate isikute puhul tuleb kohaldada lisaks tavapärastele tugevdatud hoolsusmeetmetele ka juhendi punktis 4.9 ja 4.10 toodud meetmeid.

---

²⁰¹ Vt joonealune viide nr 35.

4.6.9. Kohustatud isik dokumenteerib ja pädeva järelevalveasutuse nõudmisel selgitab, miks, millises osas ja milliseid tugevdatud hoolsusmeetmeid on kohustatud isik kliendi suhtes ärisuhte loomisel või tehingutele ärisuhte raames rakendanud.

4.7. Hoolsusmeetmete erijuhud²⁰²

4.7.1. Elukindlustusseltside hoolsusmeetmed

- 4.7.1.1. Elukindlustustoodete puhul kohaldab kohustatud isik käesolevas juhendis toodud hoolsusmeetmeid alltoodud erisustega.
- 4.7.1.2. Elukindlustustoodete korral kohaldab kohustatud isik hoolsusmeetmeid lisaks kliendile ja tegelikule kasusaajale ka soodustatud isikute suhtes.
- 4.7.1.3. Soodustatud isikuks määratud isiku nimi, sealhulgas kui soodustatud isikuna on tuvastatud füüsiline isik, juriidiline isik või üksus, tuleb kindlaks teha kohe pärast selle määramist või sellest isikust teadasaamist.
- 4.7.1.4. Kui soodustatud isikut ei määrata nimeliselt, vaid teatud tunnuste alusel²⁰³ või muul viisil, siis tuleb selliselt määratud isikute ringi kohta koguda piisavalt andmeid, et oleks tõendatud, et väljamakse tegemise ajal suudetakse soodustatud isiku isikusamasus tuvastada.
- 4.7.1.5. Soodustatud isikute isikusamasus kontrollitakse ehk verifitseeritakse väljamakse tegemise ajal. Isikusamasuse kontrollimisel võetakse seejuures arvesse juhendi punktides 4.3.1. ja 4.3.2. toodut (viimane kohaldub juhul, kui soodustatud isikuks on võimalik määrata juriidilist isikut). Juhul, kui kohustatud isik teab, et soodustatud isik on kolmas isik, tuvastatakse tegeliku kasusaaja isikusamasus määramise ajal.
- 4.7.1.6. Olukorras, kus soodustatud isikuks on määratud kõrge riskiga riikliku taustaga isik, tuleb enne väljamakse tegemist teostada üksikasjalik kogu ärisuhte kontroll ning sellest asjaolust teavitada ka kohustatud isiku juhatust, et viimane saaks võtta informeeritud otsuse kaasnevatest riskidest ning otsustada vajadusel täiendava meetme nn tugevdatud hoolsusmeetme rakendamise, Rahapesu Andmebüroo teavitamise vms kujul. Selleks teeb elukindlustusselts vastavalt juhendi punktile 4.3.4. kindlaks, kas elukindlustuslepingu soodustatud isik või tema tegelik kasusaaja on kõrge riskiga riikliku taustaga isik, riikliku taustaga isiku pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik.
- 4.7.1.7. Kui kindlustusvõtja annab kokkuleppel kohustatud isikuga üle oma elukindlustuslepingust tulenevad õigused ja kohustused kolmandale isikule, peab kohustatud isik lepingu üleandmise hetkel tuvastama lepingu ülevõtja isiku ning kohaldama tema osas kõiki hoolsusmeetmeid. Sellisel juhul lisaks juhendi punktis 4.7.1.6. sätestatud kohustusele, peab kohustatud isik kindlaks tegema, kas lisaks soodustatud isikule on lepingu ülevõtja või tema tegelik kasusaaja kõrge riskiga riikliku taustaga isik, tema pereliige või lähedane kaastöötaja kohta. Nende asjaolude tuvastamisel tuleb kohaldada juhendi punktis 4.7.1.6. sätestatud nõudeid, et kontrollida ärisuhet ning teavitada tuvastusest juhatust (vt ka juhendi punkt 4.3.4).
- 4.7.1.8. Kohustatud isik peab elukindlustustoote puhul, arvestades kliendi riskiprofiili ja temaga seotud riske ning kohustatud isiku riskihinnangut, asjakohasel juhul tuvastama (i) kindlustusvõtja ning kindlustatud isiku vahelise seose ja sellise seose põhjendatuse ning arusaadavuse, (ii)

---

²⁰² Juhendi punktis 4.7 reguleerimata juhtudel, aga ka täiendavalt punktis 4.7 toodud erijuhtudel arvestab kohustatud isik hoolsusmeetmete kohaldamisel muu hulgas konkreetsele ärimudelile, pakutavatele toodetele ja teenustele vastavat asjakohast EBA riskitegurite suuniste (vt joonealune viide nr 35) II jaotises sisalduvat valdkondlikku suunist.

²⁰³ Ingl k – *class of beneficiaries*.

kindlustusvõtja ning soodustatud isiku vahelise seose ja sellise seose põhjendatuse ning arusaadavuse ja/või (iii) kindlustatud isiku ning soodustatud isiku vahelise seose ja sellise seose põhjendatuse ning arusaadavuse. Eesmärgiks on tuvastada keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid ning tehingumustreid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik.

- 4.7.1.9. Olukorras, kus kindlustusvõtja ja kindlustusandja vahel tegutseb ka kindlustusvahendaja, sõltub hoolsusmeetmete kohaldaja konkreetsest ärimudelist ja poolte vahel lepinguga kindlaks määratud tingimustest. Seejuures kohalduvad juhendi punktis 4.8.2. sätestatud võimalused tugineda teise isiku poolt kogutud andmetele. Igal juhul tekib ärisuhte kliendil ehk kindlustusvõtjal nii kindlustusvahendaja kui ka kindlustusandjaga. Nimetatud ahelas peab keegi, st kas kindlustusvahendaja või kindlustusandja, kohaldama nii ärisuhte loomisel kui ka seire käigus kohaldatavaid hoolsusmeetmeid. Juhul, kui selles ahelas kindlustusvahendaja või kindlustusandja ei kohalda hoolsusmeetmeid, peab ta veenduma ja tagama, et see teine kohustatud isik (ehk kindlustusandja kindlustusvahendaja puhul ja vastupidi) neid rakendab, sõlmides vajadusel selleks vastavasisulise kokkuleppe, kus poolte kohustused on kirjas. Eelnev sõltub viisist, kuidas kindlustustoodet kliendile pakutakse ning kuidas klient oma kindlustuslepingust tulenevaid kohustusi (st eelkõige raha maksmise kohustust) täidab. Teisele isikule tuginemisel peavad olema täidetud kõik tingimused, sealhulgas lepingute tasandil, teisele isikule tuginemiseks (vt juhendi punkt 4.8.2).

4.7.2. Krediidiandjate ja -vahendajate hoolsusmeetmed

- 4.7.2.1. Krediidivahendajate puhul eeldab hoolsusmeetmete kohaldamine ärisuhte loomisel nii krediiti andva isiku kui ka krediidivõtja osas meetmete kohaldamist.
- 4.7.2.2. Kui krediidivõtja annab kokkuleppel kohustatud isikuga üle oma laenulepingust tulenevad õigused ja kohustused kolmandale isikule, peab kohustatud isik lepingu üleandmise hetkel tuvastama lepingu ülevõtja isiku ning kohaldama tema osas kõiki hoolsusmeetmeid.
- 4.7.2.3. Kohustatud isik peab krediititoodete puhul, arvestades kliendi riskiprofiili ja temaga seotud riske ning kohustatud isiku riskihinnangut, asjakohasel juhul tuvastama seose krediidivõtja ning krediiti tagasi maksva isiku vahel. Eesmärgiks on tuvastada keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid ning tehingumustreid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik.
- 4.7.2.4. Olukorras, kus krediidivõtja ja tegevusluba omava krediidiandja²⁰⁴ vahel tegutseb ka krediidivahendaja, sõltub hoolsusmeetmete kohaldaja konkreetsest ärimudelist ja poolte vahel lepinguga kindlaks määratud tingimustest. Seejuures kohalduvad juhendi punktis 4.8.2. sätestatud võimalused tugineda teise isiku poolt kogutud andmetele. Igal juhul tekib ärisuhte kliendil ehk krediidivõtjal nii krediidivahendaja kui ka krediidiandjaga. Nimetatud ahelas peab keegi, st kas krediidivahendaja või krediidiandja, kohaldama nii ärisuhte loomisel kui ka seire käigus kohaldatavaid hoolsusmeetmeid. Juhul, kui selles ahelas krediidivahendaja või krediidiandja ei kohalda hoolsusmeetmeid, peab ta veenduma ja tagama, et see teine kohustatud isik (ehk krediidiandja krediidivahendaja puhul ja vastupidi) neid rakendab, sõlmides vajadusel selleks vastavasisulise kokkuleppe kus poolte kohustused on kirjas. Eelnev sõltub viisist, kuidas krediiti kliendile pakutakse ning kuidas klient oma laenulepingust tulenevaid kohustusi (st eelkõige raha maksmise kohustust) täidab. Teisele isikule tuginemisel peavad olema täidetud kõik tingimused, sealhulgas lepingute tasandil, teisele isikule tuginemiseks (vt juhendi punkt 4.8.2.).

---

²⁰⁴ Käesolevas punktis toodu kehtib olukordadele, kus krediidiandjaks on litsentseeritud krediidiandja ning tegemist ei ole nn *peer-to-peer* laenu vahendamisega.

4.7.3. Fondivalitsejate hoolsusmeetmed

- 4.7.3.1. Fondiosaku (jms fondis osalust indikeerivate instrumentidega) tehingute puhul kohaldab kohustatud isik käesolevas juhendis toodud hoolsusmeetmeid alltoodud erisustega.
- 4.7.3.2. Kohustatud isik peab fondiosakute tehingute puhul, arvestades kliendi riskiprofiili ja temaga seotud riske ning kohustatud isiku riskihinnangut, asjakohasel juhul tuvastama (i) fondi osaku ostukorralduse andnud isiku ja osaku eest tasunud isiku vahelise seose ja sellise seose põhjendatuse ning arusaadavuse ning (ii) fondi osaku müügi korralduse andnud isiku ja osaku müügist laekuvate rahaliste vahendite saaja vahelise seose ja sellise seose põhjendatuse ning arusaadavuse. Eesmärgiks on tuvastada keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid ning tehingumustreid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õigusparast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik.
- 4.7.3.3. Kohustatud isik võtab asjakohaseid meetmeid investeeingu riskitaseme määramiseks ning rakendab suurema riskiga olukordades tugevdatud hoolsusmeetmeid ja väiksema riskiga olukordades lihtsustatud hoolsusmeetmeid enne investeeingu tegemist.

4.8. Teise isiku poolt kohaldatavad hoolsusmeetmed

4.8.1. Tegevuse edasiandmine

- 4.8.1.1. Kohustatud isikul on õigus, arvestades õigusaktides sätestatud erinõudeid ja piiranguid, kasutada teise isiku teenuseid lepingu alusel, mille sisuks on tegevuste ja toimingute jätkuv tegemine, mis on vajalikud kohustatud isiku poolt klientidele teenus(t)e osutamiseks ning mida tavaolukorras teeks kohustatud isik ise. Teiseks isikuks käesoleva punkti tähenduses on näiteks agendid, alltöövõtjad jt isikud, kellele kohustatud isik annab üle nende teenuste osutamisega seotud tegevuse, mida kohustatud isik teeb reeglina ise oma majandustegevuses.
- 4.8.1.2. Kohustatud isik annab tegevuse edasi olukorras, kus kohustatud isiku nimel ning eest kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevast juhendist tulenevaid nõudeid keegi teine isik. Selline kohustus erineb teisele isikule tuginemisest, kus teine isik kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevas juhendist tulenevaid nõudeid enda seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks, misjärel kasutab kohustatud isik neid enda kohustuste täitmisel ja tugineb nendele andmetele.
- 4.8.1.3. Tegevuse edasi andmiseks peab kohustatud isik kehtestama tegevuse edasiandmise poliitika/riskihinnangu, mille kinnitab kohustatud isiku juhatus. Selles dokumendi tuleb analüüsida, arvestada ja kirjeldada vähemalt:
- i. tegevuse edasiandmise mõju kohustatud isiku äritegevusele ja avalduvaid riske (näiteks operatsiooniriski, sealhulgas IT ja juriidilist riski, maineriski ning kontsentratsiooniriski);
  - ii. tegevuse edasiandmise lepingu algusest lõpuni rakendatavat aruandlus- ja järelevalvekorda (sealhulgas tegevuse edasiandmise kirjelduse koostamist, tegevuse edasiandmise lepingu sõlmimist, lepingu täitmist kuni selle aegumiseni, situatsiooniplane ning lepingu lõpetamise strateegiaid);
  - iii. konsolideerimisgrupisese tegevuse edasi andmise korral edasi andmise korda, sealhulgas kohustatud isiku konsolideerimisgruppi kuuluva juriidilise isiku pakutavaid teenuseid, ning arvestama konkreetse konsolideerimisgrupi eripäraga;
  - iv. teise isiku valimise ning hindamise korda ja meetodikat.
- 4.8.1.4. Kohustatud isik võib juhendi punktides 4.3.1. kuni 4.3.6. nimetatud hoolsusmeetmete (ehk isikusamasuse, tegeliku kasusaaja, riikliku taustaga isiku tuvastamise, rikkuse allika ja/või

päritolu ning ärisuhte eesmärgi ja olemuse) osalise või täieliku kohaldamise kohustuse edasi anda vaid:

- i. teisele kohustatud isikule;
- ii. organisatsioonile, ühendusele või liidule, mille liikmeks on kohustatud isik, või
- iii. muule isikule, kes kohaldab RahaPTS-is ning käesolevas juhendis sätestatud hooldusmeetmeid ja andmete säilitamise nõudeid ning kes on või on valmis olema nõuete täitmise osas Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis rahapesu tõkestamise alase või finantsjärelevalve all.

4.8.1.5. Juhendi punktis 4.8.1.4. nimetatata hooldusmeetmete kohaldamise kohustust ei saa edasi anda. Antud piirang ei kehti sanktsiooni tuvastamise ja rakendamisega seotud tegevuse edasiandmisele.²⁰⁵

4.8.1.6. Kohustatud isik valib eelmises punktis toodud teise isiku vajaliku hooldusega, et tagada sellise isiku võime täita RahaPTS-is ja käesolevas juhendis sätestatud nõudeid ning sellise isiku usaldusväärsus ja vajalik kvalifikatsioon. Kohustatud isiku tegevus(t)e üleandmisel peab kohustatud isik tagama, et teisel isikul on vajalikud teadmised ning oskused eelkõige kahtlaste ja ebahariliku iseloomuga olukordade tuvastamiseks ning ta on võimeline täitma kõiki õigusaktides sätestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid. Käesoleva punkti täitmiseks peab kohustatud isik tagama teise isiku juhtide teavitamise nendest nõuetest ning töötajate rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase koolituse juhendi punktis 3.9 kirjeldatud ulatuses.

4.8.1.7. Tegevuse edasiandmiseks sõlmib kohustatud isik teise isikuga kirjaliku lepingu. Lepinguga tuleb tagada:

- i. tegevuse edasiandmisega kaasnevate õiguste ja kohustuste jaotus, sealhulgas andmete säilitamise, Rahapesu Andmebüroo(de) teavitamine jms;
- ii. et tegevuse edasiandmine ei takista kohustatud isiku tegevust ega RahaPTS-is ja käesolevas juhendis sätestatud kohustuste täitmist;
- iii. et teine isik täidab kõiki kohustatud isiku kohustusi, mis on seotud tegevuse edasiandmisega;
- iv. et tegevuse edasiandmine ei takista järelevalvet kohustatud isiku üle;
- v. et pädeval järelevalveasutusel on võimalik kohustatud isiku kaudu teha järelevalvet edasiantud tegevust teostava isiku üle, sealhulgas kohapealse kontrolli või muu järelevalvemeetme kaudu;
- vi. teise isiku vajalike teadmiste ja oskuste taseme ning võime ja selleks kohaldatavate meetmete kogum, sealhulgas regulaarne koolitus;
- vii. kohustatud isikule piiranguteta õigus kontrollida RahaPTS-i ja käesolevas juhendis nõuete täitmist;

---

²⁰⁵ Kuigi näiteks kohustust rahvusvaheliste sanktsiooni tuvastamiseks täidetakse läbi hooldusmeetmete kohaldamise nii ärisuhte loomise (näiteks isiku kohta informatsiooni küsimine ja võimaliku sanktsiooni all oleva tegelikult kasusaava isiku tuvastamine muu hulgas läbi ärisuhte eesmärgi ja olemus tuvastamise) kui ka ärisuhte seire käigus (näiteks kas tehingu vastaspool on sanktsiooni all olev isik või tehingu esemeks on sanktsiooniga kaetud tehingu teostamine), ei ole tegemist olemuslikult hooldusmeetmete kohaldamisega, vaid rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja sellega vahetult seotud õigusaktide täitmisega.

viii. RahaPTS-ist ja käesolevas juhendist tulenevate nõuete täitmiseks kogutavate dokumentide ja andmete säilitamine ning kohustatud isiku nõudmisel kliendi ja tema tegeliku kasusaaja tuvastamisega seotud dokumentide või muude asjakohaste dokumentide koopiade viivitamatu üleandmine või esitamine pädevale järelevalveasutusele. Lepinguga peab tagama, et asjakohane teave hoolsusmeetmete kohaldamisel antakse üle kohustatud isikule ja/või vastavad andmed ja dokumendid arhiveeritakse tema protseduurireeglites ettenähtud korras;

ix. kohustatud isikule õigus vajadusel tegevuse edasiandmise lepingu teise isikuga lõpetada, kui viimane on jätnud lepingujärgsed kohustused täitmata või ei ole neid kohaselt täitnud.

4.8.1.8. Teise isiku poolt teenus(t)e osutamisel tuleb vältida olukorda, kus vajalikus ulatuses hoolsusmeetmete rakendamine ei ole piisaval määral võimalik või see on muudetud võimatuks. Teisel isikul peab olema võimalik vajalikke hoolsusmeetmeid rakendada täies ulatuses, muu hulgas peab tal olema võimalus kohustatud isiku kontaktisiku koheseks informeerimiseks ja tehingust keeldumiseks.

4.8.1.9. Kohustatud isikul on keelatud tegevusi edasi anda sellisele isikule, kes on asutatud suure riskiga kolmandas riigis.

4.8.1.10. Kohustatud isik teavitab oma tegevus(t)e edasiandmise aluseks oleva lepingu sõlmimisest viivitamatult Finantsinspeksiooni.

4.8.1.11. Juhendi punkti 4.8.1. mõttes teisele isikule laienevad edasiantud tegevus(t)e osas kõik õigusaktides sätestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuded. Nõuete täitmise ja seetõttu ka rikkumise eest vastutab tegevuse edasi andnud kohustatud isik.

4.8.1.12. Tegevuse edasiandmisel lähtub kohustatud isik ka Finantsinspeksiooni soovituslikust juhendist „Nõuded finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing*)”²⁰⁶ ja EBA tegevuse edasiandmise suunistest²⁰⁷.

4.8.2. Tuginemine kolmandale isikule

4.8.2.1. Kohustatud isik tugineb kolmandale isikule olukorras, kus kolmas isik kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevas juhendist tulenevaid nõudeid enda seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks, misjärel kohustatud isik kasutab neid enda kohustuste täitmisel ja tugineb nendele andmetele. Selline kohustus erineb tegevuse edasiandmisest, kus kohustatud isiku nimel ning eest kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevast juhendist tulenevaid nõudeid keegi kolmas isik.

4.8.2.2. Kohustatud isik võib hoolsusmeetmete osalisel või täielikul kohaldamisel tugineda teise isiku kogutud andmetele ja dokumentidele, kui kohustatud isik:

i. kogub kolmandalt isikult vähemalt teavet, kes on ärisuhtet loov või tehingut tegev isik, tema esindaja ja tegelik kasusaaja ning mis on ärisuhte või tehingu eesmärk ja olemus;

---

²⁰⁶ Kohaldub kõikidele kohustatud isikutele, välja arvatud krediidasutused, investeerimisühingud, makseasutused ja e-raha asutused. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-finantsjarelevalve-subjekti-poolt-tegevuse-edasiandmisele-outsourcing-uus-redaktsioon>. (21.07.2023)

²⁰⁷ EBA 25.02.2019 “Tegevuse edasiandmise suunised”, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 05.08.2019 otsuse nr 1.1-7/92 alusel. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-08/pp%20nr%2004%20EBA%20Tegevuse%20edasiandmise%20suunised%20ET_0.pdf. (21.07.2023). Suunised kohalduvad krediidasutustele, investeerimisühingutele, makseasutustele ja e-raha asutustele.

- ii. on taganud, et ta saab vajadusel viivitamata kätte kõik andmed ja dokumendid, mille puhul tugineti teise isiku kogutud andmetele;
- iii. on teinud kindlaks, et teine isik, kellele tuginetakse, on ise kohustatud täitma ning täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides²⁰⁸ sätestatuga võrdväärseid nõudeid, sealhulgas hoolsusmeetmete kohaldamise, riikliku taustaga isiku tuvastamise ja andmete säilitamise nõudeid, ning on või on valmis olema nõuete täitmise osas riikliku järelevalve all.

4.8.2.3. Kohustatud isik rakendab piisavaid meetmeid, et tagada juhendi punktis 4.8.2.2. sätestatud kohustuste täitmine, sealhulgas sõlmib selleks vajadusel lepingu ning kohaldab muid meetmeid.

4.8.2.4. Kohustatud isikul on keelatud tugineda sellisele isikule, kes on asutatud suure riskiga kolmandas riigis.

4.8.2.5. Nõuete täitmise ja seetõttu ka rikkumise eest vastutab kolmandale isikule tuginev kohustatud isik.

4.8.3. Lõplikult kasusaava isiku osas hoolsusmeetmete kohaldamata jätmise korrespondentsuhetes

4.8.3.1. Kui kohustatud isik osutab teisele krediidi- või finantseerimisasutusele korrespondentsuhte²⁰⁹ raames või sellele sarnanevat teenust, kus teenusest saavad kasu teenust saava krediidi- või finantseerimisasutuse kliendid (edaspidi *lõplikult kasusaav klient*), ei pea kohustatud isik juhendi punktis 4.9.6²¹⁰ sätestatud kohustuste täitmisel kohaldama lõplikult kasusaava isiku osas hoolsusmeetmeid RahaPTS-i ja käesoleva juhendi mõttes, kui kohustatud isik:

- i. on teinud kindlaks, et (i) kliendiks olev krediidi- või finantseerimisasutus on ise kohustatud kohaldama ja kohaldab tegelikkuses RahaPTS-is sätestatud nõuetega võrdväärseid meetmeid, sealhulgas hoolsusmeetmete kohaldamise, riikliku taustaga isiku tuvastamise ja andmete säilitamise nõudeid, ning (ii) kliendiks olev krediidi- või finantseerimisasutus on finantsjärelevalve all, ja (iii) võtab piisavaid meetmeid, et tagada eeltoodud tingimuste täitmine;
- ii. on teadlik, millise riskistruktuuriga on lõplikult kasusaavad kliendid, ning järgib, et selliselt kaasnev risk on kooskõlas kohustatud isiku riskiisuga;
- iii. on lepinguga taganud, et saab vajaduse korral viivitamata kätte kõik andmed ja dokumendid, et tuvastada tehingust lõplikult kasusaav isik.

4.8.3.2. RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuete täitmise eest vastutab kohustatud isik.

4.8.3.3. Kohustatud isikul on keelatud sellist õigust kasutada, kui kliendiks olev krediidi- või finantseerimisasutus on asutatud suure riskiga kolmandas riigis või kui juhendi punktis 4.9.6²¹¹ sätestatud nõuded ei ole täidetud.

4.9. Suhted teiste krediidi- või finantseerimisasutustega ning variatsioonidega

4.9.1. Kohustatud isik peab korrespondentasutusena omama igasuguse korrespondentsuhte²¹² puhul protseduurireegleid ja organisatsioonilist lahendit, et tuvastada respondentasutuse²¹³ ja tema

²⁰⁸ Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide nr 102.

²⁰⁹ Defineeritud RahaPTS §-s 7.

²¹⁰ V.a punktis 4.9.6.8 toodu, kui tegemist ei ole kõrge riski või kolmanda riigi respondentasutusega.

²¹¹ V.a eelnevas joonealuses viites toodud erand.

²¹² Korrespondentsuhte definitsiooni kohta vaata RahaPTS § 7.

Finantsinspeksioon

klieentide kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid. Samuti, milline on korrespondentasutuse käitumisjuhised nimetatud tehingute tuvastamisel.

- 4.9.2. Kohustatud isik peab korrespondentasutusena iga korrespondentsuhte puhul tagama, et respondentasutused omaksid eraldi kontot klientide teenindamiseks ja enda majandustegevusega seotud tehingute tegemiseks.
- 4.9.3. Kohustatud isik peab korrespondentasutusena omama reegleid igasuguse korrespondentsuhete loomise ja pidamise kohta.
- 4.9.4. Kohustatud isikul ei ole lubatud luua või jätkata respondentasutusena või korrespondentasutusena korrespondentsuhte nn vari krediidi- või finantseerimisasutustega²¹⁴ või krediidiasutuste või finantseerimisasutustega, kes teadaolevalt lubavad vari krediidi- või finantseerimisasutustel oma teenuseid kasutada. Kohustatud isik hindab samuti korrespondentsuhteid suure riskiga kolmanda riigi kohustatud isikuga, teeb nendes vajadusel muudatusi või lõpetab need ärisuhted.
- 4.9.5. Kohustatud isik peab korrespondentsuhtes korrespondentasutusena omama meetmeid, et tuvastada, kas respondentasutus on või on muutunud kõrge riskiga²¹⁵ või kolmanda riigi respondentasutuseks, mistõttu tuleb täita juhendi punktis 4.9.6 sätestatud kohustusi.
- 4.9.6. Kohustatud isik, kes soovib luua korrespondentasutusena piiriülest korrespondentsuhte kõrgema rahapesu- või terrorismi rahastamise riskiga või kolmanda riigi respondentasutusega, peab kohaldama lisaks tavapärastele tugevdatud hooldusmeetmetele (vt tugevdatud hooldusmeetmete osas eelkõige juhendi punktis 4.3, 4.4 ja 4.6 sätestatud nõudeid) regulaarselt järgmisi nõudeid:
  - 4.9.6.1. koguma piisavat teavet respondentasutuse kohta, et täielikult mõista respondentasutuse tegevuse olemust ja tegema avalikult kättesaadava teabe põhjal otsuse asjaomase asutuse maine ja riskide²¹⁶ kohta ning hindama, kas see läheb vastavusse korrespondentasutuse riskiisu jms põhimõtetega;
  - 4.9.6.2. olema teinud kindlaks, et respondentasutus on finantsjärelevalve all. Koguma piisavat teavet järelevalve kvaliteedi üle, sealhulgas uurides, kas asutuse suhtes on algatatud menetlusi seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusaktide rikkumisega;
  - 4.9.6.3. olema teinud kindlaks, et respondentasutus omab asjakohast organisatsioonilist lahendit rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks, sanktsiooni rakendamiseks ja maksega seotud informatsiooni edastamiseks. Samuti selgitanud välja, et respondentasutus on kohustatud kohaldama ja kohaldab tegelikkuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides²¹⁷ sätestatuga võrdväärseid meetmeid, sealhulgas hooldusmeetmete kohaldamise ja andmete säilitamise nõudeid. Kohustatud isik rakendab piisavalt meetmeid, muu hulgas hindab respondentasutuses rakendatavaid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrollisüsteeme ning veendub, et need on asjakohased, efektiivsed ja vastavad respondentasutuse suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele,

---

²¹³ St Euroopa Liidu välise respondentasutusega.

²¹⁴ Varipank (ingl k – *shell bank*) on krediidiasutus või finantseerimisasutus või krediidiasutuste ja finantseerimisasutustega samaväärseid toiminguid tegev asutus, mis on asutatud jurisdiktsioonis või riigis, kus sel puudub juhtimine ja administratsioon ning füüsiline asukoht sihipäraseks äritegevuseks, ja mis ei ole seotud ühegi reguleeritud krediidi- või finantseerimisasutuse kontserniga.

²¹⁵ Igal juhul on kõrge riskiga respondentasutuseks asutus, kellele antakse õigus kasutada laiendatud kasutusõigusega kontosid (vt ka joonealune viide nr 218)

²¹⁶ See võib hõlmata muu hulgas hinnangut respondentasutuse tegevuskoha riigi, tegevjuhtide ning omandistruktuuri ja nendega kaasnevaid riske kohta, sealhulgas kas tegemist on riigi- või eraomanduses oleva respondentasutusega ja milline risk sellega kaasneb, kas juhid on riikliku taustaga isikud jne.

²¹⁷ Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide nr 102.

keerukusastmele, sealhulgas tegevusega kaasnevatele riskidele. Selline hindamine võib seisneda nii respondentasutuse nn kohapealse kui ka kaugkontrolli vormis;

- 4.9.6.4. olema teadlik, millise riskistruktuuriga on lõplikult kasusaavad kliendid. Samuti milliseid tooteid ja teenuseid, millistes jurisdiktsioonides (sihtturgudele), müügikanalite kaudu respondentasutus pakub ning järgima, et sellisel kaasnev risk on kooskõlas kohustatud isiku riskiisuga;
  - 4.9.6.5. veenduma laiendatud kasutusõigusega kontode²¹⁸ puhul, et respondentasutus on kontrollinud korrespondentasutuse kontodele otsest juurdepääsu omavate klientide isikusamasust, kohaldab nende suhtes pidevalt hoolsusmeetmeid ning suudab taotluse korral esitada asjakohased kliendi suhtes rakendatavad hoolsusmeetmed;
  - 4.9.6.6. omama meetmeid, et perioodiliselt tuvastada, kas respondentasutuse osas on toimunud muutuseid juhendi punktis 4.9.6.1 kuni 4.9.6.5 toodud asjaoludes, sealhulgas kohaldama juhendi punktis 4.4 toodud ärisuhte jälgimise ning vajadusel muid asjakohaseid meetmeid;
  - 4.9.6.7. dokumenteerima ehk lepinguga vms pooltevahelise kokkuleppega kindlaks määrama mõlema asutuse asjakohased õigused²¹⁹ ja kohustused korrespondentsuhtes, sealhulgas hoolsusmeetmete kohaldamise, andmete säilitamise, informatsiooni vahetamise ja edastamise ning Rahapesu Andmehüüroo teavitamise kohustused;
  - 4.9.6.8. saada kõrgemalt juhtkonnalt eelnevalt nõusoleku respondentasutusega korrespondentsuhte loomiseks või käesoleva juhendi loomise hetkeks juba olemasoleva suhte jätkamiseks, kui puudub eelnev samaväärne kinnitus.
- 4.9.7. Kui kõrge riskiga või kolmanda riigi respondentasutuseks on tütaretevõtja, peab korrespondentasutus hindama ka emaettevõtja puhul punktides 4.9.6.1 kuni 4.9.6.2 toodud asjaolusid.
  - 4.9.8. Kui kõrge riskiga või kolmanda riigi respondentasutuse vahendusel kasutab korrespondentteenuseid teine krediidi- või finantseerimisasutus (sealhulgas kui respondentasutuseks on emaettevõtja, kelle vahendusel kasutab korrespondentasutuse teenuseid tütaretevõtja), peab juhendi punktides 4.9.6.1 kuni 4.9.6.6 toodud asjaolusid hindama ka selle teise krediidi- või finantseerimisasutuse osas või alternatiivina olema veendunud, et respondentasutus on kõiki neid meetmeid kohaldanud enda respondentasutuste suhtes.
  - 4.9.9. Kohustatud isik korrespondentasutusena peab omama reegleid ja defineerima, millised respondentasutused on kõrgema riskiga. Vastavad reeglid peavad arvestama juhendi punktis 4.2 ja EBA riskitegurite suunistes²²⁰ toodut (eelkõige II jaotise 8. suunis) ning nendes viidatud dokumentides toodud asjakohaseid riskifaktoreid.
  - 4.9.10. Kui kohustatud isik korrespondentasutusena kasutab rahvusvaheliste organisatsioonide koostatud küsimustikke²²¹, siis peab ta hindama, kas sellest piisab RahaPTS-ist ja juhendist tulenevate kohustuste täitmiseks, ning vajadusel rakendama lisameetmeid.

4.10. Tehingud suure riskiga kolmandas riigis tegutsevate füüsiliste ja juriidiliste isikutega, sealhulgas FATF-i kõrge riskiga riikidega

---

²¹⁸ Ingl k – *Payable through accounts*.

²¹⁹ Sealhulgas respondentasutuse õigus osutada korrespondentsuhte raames korrespondentteenuseid teistele respondentasutustele ja õigus viivitamata kätte kõik andmed ja dokumendid, et tuvastada tehingust lõplikult kasusaav isik.

²²⁰ Vt joonealune viide nr 35.

²²¹ Näiteks Wolfsberg Group'i vastavasisulised küsimustikud (nt *Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire* (CBDDQ)).

Finantsinspeksioon

4.10.1. Kui kohustatud isik puutub oma majandustegevuses tehtava tehingu või kliendi kaudu kokku²²² suure riskiga kolmanda riigiga, kohaldab ta lisaks tavapärastele hooldusmeetmetele järgmisi hooldusmeetmeid:

4.10.1.1. lisateabe hankimine kliendi ja tema tegeliku kasusaaja kohta;

4.10.1.2. lisateabe hankimine ärisuhte planeeritava sisu kohta;

4.10.1.3. teabe hankimine kliendi ja tema tegeliku kasusaaja rahaliste vahendite ning rikkuse allika ja/või päritolu kohta;

4.10.1.4. teabe hankimine planeeritud või teostatud tehingute põhjuste kohta;

4.10.1.5. kõrgemalt juhtkonnalt loa saamine ärisuhte loomiseks või selle jätkamiseks;

4.10.1.6. ärisuhte seire tõhustamine, suurendades kohaldatavate kontrollimeetmete arvu ja tihedust ning valides tehingute näitajad või tehingumustrid, mida täiendavalt kontrollitakse.

4.10.2. Kohustatud isik kohaldab lisaks ülaltoodule vajadusel ka täiendavalt juhendi punkti 4.6 alusel kohaldatavaid tugevdatud hooldusmeetmeid.

4.10.3. Kohustatud isik jälgib pidevalt, kas tema tegevuskohariigi või tema esinduse, filiaali või tütarettevõtte tegevuskohariigi vastavad asutused või FATF on kehtestanud suure riskiga kolmandate riikide, sealhulgas FATF-i kõrge riskiga riikide osas täiendavaid vastumeetmeid. Kohustatud isik kohaldab neid vastumeetmeid ning tagab, et need meetmed oleksid võetavate riskide suhtes efektiivsed ja proportsionaalsed.

5. Andmete registreerimine ja säilitamine

5.1. Kohustatud isik peab registreerima ja säilitama:

5.1.1. teabe kohustatud isiku poolt juhendi punkti 6.1.1 alusel ärisuhte loomisest või juhuti tehtavast tehingu tegemisest keeldumise asjaolude kohta;

5.1.2. teabe, kui infotehnoloogiliste vahendite abil ei ole võimalik hooldusmeetmeid kohaldada;

5.1.3. tehingus osaleva isiku või kliendi algatusel ärisuhte loomisest või tehingu, sealhulgas juhuti tehingu tegemisest loobumise asjaolud, kui loobumine on seotud kohustatud isiku poolt hooldusmeetmete kohaldamisega;

5.1.4. isikusamasuse tuvastamise ja esitatud teabe kontrollimise aluseks olevate dokumentide originaale või koopiaid. Kohustatud isik ei pea isikusamasuse tuvastamise ja esitatud teabe kontrollimise aluseks olevate dokumentide originaale ega koopiaid registreerima ja säilitama, kui: (i) isikusamasus tuvastati e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendite abil või (ii) dokument on kohustatud isikule riigi elektroonilises andmekogus kättesaadav 5 aastat pärast ärisuhte lõppemist. Kohustatud isik peab olema igal ajal võimeline näitama, et on isikusamasuse tuvastamise käigus saanud andmeid

---

²²² Kokku puutuma võib tähendada, et klient ise on pärit või tema elu- või asukoht või makse saaja või makse adressaadi makseteenuse pakkuja asukoht on nimetatud riigis või territooriumil. Ärisuhe või tehing hõlmab alati suure riskiga kolmandat riiki, kui: rahalised vahendid loodi või saadi nimetatud riigis; rahaliste vahendite sihtkoht on nimetatud riigis; tehinguid tehakse nimetatud riigis elava või asutatud füüsilise või juriidilise isikuga või tehinguid tehakse nimetatud riigis asutatud usaldushalduriga või usaldushaldusega, mille suhtes kehtib suure riskiga kolmanda riigi õigus. Tugevdatud hooldusmeetmeid kohaldatakse ka juhul, kui: tehing läbib nimetatud riiki, nt makseteenuse vahendaja asukoha tõttu või kliendi tegelikult kasu saav omanik on nimetatud riigi resident. Lisaks tuleb ärisuhte ja tehinguga seotud riske hinnata, kui on teada, et kliendil või tegelikult kasu saaval omanikul on lähedased isiklikud ja kutselised suhted nimetatud riigiga.

Finantsinspeksioon

kontrollitud ning näitama kontrollitud andmete päritolu usaldusväärsust ja sõltumatut allikat, asjakohasel juhul kahe allika päritolu;

- 5.1.5. ärisuhte loomise aluseks olevaid, kuid juhendi punktis 5.1.4 nimetatata dokumente, st juhendi punktis 4.3 toodud nõuete täitmiseks kogutud dokumendid;
- 5.1.6. tehingu tegemise kuupäeva või ajavahemiku ja tehingu sisu kirjelduse;
- 5.1.7. teabe kõigi toimingute kohta, mis tehti tehingus või kliendi tegeliku kasusaaja tuvastamiseks. Kui kohustatud isik loob ärisuhte kliendiga, kelle tegelike kasusaajate info tuleb Euroopa Liidu liikmesriigi seaduse kohaselt sellele riigile esitada või seal registreerida, siis peab kohustatud isik registreerima ja säilitama asjakohase registreerimistõendi või registri väljavõtte;
- 5.1.8. seltsingu, ühisuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse esindajaga või usaldushalduse või usaldusisikuga tehinguid tehes asjaolu, et isik omab sellist staatust, ning registrikaardi väljavõtte registrist või tõendi sellise registri pidajalt, kus juriidilise isiku staatust mitteomav isikute ühendus on registreeritud;
- 5.1.9. tehingutega seoses ka järgmised andmed:
  - 5.1.9.1. konto avamisel konto tüübi, konto numbriga ja vääringu ning väärtpaberite või muu vara olulised tunnused;
  - 5.1.9.2. vara hoiulevõtmisel deponeerimisnumbriga ja vara turuhinna hoiulevõtmise päeval või vara täpse kirjelduse, kui nimetatud vara turuhinda ei ole võimalik määrata;
  - 5.1.9.3. aktsiate, võlakirjade ja muude väärtpaberitega seotud väljamakse tegemisel väärtpaberite liigi, tehingu rahalise väärtuse, vääringu ja konto numbriga;
  - 5.1.9.4. kindlustuslepingu sõlmimisel selle konto numbriga, mida esimese preemiasumma ulatuses debiteeriti;
  - 5.1.9.5. kindlustuslepingu alusel väljamakse tegemisel selle konto numbriga, mida väljamakse summa ulatuses krediteeriti;
  - 5.1.9.6. maksevahenduse korral andmed, mille edastamine on kohustuslik vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 2015/847;
  - 5.1.9.7. muu tehingu puhul tehingu summa, vääringu ja konto numbriga.
- 5.1.10. ärisuhte seire käigus kogutud andmed ja dokumendid, st juhendi punkti 4.4 nõuete täitmiseks kogutud dokumendid (hõlmates igasugust tehingutest arusaamisega seotud analüüse ning meetmeid tuvastamiseks keerukate, suure väärtusega ja ebatavaliste tehingute ja tehingumustrite, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetsele ärispetsiifikale iseloomulik, taust ja eesmärk);
- 5.1.11. käesolevast juhendist ning RahaPTS-ist tulenevate kohustuste täitmisega seotud kogu kirjavahetuse;
- 5.1.12. Rahapesu Andmebüroole teatamiskohustuse aluseks oleva teabe;
- 5.1.13. andmed kahtlaste või ebatavaliste tehingute või asjaolude kohta, millest Rahapesu Andmebürood ei teavitatud;

Finantsinspeksioon

- 5.1.14. teabe ärisuhte lõpetamise asjaolude kohta juhendi punkti 6.3.3 mõttes seoses hoolsusmeetmete kohaldamise võimatusega.
- 5.2. Juhendi punktist 5.1 (v.a punktist 5.1.12) tulenevaid andmeid tuleb säilitada 5 aastat pärast ärisuhte lõppemist või tehingu tegemist. Punktist 5.1.12 tulenevaid teatamiskohustuse täitmisega seotud andmeid vähemalt 5 aastat pärast teatamiskohustuse täitmist.
- 5.3. Kui kohustatud isik teeb hoolsusmeetmete kohaldamiseks päringu riigi infosüsteemi kuuluvasse andmekogusse, siis loetakse andmete säilitamise kohustused täidetuks, kui teave elektroonilise päringu tegemisest sellesse registrisse on taasesitatav 5 aasta jooksul pärast ärisuhte lõppemist või tehingu tegemist.
- 5.4. Kohustatud isik kustutab säilitatud andmed pärast tähtaegade möödumist, kui seda valdkonda reguleerivatest õigusaktidest ei tulene teistsugust korda. Pädeva järelevalveasutuse ettekirjutuse alusel võib rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise, avastamise või uurimise seisukohast olulisi andmeid säilitada kauem, kuid mitte rohkem kui 5 aastat pärast esmase tähtaja möödumist.
- 5.5. Dokumente ja andmeid tuleb säilitada viisil, mis võimaldab ammendavalt ja viivitamata vastata Rahapesu Andmebüroo või vastavalt õigusaktidele teiste järelevalveasutuste, uurimisasutuste või kohtu päringutele. See hõlmab andmeid muu hulgas selle kohta, kas kohustatud isikul on või on eelmise 5 aasta jooksul olnud ärisuhe päringus nimetatud isikuga ning milline on või oli selle suhte olemus.
- 5.6. Dokumentide ja andmete säilitamise viis hõlmab muu hulgas andmete säilitamist süstemaatilisel kujul. See hõlmab näiteks ärisuhte loomisel kohaldatud hoolsusmeetmete käigus kogutud dokumentide ja andmete jaotamist muu hulgas kronoloogiliselt. Ärisuhte seire raames kohaldatud hoolsusmeetmete käigus kogutud dokumentide ja andmete säilitamist viisil, mis võimaldab kiiresti ja arusaadavalt seostada neid tehtud tehingutega (vajadusel dokumendid vastavalt pealkirjastada ja säilitada kronoloogiliselt).

6. Ärisuhte loomisest ja tehingu tegemisest keeldumine ning ärisuhte (erakorraline) lõpetamine

6.1. Ärisuhte loomisest või tehingu tegemisest keeldumine

- 6.1.1. Kohustatud isikul on keelatud luua ärisuhet või võimaldada tehingu tegemist või lõpuleviimist juhuti või ärisuhte raames, kui:
- 6.1.1.1. tal on rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus või ta ei suuda täita RahaPTS-i alusel nõutavaid hoolsusmeetmeid. Näiteks põhjusel, et klient ei esita või keeldub esitamast vajalikku teavet või dokument või esitatud teave või dokumendid ei anna alust veenduda kogutud andmete piisavuses;
- 6.1.1.2. ärisuhet soovib luua või tehingut teha isik, kelle kapitalist rohkem kui 10 protsenti moodustavad esitajaaktsiad või muud esitajaväärtpaberid;
- 6.1.1.3. ärisuhet soovib luua või tehingut teha isik, kellel puudub tegevusluba krediidi- ega finantseerimisasutusena tegutsemiseks, kuid kelle peamine ja püsiv majandustegevus kohustatud isiku kaudu või vahendusel on sarnane või vastab tegusluba nõudvale finantsteenuse osutamisele;
- 6.1.1.4. sellega kaasneks anonüümse konto või hoiuraamatu avamine. Samuti konto avamine ilmselgelt vale isiku nimele;
- 6.1.1.5. ärisuhet soovib luua või tehingut teha füüsiline isik, kelle taga on teine tegelikult kasu saav isik (nn variisiku kahtlus).

Finantsinspeksioon

- 6.1.2. Juhendi punktist 6.1.1 tulenevat kohustust ei täideta, kui kohustatud isik on ärisuhte loomisest, tehingust või tehingu katsest teavitanud Rahapesu Andmebürood juhendi punktis 7 sätestatud korras ja/või saanud Rahapesu Andmebüroolt juhise ärisuhte loomist või tehingu tegemist jätkata.
- 6.1.3. Ärisuhte loomisest või tehingust keeldumise asjaolude osas täidab kohustatud isik teatamiskohustust vastavalt juhendi punkti 7 nõuetele. Seejuures registreerib ja säilitab nii ärisuhte loomisest ja tehingust keeldumise kui ka teatamiskohustuse täitmise kohta andmed vastavalt juhendi punktile 5.
- 6.1.4. Kui kohustatud isik pidevalt keeldub ärisuhte loomisest või tehingute tegemisest juhendi punkti 6.1.1 alusel või juhul, kui sellest keeldutakse juba enne hoolsusmeetmete kohaldamise jõudmist, siis peab kohustatud isik koostama perioodilisi analüüse, et tuvastada:
- 6.1.1.6. milliste töötajate või muude lepingupartnerite kaudu peamiselt tulevad kliendid, kellega otsustatakse ärisuhte loomisest või tehingu tegemisest keelduda;
  - 6.1.1.7. millise agendi, esinduse vms isiku vahendusel on sellised kliendid tulnud, kellega otsustatakse ärisuhte loomisest või tehingu tegemisest keelduda.

6.2. Tehingu edasilükkamine

- 6.2.1. Kohustatud isikul on õigus tehingu tegemine edasi lükata, kuni tehingus osalev isik või klient on esitanud hoolsusmeetmete rakendamiseks, sealhulgas tehingu objektiks oleva vara päritolu tõendamiseks või ärisuhte seireks, vajalikud dokumendid ja teabe.
- 6.2.2. Kohustatud isik võib tehingu teha ja jätta punktis 6.2.1 nimetatud õiguse kasutamata üksnes siis kui tehingu tegemata jätmine on võimatu või võib takistada kahtlasest tehingust kasusaajate tabamiseks tehtavaid jõupingutusi. Kohustatud isik teeb koostööd Rahapesu Andmebürooga ja täidab teatamiskohustust käesoleva juhendi punkti 7 mõttes.
- 6.2.3. Kohustatud isik peab andmete ebapiisavuse või tõele mittevastavuse või rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral kohaldama hoolsusmeetmeid seni, kuni andmeid on kogutud piisavalt, kuni andmete tõlevastavuses ollakse veendunud või kuni rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus kõrvaldatakse. Samal ajal kehtib juhendi punktist 6.2.2 tulenev nõue, et tehinguid võib teostada vaid erandlikel asjaoludel.
- 6.2.4. Kui mõistliku aja möödudes ei ole kohustatud isik suutnud juhendi punktis 6.2.3 nimetatud tegevuse käigus kohaldada piisavalt hoolsusmeetmeid, et ammendavalt koguda andmeid ning veenduda andmete tõlevastavuses või kõrvaldada rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlust, peab kohustatud isik ärisuhte erakorraliselt üles ütleva vastavalt juhendi punktis 6.3.3 toodud nõuetele.

6.3. Ärisuhte (erakorraline) lõpetamine

- 6.3.1. Kohustatud isikul on õigus ärisuhte aluseks olev leping korraliselt või erakorraliselt üles öelda. Juhendi punktis 6.3.2 nimetatud juhul on erakorraline ülesütlemine kohustatud isiku enda otsustada ning punktis 6.3.3 nimetatud juhul tuleb ärisuhte aluseks olev leping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt üles öelda.
- 6.3.2. Kohustatud isikul on õigus ärisuhte aluseks olev kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt üles öelda kui isiku e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmisest keeldutakse, selle kehtivus peatatakse või see tunnistatakse kehtetuks isikut tõendavate dokumentide seaduse § 20⁶ lõikes 2 või 3 sätestatud alusel.
- 6.3.3. Kohustatud isikul on kohustus ärisuhte aluseks olev kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt üles öelda kui juhendi punktis 6.1.1 nimetatud olukorras on kliendiga ärisuhe ja klient

keeldub hoolsusmeetmete rakendamiseks vajaliku teabe või dokumentide andmisest. See loetakse lepingu oluliseks rikkumiseks. Ärisuhe loetakse lõppenuks ülesütleliste esitamisega kliendile, mille järel piirab kohustatud isik teenuse osutamise kliendile täielikult.

- 6.3.4. Ärisuhte erakorralise lõpetamise korral nii juhendi punkti 6.3.2 kui ka punkti 6.3.3 mõttes, kannab kohustatud isik kliendi vara mõistliku aja jooksul, kuid soovitatavalt mitte hiljem kui 1 kuu jooksul²²³ pärast ärisuhte lõpetamist kontole, mis on avatud Eestis äriregistrisse kantud krediitiasutuses või välisriigi krediitiasutuse filiaalis või krediitiasutuses, mis on registreeritud või mille tegevuskoht on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või riigis, kus kehtivad Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides²²⁴ sätestatuga võrdväärsed nõuded. Erandjuhul võib vara kanda muule kui kliendi kontole, teavitades sellest Rahapesu Andmehürood koos asjakohase ja piisava informatsiooniga²²⁵ vähemalt 7 tööpäeva ette ning tingimusel, et Rahapesu Andmehüroo ei ole teinud ettekirjutust tehing peatada või kehtestada kontole, kontrol olevale varale või objektiks olema vara või muu rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlusega vara suhtes käsutuspiirangut. Olenemata rahaliste vahendite saajast tuleb kliendi vara ülekandmise makseselgitusse inglise keeles minimaalselt märkida, et see on seotud kliendisuhete erakorralise lõpetamisega.
- 6.3.5. Kohustatud isik võib ärisuhtega jätkata ja jätta juhendi punktis 6.3.2 nimetatud õiguse kasutamata üksnes siis, kui ärisuhte lõpetamine võib takistada kahtlasest tehingust kasusaajate tabamiseks tehtavaid jõupingutusi. Sellisel juhul peab kohustatud isik tegema koostööd Rahapesu Andmehürooga, teavitades Rahapesu Andmehürood kohe pärast tehingu tegemist või ärisuhte jätkamise otsustamist
- 6.3.6. Kohustatud isik võib ärisuhtega jätkata ja jätta juhendi punktis 6.3.3 nimetatud kohustuse täitmata üksnes siis kui kohustatud isik on ärisuhte loomisest, tehingust või tehingu katkest teavitanud Rahapesu Andmehürood juhendi punktis 7 sätestatud korras ja saanud Rahapesu Andmehüroolt juhise ärisuhet jätkata. Samuti kui kohustatud isik on Rahapesu Andmehüroolt saanud juhise ilma eelneva vastava teavitusega.
- 6.3.7. Ärisuhte erakorralise lõpetamise asjaolude osas täidab kohustatud isik teatamiskohustust Rahapesu Andmehüroo ees vastavalt juhendi punkti 7 nõuetele. Seejuures registreerib ja säilitab kohustatud isik andmed nii ärisuhte erakorralise lõpetamise kui ka teatamiskohustuse täitmise kohta vastavalt juhendi punktile 5.
- 6.3.8. Kui kohustatud isik pidevalt lõpetab ärisuhteid erakorraliselt juhendi punkti 6.3.3 alusel, peab ta koostama perioodilisi analüüse, et tuvastada:
- 6.3.8.1. milliste töötajate või muude lepingupartnerite kaudu tulevad peamiselt kliendid, kellega otsustatakse ärisuhte erakorraliselt lõpetada ning kas sellised isikud on jätnud oma tööülesanded täitmata või täitnud neid puudulikult;
  - 6.3.8.2. millise agendi, esinduse vms isiku vahendusel on tulnud kliendid, kellega otsustatakse ärisuhte erakorraliselt lõpetada ning kas sellised isikud on jätnud oma tööülesanded täitmata või täitnud neid puudulikult;
  - 6.3.8.3. milliste töötajate halduses olevate klientidega lõpetatakse kõige rohkem ärisuhteid ja millistel põhjustel ning kas sellised isikud on jätnud oma tööülesanded täitmata või täitnud neid puudulikult;
  - 6.3.8.4. kas ärisuhte erakorralise lõpetamise alused oli võimalik tuvastada ärisuhte loomisel või ärisuhte elutsüklis juba varasemal hetkel ning millisel põhjusel neid asjaolusid ei tuvastatud.

²²³ Kohustatud isik teeb mõistlikke samme, et see teostada 1 kuu jooksul või võimalikult ruttu.

²²⁴ Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide nr 102.

²²⁵ Sealhulgas ärisuhte lõpetamise põhjus, konto(de) väljavõte, rahalisi vahendeid saava muu isiku nimi ning makseselgitus.

7. Rahapesu Andmebüroole täidetav teatamiskohustus

7.1. Kohustatud isik on kohustatud teatama Rahapesu Andmebüroole (i) tegevuse või (ii) asjaolud, mille ta tuvastab majandustegevuse käigus ja mille:

7.1.1. tunnused osutavad kuritegelikust tegevusest saadud tulu kasutamisele või sellega seotud kuritegude toimepanemisele (tegemist eelkõige kahtlase ja ebahariliku tehingu või tegevuse teatega ehk UTR-iga²²⁶ või UAR-iga²²⁷);

7.1.2. puhul tal on kahtlus või ta teab või mille tunnused osutavad rahapesule või sellega seotud kuritegude toimepanemisele (tegemist eelkõige rahapesu kahtlusega tehingu või tegevuse teatega ehk STR-iga²²⁸);

7.1.3. puhul tal on kahtlus või ta teab või mille tunnused osutavad terrorismi rahastamisele või sellega seotud kuritegude toimepanemisele (tegemist eelkõige terrorismi rahastamise kahtlusega tehingu või tegevuse teatega ehk TFR-iga²²⁹);

7.1.4. puhul esineb juhendi punktide 7.1.1 kuni 7.1.3 tegevuse või asjaolude katse.

7.2. Rahapesu Andmebüroole tuleb teatada²³⁰:

7.2.1. kohustatud isikul ka juhendi punkti 6.1.1 alusel ärisuhte loomisest või juhuti tehtavast tehingust keeldumise asjaoludest ning juhendi punkti 6.3.3 alusel ärisuhte erakorralisest lõpetamisest (eelkõige kahtlase ja ebahariliku tehingu või tegevuse teade ehk UAR);

7.2.2. kohustatud isikul, v.a krediidasutusel, ka igast teatavaks saanud tehingust, kus rahaline kohustus suurusega üle 32 000 euro või sellega võrdväärne summa muus vääringus täidetakse sularahas, sõltumata sellest, kas tehing tehakse ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul (eelkõige summapõhine teade ehk CTR²³¹);

7.2.3. krediidasutusel ka igast valuutavahetuse tehingust sularahas summas üle 32 000 euro, kui krediidasutusel ei ole tehingus osaleva isikuga ärisuhtet (eelkõige summapõhine teade ehk CTR).

7.3. Juhendi punktides 7.1 ja 7.2 nimetatud teated tuleb teha enne tehingu tegemist, kui kohustatud isikul on kahtlus või ta teab, et tegemist on rahapesu või terrorismi rahastamisega või sellega seotud kuritegude toimepanemisega ja kui nimetatud asjaolud tuvastatakse enne tehingu tegemist. Arvestades rahapesu ja terrorismi rahastamise kuritegude toimepanemise kiirust, võib teatamiskohustuse täitmine enne tehingu tegemist olla asjakohane ka muudel juhtudel²³². Kui tehingu edasilükkamine võib tekitada olulist kahju, selle tegemata jätmise ei ole võimalik või võib takistada võimaliku rahapesu või terrorismi rahastamise toimepanija tabamist, tehakse tehing ning pärast seda esitatakse teade Rahapesu Andmebüroole.

7.4. Igal juhul (st muu hulgas ka olukorras, kus tegevus või asjaolu tuvastatakse pärast tehingu tegemist)

---

²²⁶ Ingl k – *Unusual Transaction Report*.

²²⁷ Ingl k – *Unusual Activity Report*.

²²⁸ Ingl k – *Suspicious Transaction Report*.

²²⁹ Ingl k – *Terrorist Financing Report*.

²³⁰ Teatamiskohustuse täitmisel arvestab kohustatud isik ka Rahapesu Andmebüroo poolt kehtestatud asjakohaseid juhendeid ja juhiseid.

²³¹ Ingl k – *Cash Transaction Report*.

²³² Näiteks olukorras, kus kohustatud isik teostab tehingu, millega väljastatakse kliendile või tehingus osalevale isikule sularaha, muutub väljastatud sularaha nõ nähtamatuks, sest edasist rahaliste vahendite liikumist on praktiliselt võimatu jälgida, seetõttu tavaolukorras ja eelkõige olukorras, kus kliendile või tehingus osalevale isikule makstakse välja sularaha, millega võib kaasneda rahaliste vahendite edasise jälgimise võimatus, on kohustatud subjektil kohustus teatamiskohustus täita võimaluse korral enne tehingu tegemist.

tuleb teatamiskohustus täita viivitamata, kuid hiljemalt 2 tööpäeva pärast tegevuse või asjaolude tuvastamist või tegeliku kahtluse tekkimist (st olukorda, kus kahtlust ei ole võimalik ümber lükata). Teavitamiskohustuse viivitamata täitmise tagamiseks tuleb alates esimese rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse indikatsiooni saamisest hoolsusmeetmeid kohaldada viivitamata ning hoolsusmeetmete kohaldamisel ei tohi esineda põhjendamatuid viivitusi või seisakuid.²³³ Viivitamata teatamise eesmärk on anda Rahapesu Andmehüroole võimalus enda kahtluse tekkeks ja oma meetmete kohaldamiseks, arvestades, et rahapesu või terrorismi rahastamine on protsess, kus 1 tööpäevaga võib kuritegeliku tegevuse tulemusena saadud vara või kuritegelikel eesmärkidel kasutatav vara, eelkõige finantsvarasid, kanda läbi mitme riigi krediidi- ja finantseerimisasutuste, mistõttu kiire teatamine aitab nn mustale rahale efektiivsemalt jälile jõuda.

- 7.5. Olukorras, kus nn summapõhise teate või ärisuhte loomisest või erakorralisest lõpetamisest tuleneva teate puhul ja kliendi või temaga seotud asjaolude osas on kohustatud isik tuvastanud juhendi punktis 7.1 nimetatud tegevuse või asjaolud, tuleb teatamiskohustust täita ka juhendi punkti 7.1 mõttes, kusjuures see võib toimuda ka sama teate raames.
- 7.6. Kui kohustatud isiku teatamiskohustuse täitmise aluseks ei ole rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, vaid nn kahtlane või ebaharilik tehing, ning selliseid kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid ja selle alusel tehtud teateid on mitmeid või need on jätkuvad (ja selline teadete tegemine ei ole Rahapesu Andmehürooga erakorraliselt kokku lepitud), peab kohustatud isikul tekkima rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, misjärel lisaks asjakohasele teatele tuleb kohaldada hoolsusmeetmeid ka muus osas ning otsustada tehingu tegemisest keeldumine (vt ka juhendi punktid 6.2.3 ja 6.2.4).
- 7.7. Makseteenusega seotud teatamiskohustuse täitmisel teeb kohustatud isik ka otsuse, kas asjakohane on teatamiskohustust täita ka maksega seotud teiste riikide rahapesu andmehüroodele ning teeb vajadusel selle või palub vastavasisulise teate teha Eesti Rahapesu Andmehürool.

8. Maksjaga ja saajaga seotud informatsiooni edastamine

- 8.1. Rahaülekannete täielik jälgitavus võib olla eriti oluline ja väärtuslik viis rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks, avastamiseks ja uurimiseks ning piiravate meetmete rakendamiseks. Et tagada teabe edastamine kogu makseahelas, on Euroopa Liidus kehtestatud Euroopa Liidu ja nõukogu määruse (EL) 2015/847 kujul asjakohane kord, mille kohaselt peavad makseteenuse pakkujad edastama rahaülekannetes teabe maksja ja makse saaja kohta.
- 8.2. Makseasutused ja krediidasutused teadvustavad rahaülekannetega edastatava teabe kohta käiva Euroopa Liidu ja nõukogu määruse (EL) 2015/847 olemasolu ning sellest tulenevaid nõudeid ja täidavad neid.
- 8.3. Makseasutused ja krediidasutused täidavad nõudeid nii (i) maksja makseteenuse pakkujana, (ii) saaja makseteenuse pakkujana kui ka (iii) makseteenuse vahendajana.
- 8.4. Maksja ja saaja informatsiooni edastamine eeldab maksest tegelikult (lõplikult) kasusaavate isikute kohta informatsiooni saatmist. See tähendab, et olukorras, kus makseasutus või krediidasutus tuvastab tehingute ahela, kus tegelik ülekannete eesmärk on rahalised vahendid kanda ühelt isikult teisele kuni need edastatakse tegelikult kasusaavale isikule ehk lõppadressaadini, peab tegelikult kasusaavate isikute (ehk tegelike maksjate ja saajate) informatsioon liikuma läbi terve makseahela.

---

²³³ Näiteks tehingute monitoorimiseks või skriinimiseks kasutatava süsteemi poolt tekitatud hoiatusteade (ingl k – *alert*) tuleb I kaitseliinil esmaseks analüüsiks võimalikult kiiresti töösse võtta ja läbi vaadata ning vajadusel suunata edasiseks analüüsiks II kaitseliinile.

9. Hoosusmeetmete uuesti kohaldamise kohustus

- 9.1. Kohustatud isik kohaldab vajaduse korral olemasolevate klientide suhtes uuesti hoosusmeetmeid, kui ta näeb, et olemasolevate klientide suhtes ei ole kohaldatud piisavalt hoosusmeetmeid, et täita käesolevas juhendis toodud nõudeid.
- 9.2. Hoosusmeetmete kohaldamise vajaduse hindamisel lähtub kohustatud isik muu hulgas kliendi olulisusest ja riskiprofiilist ning ajast, mis on möödunud hoosusmeetmete eelmisest kohaldamisest või nende kohaldamise ulatusest.
- 9.3. Kohustatud isik vaatab ärisuhted üle ka eesmärgil, et tuvastada, kas tema klientide tegevuses esinevad Lisades 1 ja 2 toodud üks või mitu riskidele viitavat tunnust. Kohustatud isik võtab vajadusel vastavad meetmed viidatud riskide maandamiseks ning on vajadusel valmis täitma juhendi punkte 4.3.6.7 ja 4.4.2.10.

10. Juhendi rakendamine

Juhend käesolevas redaktsioonis kehtib alates [Finantsinspeksiooni juhatuse poolt juhendit kehtestava vastava otsuse tegemise kuupäev]. Juhendi käesoleva redaktsiooni kehtestamisega tunnistatakse kehtetuks Finantsinspeksiooni soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“ Finantsinspeksiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud redaktsioonis.

Lisa 1 – Rahapesu faasid, tüpoloogiad ja riskiindikaatorid

Rahapesu jaotatakse kolmeks faasiks:

- 1) **Süsteemi asetamine** (ingl k – *placement*) ehk paigutamine tähendab kuritegelike vahendite esmast sisestamist finantssüsteemi. Paljude stsenaariumide puhul on selleks finants- või muust kuriteost saadud raha füüsiline liikumine krediidi- või finantseerimisasutusse. Asetamise esmane eesmärk on saada juurdepääs finantssüsteemile, eraldades samal ajal raha või vara nende ebaseaduslikust allikast ja päritolust.

Asetamise faasile on omane:

- a) rahalised vahendid pannakse sularahas arveldus- või maksekontole (nn makseteenus);
  - b) sularahas tasutakse erinevaid kindlustusmakseid, tagastatakse laenulepingu alusel võetud laenu, soovitakse tasuda fondiosakute või muu investeerimisteenuse eest jne;
  - c) pettustest, kelmustest, maksukuritegudest jms saadud kuritegelikud vahendid on juba kuriteo tegemise hetkel arvelduskontol, misjärel asutakse neid kihistama.
- 2) **Kihistamine** (ingl k – *layering*) on teine rahapesu faas, kus eraldatakse kriminaaltulu nende allikast. See tähendab näiliselt legaalsete tehingute kaudu kurjategijate distantseerimist vara algallikast. Mida keerulisemad ja arvukamad on finants- või muu kurjategija konstrueeritud kihid, seda keerulisem on rahaliste vahendite esialgset päritolu välja selgitada.

Kihistamise faasile on omane:

- a) rahalisi vahendeid kantakse ühelt arveldus- või maksekontolt teisele või kasutatakse arveldus- ja maksekontosid erinevate kaupade või teenuste eest tasumiseks või laenude andmiseks, tagasimaksmiseks;
  - b) kliendid ostavad (ühes valuutas ja/või jurisdiktsioonis) väärtpabereid ning müüvad need mõistliku majandusliku eesmärgita kohe (teises valuutas ja/või teises jurisdiktsioonis) maha või kannavad oma väärtpaberiportfelli (ühes jurisdiktsioonis) väärtpaberid ja müüvad need mõistliku majandusliku eesmärgita kohe (teises jurisdiktsioonis) maha (eelnevat nimetatud teatud juhtudel ka kui peegeltehingud);
  - c) võetud laen makstakse kohe või ennetähtaegselt tagasi, kindlustusleping katkestatakse lühikese ajavahemiku pärast või ennetähtaegselt, fondiosakud müüakse kohe või lühikese ajavahemiku pärast, ostetud väärtpaberid müüakse kohe või lühikese ajavahemiku jooksul pärast nende soetamist edasi;
  - d) erinevaid kindlustusmakseid, laenulepingu alusel võetud laenu, fondiosakuid või muu investeerimisteenusega seotud rahalise kohustuse eest tasub kolmas isik või seda teostatakse ulatuses, mis ei vasta kliendi tavapärasele võimekusele;
  - e) arveldus- või maksekontol olevad rahalised vahendid võetakse sularahas välja ning teatud juhtudel vahetatakse selle tegevuse käigus ka valuutat.
- 3) **Integreerimine** (ingl k – *integration*) on rahapesuprotsessi viimane faas, mille käigus pannakse „pestud“ vahendid legitiimsesse majandusse nii, et see näib olevat seaduslikult saadud. Kui kihistamisprotsess on lõppenud, peab ebaseaduslikku tulu saanud kurjategija muutma selle näiliselt seaduslikuks, mis ongi integreerimise eesmärk.

Integreerimise faasile on omane:

- a) rahalised vahendid võetakse sularahas arveldus- või maksekontolt välja (makseteenus) ja integreeritakse reaalsesse majandusse;
- b) arveldus- või maksekontol olevad rahalised vahendid muundatakse sularahaks;

- c) kliendile makstakse sularahas välja laen, fondiosakute müügist saadud rahalised vahendid, investimisportfelli müügist saadud rahalised vahendid, kindlustushüvitis jms ja need rahalised vahendid integreeritakse reaalsesse majandusse;
- d) arveldus- või maksekontol olevate rahaliste vahendite arvelt ostetakse autosid, kinnisvara vms vara, mis läbi integreeritakse rahalised vahendid reaalsesse majandusse (makseteenus).

Eesti finantssüsteemi võidakse ära kasutada erinevates rahapesu faasides. Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit.

Eesti suurimad ohud on peamiselt seotud kihistamise faasiga, kus kuritegeliku tegevuse tulemusel saadud rahalised vahendid on saadud teises riigis ning nendele antakse arveldus- või maksekontol käsundeid ülekannete teostamiseks või nende tegelikku päritolu üritatakse varjata sealhulgas nn peegeltehingutega.

Järgnevalt on välja toodud tooted, teenused ja viisid, mille kaudu võidakse Eesti krediidi- ja finantseerimisasutusi (finantsasutusi) peamiselt (tegemist on mitteamendava loeteluga) rahapesu eesmärgil ära kasutada ja millele seetõttu finantsasutused peaksid erilist tähelepanu pöörama. Käesolev ülevaade on piiratud vaid Finantsinspeksiooni järelevalve all olevate finantsasutustega (juhendi punkt 2.2.1) ja arvestatud on nende finantsasutuste poolt peamiselt pakutavaid tooteid ning teenuseid.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspäraustes tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteamendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada rahapesuga seotud riske.

Eestit peamiselt mõjutavad rahapesu tüpoloogiad

Rahapesu kontekstis käesolevas lisas mõeldakse tüpoloogiate all erinevaid tehnikaid ning meetodeid, mida rahapesuks kasutatakse. Kurjategijad on erinevate tüpoloogiate kasutamisel loovad, mille tõttu tuvastatakse rahapesu tõkestavate ametkondade poolt sageli globaalselt uusi kuritegeliku tulude legaliseerimise meetodeid. Need varieeruvad olenevalt piirkonna majandusest ning finantsturgudest. Alljärgnevalt on välja toodud Eestit peamiselt mõjutavad rahapesu tüpoloogiad, mis võivad esineda üksikult kui ka segunenuit.

T1. Kaubanduspõhine rahapesu²³⁴

- 1) Kauba või teenuse eest esitatakse arve, kus arvele märgitud hind on kõrgem kauba tegelikust väärtusest. Selle tulemusena saab osapool teha ülekande, mille eesmärk on lisaks kauba tegelikule hinnale täiendava väärtuse (arvel oleva ja tegeliku hinna vahe) liigutamine ühest jurisdiktsioonist teise.
- 2) Kauba eest tehakse makse arve alusel, kus märgitud hind on madalam kauba tegelikust väärtusest, mille tulemusena saab kauba transportimisega ühest jurisdiktsioonist teise liigutada täiendavat väärtust lisaks kauba tegelikule hinnale.
- 3) Sama kauba eest esitatakse mitu arvet, mille alusel saab osapool teha mitmeid ülekandeid, mille tegelikuks eesmärgiks on vara liigutamine ühest jurisdiktsioonist teise.
- 4) Kaubaga seotud dokumentides moonutatakse kauba kvaliteedi kirjeldust, mis on seotud kauba väärtusega. Kauba üle- või alahindamise tulemusel on võimalik väärtust liigutada jurisdiktsioonide vahel kauba või makse kaudu sarnaselt punktides 1 ja 2 kirjeldatuga. Näiteks saab väärtuslikku metallimaaki kirjeldada kaubaga seotud dokumentides kui täitematerjali, või moonutada kütuse kvaliteedinäitajaid.
- 5) Kõik kaubaga seotud dokumendid on võltsitud ning nende alusel toimub makse, kuid kaup tegelikkuses osapoolte vahel ei liigu.

---

²³⁴ Rahapesu Andmebüroo. (2023). *Tüpoloogiateade 4TT202305. Kaubanduspõhine rahapesu*. Arvutivõrgus: <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/tupoloogiateaded#tupoloogiateade-4tt2-> (16.08.2023)

T2. Rahamuulade kasutamine²³⁵

Rahamuul on isik, kes saab kuritegeliku tulu kolmandalt isikult oma pangakontole ja kannab selle teisele või võtab selle sularahas välja ja annab kellelegi teisele, saades selle eest vahendustasu või muid hüvesid. Isegi kui rahamuulad ei ole otseselt seotud rahapesu eelkuritegudega, on nad kaasosalised, kuna nad pesevad sellistest kuritegudest saadud tulu. Lihtsamalt öeldes aitavad rahamuulad kuritegelikel sündikaatidel anonüümseks jääda, kui nad raha üle maailma liigutavad.

T3. Fiktiivsed laenutehingud

Arvelduskontol vara liigutamine laenulepingute alusel tegelikult esialgset laenu väljastamata/saamata. Ärikokkulepped finantskurjategijate kontrolli all olevate üksuste vahel, näiteks nullintressiga laenud varifirmade vahel ning väidetav võlgade tagasimaksmine ettevõtete vahel.

T4. Laenude tasumine kuritegeliku varaga

Finantsasutuse poolt mis tahes eesmärgil antud laenude väljastamisega seotud riskid. Eriti kinnisvara tarbeks saadud ning äri-laenude tagastamine kuritegevusest pärineva varaga.

T5. Professionaalne rahapesuteenus²³⁶

Professionaalseks rahapesuteenuseks peetakse tegevust, kus kasutatakse isikuid, organisatsioone ja võrgustikke, mis osutavad kolmandatele osapooltele rahapesu tasu eest. Professionaalse rahapesu teenuse osutajad töötavad sageli mitme kurjategijate grupi huvides.

T6. Tegelik kasusaaja varjamine

1) Variettevõtete tüübid²³⁷

„Shell“ ettevõtte (ingl k *shell company*) - sellistel ettevõtetel puudub füüsiline tegevuskoht ja neil on tavaliselt varjatud omanikud. Nad üritavad jätta muljet, et nendes toimub tavapärane ettevõtetus, mille rahalised vahendid omavad majanduslikku põhjendatust. Enamasti on need ettevõtted, mis eksisteerivad ainult registrites. Nad võivad omada pangakontosid ja teha finantstehinguid, ent „shell“ ettevõtted tavaliselt ise ettevõtlusega ei tegele.

Riilufirmad (ingl k *shelf company*)- sarnaselt „shell“ ettevõttele ei ole riilufirmal tegelikku majandustegevust. Erinevus „shell“ ettevõttest on, et sageli on need ettevõtted olnud pikemat aega äriregistris registreeritud, seal „seisnud“ ega ole aktiivselt tegutsenud.

Varifirmad (ingl k *front company*) - ettevõtte või organisatsioon, mis on asutatud ja mida kontrollib teine ettevõtte või üksus, kuid jätab mulje, et ta ei ole teise ettevõttega seotud. Finantskuritegevuse kontekstis on nad näiliselt legitiimsed ettevõtted, millel on reaalne tegevuskoht ja äritegevus, kuid mille tegelik eesmärk on rahapesu.

Variisik - isik, keda kasutatakse ettevõtete juhatuse liikme, osaniku, tegeliku kasusaajana, kuigi tegelikult kontrollib ettevõtet keegi teine.

---

²³⁵ Europol. (2023). *Money Muling*. Arvutivõrgus: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/public-awareness-and-prevention-guides/money-muling> (16.08.2023)

²³⁶ The Financial Action Task Force (FATF). (2018). *Professional Money Laundering*. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsandtrends/Professional-money-laundering.html> (16.08.2023)

²³⁷ The Financial Action Task Force (FATF). (2018). *Concealment of Beneficial Ownership*. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Concealment-beneficial-ownership.html> (16.08.2023)

Kõikide varjamise tüpoloogiate eesmärgiks on võimalike kuritegelike vahendite tegeliku kasusaaja/omaniku varjamine eesmärgiga eraldada kurjategija tulu nende allikast.

T7. „Smurfide“ kasutamine

Smurfimine tähendab illegaalse tulu jagamist mitme isiku vahel, keda nimetatakse "smurfideks", kes teevad seejärel mitu sissemakset paljudele eraldi kontodele, sageli erinevates asutustes, et vältida teavitamiskohustuse piirmäärasid. Väiksemas summas vahendid kantakse edasi ja lõpuks koondatakse ühele kontole. Smurfimist võib olla raske tuvastada, kuna erinevate kontode ja varade vahel pole sageli nähtavat seost.

T8. Struktureerimine

Struktureerimine tähendab vahendite jagamist mitmeks väiksemaks summaks, mis jäävad alla teavitamise kohustuse piirmäära, et vältida finantseerimisasutuse poolt teate tegemist. Struktureerimine ei eelda erinevate isikute kaudu vahendite liigutamist (nagu „smurfing“), vaid piisab kui vahendeid liigutatakse edasi väiksemates summates ilma kolmandaid osapooli tehingutesse kaasamata.

T9. Riigiasutuste ärakasutamine

Kuritegelikku tulu varjamise eesmärgil riigiasutuste kaudu varale näiliselt legaalse fassaadi loomine, kasutades ära näiteks kohtusüsteemi nõude rahuldamiseks kohtuotsuse saamiseks. Samuti näiteks maksu- ja tolliameti ettemaksu konto kasutamine selleks mitte ette nähtud eesmärgil, kasutades seda kui tavapärasest arvelduskontot tehingute tegemiseks kolmandate osapooltega mitte maksukohustuse täitmiseks.

T10. Pesastamine

Pesastamine (ingl k *nesting*) tähendab, et kui finantseerimisasutuse kliendiks on järgmine finantseerimisasutus, mille kliendiks võib omakorda olla finantseerimisasutus. Pesastamise eesmärk on vara lõplikult kasusaava isiku võimalikult suur distantseerimine kuritegelikust algallikast. Omane on, et pesastamise skeemis osalevad mitme erineva riigi finantseerimisasutused, mille tõttu on rahapesu tõkestamise ametkondadel raskendatud operatiivse rahapesukahtlase informatsiooni kättesaadavus.

T11. Segamine

Legaalsest äritegevusest pärinevate vahendite segamine mittelegaalsetega. Ettevõttel on reaalne toimiv majandustegevus, mille hulka sisestatakse ka kuritegelikul teel saadud tulu.

T12. Transiitkonto/tehingud

Transiittehing on sarnane makseteenuse osutamise tehingule, kus vara laekub ühelt osapoolelt, mis kantakse ilma reaalse majandusliku põhjendusega edasi koheselt järgmisele osapooltele, ent ettevõtte tegevusala pole seotud makseteenuse osutamisega.

Transiitkonto on pangakonto, kus toimuvad üksnes transiittehingud ning üldiselt sama päeva lõpuks ei jää kontole vabasid vahendeid. Kontol puuduvad majandustegevuse kulud, seda kasutatakse üksnes majanduslikult põhjendamatute tehingute teostamiseks erinevate osapoolte vahel.

T13. Maksevahendajate ärakasutamine

Krediitiasutustega võrreldes kontode avamise protsessi lihtsuse ja nõrgema hoolsusmeetmete kohaldamise süsteemi tõttu kurjategijate poolt avatud kontode kasutamine rahapesu eesmärgil tehtavateks tehinguteks. Samuti on ärakasutamise põhjuseks maksete kiirus, mille tõttu toimuvad rahapesutehingud isikute vahel rahvusvahelisel tasandil lühikese perioodi jooksul põhjalikku hoolsusmeetmete protsessi läbimata.

T14. Sularahas kinnisvaraarendus

Soetatakse madala väärtusega kinnisvara, mida hakatakse kuritegelikul teel saadud sularaha eest arendama, ning mis müüakse pärast arendust soetamismaksumuse eest oluliselt suurema väärtusega maha.

T15. Võltsitud/võõra isiku dokumentide/erinevate nimekujude kasutamine

Kliendisuhete loomisel kasutatakse võltsitud või võõrale isikule kuuluvaid dokumente. Kõrgendatud risk eriti virtuaalväeringutega seotud tehingute teostamisel. Samuti mitme riigi kodanike puhul erinevate nimekujude kasutamine, vältimaks hoolsusmeetmete kohaldamise käigus taustakontrollis ilmneva negatiivse tausta olemasolu tuvastamist.

T16. Massaadresside ja kõrge finantssaladuse määraga riikide kasutamine

Kliendi tehingupartneriteks on ettevõtted, mis on registreeritud nn tuntud „massaadressidele“. Tavaliselt on samale aadressile registreeritud veel mitmeid ettevõtteid ning sellel aadressil ei asu ettevõtluseks sobivat kohta või registreeritud ettevõtete rohkusele sobivaid ruume. Tihti on massaadressi asukohariigiks kõrge finantssaladuse määraga riik²³⁸.

T17. Kogumine ühe ettevõtte kontole

Tihti järgneb kuritegelike vahendite jaotamise tüpoloogiatele (nt struktureerimine, smurfimine, fiktiivsete laenulepingute või kaubanduspõhisele rahapesule jms) nende kokku kogumine ühe ettevõtte või isiku arvelduskontole või sularaha väljavõtmise järgselt ühe isiku kätte viimine. Selle eesmärgiks on saavutada parem kontroll skeemi läbinud kuritegelike vahendite jõudmiseks lõplikule kasusaajale.

T18. Mitme pangakonto ning finantseerimisasutuse kasutamine

Põhjendamatult paljude pangakontode avamine riigisiselt kui ka väliselt ühe ettevõtte või eraisiku poolt. Selle eesmärgiks on vahendite laiali hajutamine mitme kohustatud isiku või pangakonto vahel, et kuritegelikku tegevust või vara päritolu oleks keerulisem tuvastada.

T19. Hawala skeem²³⁹

Hawala on sisuliselt mitteametlik väärtuse ülekandesüsteem, mis hõlmab väärtuse ülekandmist väljaspool tavalist pangandussüsteemi. Isikud, kes soovivad saata raha näiteks sugulastele teises riigis, annavad raha nn „hawala pankuri“ kätte. „Pankur“ korraldab tasu eest raha kättesaadavaks mõne teise riigi „pankurile“. Hiljem tasaarveldavad pankurid omavahel tehingud. Hawala on rahapesijate jaoks atraktiivne, sest nad jätavad väikese jälje ja raha saanud ning makse algatanud klientide isikud teavad ainult "pankurid".

T20. Virtuaalväeringute kasutamine²⁴⁰

Virtuaalväeringute tehnoloogilised omadused suurendavad anonüümsust, muudavad virtuaalväeringud kurjategijate jaoks atraktiivsemaks. Seda tüüpi vara taga olev plokiahela tehnoloogia eristab neid traditsioonilistest finantstehingutest. Väljakutse teistele sektoritele on mõista virtuaalväeringutega toimuvaid tehinguid ning ennetada kurjategijate poolt selle teenuse kasutamist kuritegelikuks tegevuseks.

---

²³⁸Vt ka <https://taxjustice.net/indexes-tools/>

²³⁹ The Financial Action Task Force (FATF). (2013). *The Role of Hawala and Other Similar Service Providers in Money Laundering and Terrorist Financing*. Arvutivõrgus <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsandtrends/Role-hawalas-in-ml-tf.html> (16.08.2023)

²⁴⁰ The Financial Action Task Force (FATF). (2020). *Virtual Assets Red Flag Indicators of Money Laundering and Terrorist Financing*. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsandtrends/Virtual-assets-red-flag-indicators.html> (16.08.2023)

T21. Äriühingu teenuse pakkujate ärakasutamine ja osalemine rahapesuskeemides²⁴¹

Väga levinud on äriühingu teenuse pakkujate osutatav professionaalse ühingujuhi teenus, mis kätkeb endas ohtu, et nominaaldirektoritest ja nominaalsetest osanikest „tankistid“ palgatakse kas tegelike kontrollstruktuuride varjamiseks või kasutatakse nominaaldirektoreid maksejõuetuks muutuvast ettevõttest vabanemiseks.

Rahapesu riskiindikaatorid Kliendi ja tema tehingupartneritega seotud riskiindikaatorid

- K1.** Kliendiks on riikliku taustaga isik (ingl k *politically exposed person* ehk PEP) või tema lähedane/perekonnaliige²⁴²;
- K2.** Kliendi tehingupartneriks on PEP või tema lähedane/perekonnaliige;
- K3.** Ettevõtte on registreeritud massaadressile (vt T16), st aadressile, kuhu on registreeritud palju juriidilisi isikuid või kõrgema riskiga kolmandasse riiki;
- K4.** Ettevõtte kohta ei leidu avalikes allikates informatsiooni, mis viitaks tema valdkonna äritegevusele;
- K5.** Ettevõttega on seotud variisiku kahtlusega isikud;
- K6.** Ettevõtte või sellega seotud isikute kohta leidub avalikes allikates negatiivset informatsiooni, mis viitab võimalikule kuritegevusele;
- K7.** Uus ettevõtte osaleb kaubandustegevuses, mille kohta on teada, et konkreetnes sektoris on tugevad nõuded sisenemaks turule;
- K8.** Klient uurib konsultatsiooni käigus ebatavaliselt detailset informatsiooni panga rahapesu tõkestamise riskipoliitika kohta;
- K9.** Hiljuti loodud või aktiveerunud ettevõtte osaleb suure väärtusega kaubandustegevuses;
- K10.** Klient ei oska täpselt selgitada laenu vajadust ja eesmärki;
- K11.** Äri-laenu taotleja ei oska selgitada laenu taotleva ettevõtte äritegevust;
- K12.** Ettevõtte ja isiku varalist seisut arvestades puudub laenuks vajadus;
- K13.** Kliendi ja tema tehingupartnerite kohta on negatiivne informatsioon avalikus meedias;
- K14.** Kliendi ja temaga seotud isikute kohta on varasemalt laekunud õiguskaitseasutuste päringuid;
- K15.** Krediidivõimekuse hindamisel esitatakse dokumendid, millelt ei selgu kliendi rikkuse allikas;
- K16.** Ettevõtete tegelikud kasusaajad ei ole tuvastatavad või näiliselt on selleks äriühingute asutamise tegelev ettevõtte, advokaat või konsultatsiooniteenuse osutaja;
- K17.** Kliendil on mitmeid varasemaid seoseid erinevate kuritegelike grupeeringutega, ent ise ühtegi ei kuulu;
- K18.** Kahtlaseid tehinguid teostaval kliendil on varasemalt panganduse-, õiguslase-, maksualase töö kogemus;
- K19.** Ettevõtted on asutatud kõrge finantsprivaatsuse määraga piirkonnas;
- K20.** Ettevõttel on keeruline omandistruktuur;
- K21.** Ettevõtte juhatuse liige või omanik ei oska selgitada ettevõtte tegevust;
- K22.** Ettevõtte juhatuse liikmel puuduvad teadmised ja taust sarnasel tegevusalal või puudub tal üldse varasem kogemus ettevõtluses;
- K23.** Eduka ettevõtte tegeliku kasusaaja kohta puudub informatsioon avalikus meedias seoses ettevõtlusega;
- K24.** Pereliikmete kasutamine ettevõtte omandistruktuuris;
- K25.** Klient, kes avab mitu kontot ning kasutades neid vähesel määral;
- K26.** Korrespondentsuhtes respondentasutuse kõrge riskiisu;
- K27.** Respondentasutusel on mitmeid finantseerimisteenusid osutavaid kliente;
- K28.** Finantseerimisasutusel on kliendiks teised finantseerimisasutused, kellel on samad omanikud;
- K29.** Finantseerimisasutuse omanikel on negatiivne taust, sh rahapesu tõkestamise regulatsioonide rikkumised;
- K30.** Respondentasutus ei tee koostööd, et välja selgitada korrespondentteenusest lõplikult kasusaav klient või temaga kaasnevad riskid;

²⁴¹ Rahapesu Andmebüroo. (2021). *Äriühinguteenuse pakkujatega seonduvad rahapesuriskid Eestis*. Arvutivõrgus: <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/uuringud#rahapesu-andmeburoo---2> (16.08.2023)

²⁴² RahaPTS § 9¹, rahandusministri 22.09.2020 määrus nr 34 "Loetelu Eesti ametikohtadest, mille täitjaid loetakse riikliku taustaga isikuteks".- RT I, 14.10.2022, 2.

- K31.** Finantseerimisasutusel puudub veebileht või muu avalik taust teenuse osutamise kohta;
- K32.** Teineteise kliendiks olevad finantseerimisasutused on asutatud erinevates jurisdiktsioonides;
- K33.** Toimiva ettevõtte tehingupartneritel on negatiivne taust või ei ole tehingupartnerite tegelikku kasusaajat võimalik tuvastada;
- K34.** Ettevõtte on hiljuti loodud või olnud mitteaktiivne, ning kontol toimuvad ebamääraselt suures summas tehingud, mis ei ole vastavuses selle tegevusala või võimekusega;
- K35.** Äriregistris on ettevõttel valitud võimalikult ebamäärane tegevusala - muud mujal liigitamata äritegevused, programmeerimine jms;
- K36.** Ettevõtte hiljutise loomise tõttu pole majandusaasta aruannet esitatud;
- K37.** Ettevõtte juhatuse liige on variisik;
- K38.** Tehingupartnerid on registreeritud kõrge privaatsustaseme või madala maksumääraga riikidesse ning nendel on variettevõtte tunnused;
- K39.** Endine krediidasutuse klient, kellega kliendisuhe on lõpetatud erakorraliselt, avab konto maksevahendaja juures;
- K40.** Maksevahendaja on hiljuti asutatud ega oma veebilehte, millel ta teenust osutab, või veebileht on algeline;
- K41.** Maksevahendaja on asutatud riigis, mille tegevusloa väljastamise nõuded on nõrgad;
- K42.** Õiguskaitseasutuste päringud maksevahendaja klientide suhtes;
- K43.** Maksevahendaja ei lõpeta kliendiga kliendisuhet olenemata korrespondentpanga rahapesukahtlusele viitavatest päringutest;
- K44.** Kinnisvara soetaval kliendil on negatiivne taust;
- K45.** Klient ei ole varasemalt tegelenud kinnisvaraarendustega;
- K46.** Isikut tõendaval dokumendil on võltsimise tunnused;
- K47.** Isik keeldub kohustatud isiku palve peale tulla end koha peale tuvastama;
- K48.** Isikul on mitme erineva riigi kodakondsus ning olenevalt jurisdiktsioonist nimekuju erineb;
- K49.** Isik on elu jooksul nime vahetanud, nii ees- kui ka perenime;
- K50.** Avalikes allikates ei leidu isiku kohta vastet;
- K51.** Jurisdiktsioonides, kus kasutatakse isiku nimes isanime, isik seda vabatahtlikult ei esita;
- K52.** Erinevate riikide registrites on isiku nimi erineva kujuga;
- K53.** Arvestades ettevõtja varalist seisu ja ärimahte, ei ole tema äritegevuse kohta avalikes allikates informatsiooni;
- K54.** Isik kasutab isikusamasuse kaugtuvastuseks ebakvaliteetset videot;
- K55.** Isik varjab nägu kaugtuvastusel videos/fotol;
- K56.** Isik väldib video tegemist isikusamasuse tuvastamisel;
- K57.** Videotuvastusel on näha, et keegi juhendab taustal klienti;
- K58.** Ettevõtte on registreeritud aadressile, kuhu on registreeritud veel mitmeid ettevõtteid;
- K59.** Ettevõtte aadress pole sobiv tegevusalaks või seal puudub vastavat tegevusala toetav hoone;
- K60.** Hulgaliselt ettevõtteid on asutatud aadressile, mis kuulub äriühingu teenusepakkujale;
- K61.** Välisriigi ettevõtte või Eesti ettevõtte tehingupartner on registreeritud avalikest allikatest tuntud välisriigis asuvale massaadressile;
- K62.** Ettevõttele osutab teenust äriühinguteenus pakkuja;
- K63.** Ettevõtte on hiljuti asutatud, tal puudub reaalne majandustegevus ning tegevuskoht või informatsioon tema tegevuse kohta avalikes allikates;
- K64.** Klient ei suuda põhjendada mitme konto avamise eesmärki;
- K65.** Kliendil on mitmeid kontosid erinevates krediidasutustes;
- K66.** Kliendil ja temaga seotud ettevõtetel on mitmeid kontosid nii Eestis kui ka välisriigis, nii krediidasutustes kui ka teistes finantseerimisasutustes;
- K67.** Kliendiks on kõrgema terrorismiohuga- või rahapesu riskiriigi²⁴³ kodanik;

---

²⁴³ Vt muu hulgas: Rahapesu Andmebüroo kahtlaste tehingute tunnuste juhendi lisa, mis käsitleb kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riike; FATF-i kõrge riskiga riikide nimekirjad ("High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action" ja "Jurisdictions under Increased Monitoring"); EL-i maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide loetelu; suure riskiga kolmandate riikide nimekiri vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2015/849 ning Euroopa Komisjoni delegeeritud määrusele (EL) 2016/1675.

- K68.** Ettevõtte on registreeritud äriühingu teenuse pakkujaga seotud aadressile, kuhu on registreeritud veel suur hulk ettevõtteid;
- K69.** Ettevõttel on üksnes postkastiaadress, puudub füüsiline tegevuskoht;
- K70.** Ettevõttel on nominaalsed juhid ja osanikud, kes nimeliselt esindavad korraga suurt hulka ettevõtteid;
- K71.** Ettevõttel puuduvad töötajad või on ainult üks töötaja;
- K72.** Ettevõtte jätab mitmel järjestikkusel aastal esitamata majandusaasta aruande;
- K73.** Ettevõtete tegelikud kasusaajad ei ole tuvastatavad või näiliselt on selleks äriühingute asutamisega tegelev ettevõtte, advokaat või konsultatsiooniteenuse osutaja;
- K74.** Maksevahendaja ei vasta korrespondentpanga päringule või vastab viivitusega;
- K75.** Klient ei vasta maksevahendaja päringule ega huvitu kontol olevast varast;
- K76.** Pärast kinnisvaratehingu või muu üksiku tehingu tegemist ettevõtte likvideeritakse;
- K77.** Kliendi peamiseks tehingupartneriks on ettevõtte, mis on registreeritud jurisdiktsiooni, millel on kõrge privaatsuse määr;
- K78.** Laekuvate tehingute algatajate tegelikke kasusaajaid pole võimalik tuvastada või on juhatuses variisikud.

Tehingutega seotud riskiindikaatorid

- TR1.** Ettevõtte osaleb keerulistes tehingutes, milles esineb nõ. kolmandaid osapooli;
- TR2.** Vahendajaid, kelle tegevusala ei ole seotud ettevõtte omaga;
- TR3.** Ettevõtte on esitanud tehinguga seotud dokumente, millel on võltsimise kahtlus;
- TR4.** Ettevõtte esindaja poolt tehingute kohta antud selgitustes esinevad vastuolud;
- TR5.** Kaup liigub ebamõistlike tarneahelate kaudu, millel puudub majanduslik põhjus;
- TR6.** Ettevõtte soetab kaupa, mille jaoks tal rahaline võimekus puudub, ning mille rahastamine toimub sularahas või kolmanda osapooli vahenditest;
- TR7.** Ettevõtte vahendab üksnes rahalisi vahendeid, aga kaup Eestit ei läbi;
- TR8.** Lepingute, arvete või muude kaubandusdokumentide ebakõlad, näiteks vastuolud eksportiva üksuse nime ja makse saaja nime vahel; erinevad hinnad arvetel ja aluslepingutel; või lahknevused tegelike kaupade koguse, kvaliteedi, mahu või väärtuse ja nende kirjelduste vahel;
- TR9.** Lepingutel, arvetel või muudel kaubandusdokumentidel kuvatakse tasusid või hindu, mis ei paista olema kooskõlas äriliste eesmärkidega, turuväärtusega või võrrelduna varasemate sarnaste tehingutega oluliselt kõikumada;
- TR10.** Lepingutel, arvetel või muudel kaubadokumentidel on kauba kirjeldus ebamäärane. Kaubad, nt. kirjeldatakse ainult üldsõnaliselt;
- TR11.** Tehingut tõendavad kaubandus- või tollidokumentid puuduvad või on võltsingud, sisaldavad valet või eksitavat teavet, on varasemalt esitatud, aga kohustatud isiku poolt mitte aktsepteeritud, või muudetakse neid sageli;
- TR12.** Keerulisi või regulaarseid kaubandustehinguid reguleerivad lepingud näivad olevat ebatavalised lihtsad või nad järgivad internetis kättesaadavat näidislepingut;
- TR13.** Ettevõtte registreeritud impordi väärtus näitab olulisi mittevastavusi impordiks tehtud piiriüleste maksete mahuga. Registreeritud ekspordimahu väärtus näitab olulist mittevastavust sissetulevate piiriüleste maksetega;
- TR14.** Kaubad, mis imporditakse riiki, eksporditakse seejärel kasutades võltsitud dokumente;
- TR15.** Kaubad suunatakse läbi mitmete jurisdiktsioonide ilma majandusliku või kaubandusliku põhjendusega;
- TR16.** Dokumentidel kaupade tarnimiseks kirjeldatud transpordivahend ei ole sobiv kõnealuse kauba transportimiseks;
- TR17.** Tehingu vastaspooltel puudub seos kliendiga;
- TR18.** Kontole sularaha sisestamine väiksemates summas, mida klient ei suuda põhjendada või ei vasta kohustatud isiku päringutele;
- TR19.** Laekuvate summade kiire edasikandmine järgmistele eraisikutele;
- TR20.** Piiriüleste maksed kõrgema küberkuritegevuse määraga riikidesse;
- TR21.** Virtuaalvääringute ostmise kolmandatelt eraisikutelt laekunud vara eest;
- TR22.** Võltsitud tehingudokumentide edastamine kohustatud isikule;
- TR23.** Mitmete väikelaenude laekumine kliendi kontole;
- TR24.** Vahendid tulevad kontole arvete alusel, aga väljuvad kiiresti tehingupartnerile laenulepingu alusel;

- TR25.** Laenulepingu tingimused on ebamõistlikud - puudub laenuintress, kiire tagastamine jms;
- TR26.** Laenulepingus puuduvad laenu tagastamise ja muud tingimused ning lepingu rikkumisest tulevad tagajärjed;
- TR27.** Suure laenu leping on suuline kokkulepe;
- TR28.** Laenu väljastamine endaga seotud ettevõttele ning selle kiire tagastamine samale kontole samas summas;
- TR29.** Sularaha sisestamisele järgneb laenulepingu alusel sama summa edasikandmine tehingupartnerile;
- TR30.** Keerulised kolmepoolsed laenulepingud;
- TR31.** Nõuete üleminek järgmisele ettevõttele ilma selleks reaalselt majanduslikku vajadust omamata, ning mida klient ei suuda selgitada;
- TR32.** Klient ei selgita laenu andmise/saamise eesmärki;
- TR33.** Väljastatud laenu kasutatakse mittesihipäraselt - kantakse laenuna edasi, kasutatakse isiklikuks otstarbeks jne;
- TR34.** Laenulepingu toimumise kuupäev ei lähe kokku tehinguga;
- TR35.** Tehingudokumentid on võltsimise tunnustega või sealt puuduvad olulised andmed;
- TR36.** Klient tagastab/soovib laenu tagastada ühes suures summas;
- TR37.** Klient tagastab/soovib laenu sularahas;
- TR38.** Klient kasutab laenu tagastamisel vahendajaid (advokaat, notar, muu mitteseotud isik);
- TR39.** Klient ostab laenu eest kinnisvara, mille laenu tagastab lühikese ajaperioodi jooksul pärast laenu saamist ja kinnisvara müümist;
- TR40.** Sarnase summa laekumine lühikese perioodi jooksul, millele järgneb ühe tehingust pärit vara edasikandmine;
- TR41.** Suurte summade liigutamine advokaadibüroodele;
- TR42.** Tehingud toimuvad ettevõtete vahel, kelle tegelikku kasusaajat on raske tuvastada;
- TR43.** Äriühingu teenusepakkuja teenuste kasutamine;
- TR44.** Isik või grupp teeb mitu väikest sularaha sissemakset samale kontole, kuid erinevate filiaalide kaudu;
- TR45.** Vahendajate kaasamine tehingutesse ilma ärilise eesmärgita;
- TR46.** Erinevatelt omavahel mitte seotud klientidelt liigub vara ühele ja samale ettevõttele või eraisikule lühikese ajaperioodi jooksul;
- TR47.** Ettevõttelt või eraisikult liiguvad vahendid lühikese ajaperioodi jooksul omavahel mitte seotud eraisikutele väiksemates summas;
- TR48.** Kliendi kontolt nähtuvad sagedased reisid samasse välisriiki;
- TR49.** Maksete sajenemine Maksu- ja Tolliameti kontolt;
- TR50.** Tehingu põhjendamiseks esitatakse nõudega seotud kohtuotsus;
- TR51.** Välisriikide arbitraažikohtu poolt tehtud otsusega tehingu põhjendamine;
- TR52.** Kautsjoni tasumine vahenditega, mis pärinevad kolmandalt osapoolelt, kelle vara päritolu ei ole teada;
- TR53.** Notari kontodelt laekuvad vahendid, mis ei ole kooskõlas ettevõtte tegevusalaga (kinnisvara müük, vahendus jms);
- TR54.** Kohtumenetluses nõude rahuldamine, ent kontolt ei nähtu nõudealust tegevust;
- TR55.** Finantseerimisasutus teenindab üksikuid kliente;
- TR56.** Sularaha käitleva ettevõtte kontole laekub ettevõtte mõistlikku käivet arvestades liiga suur summa sularaha;
- TR57.** Sularaha käitleva ettevõtte kontolt kantakse sularahas sisestatud vahendid edasi ettevõtte tegevusala arvestades isikutele ja ettevõtetele, kes ei ole ettevõttega seotud;
- TR58.** Sularaha käitleva ettevõtte kontolt edasi liikunud vahendite saaja kontole laekub sarnases summas legaalse päritoluga raha, millele järgneb sularahatehingule sarnases summas vahendite edasikandmine või sularaha väljavõtmine;
- TR59.** Sularaha väljavõtmisele järgneb teise seotud ettevõtte kontol sarnases summas sularaha sisestamine;
- TR60.** Legaalsest ärist laekuvatele vahenditele laekub kahtlase taustaga tehingupartnerilt samal ajal sarnases summas vahendeid, millele järgneb sama summa edasikandmine või sularahas väljavõtmine;
- TR61.** Laekunud maksele järgneb selle samas summas kohene edasikandmine;
- TR62.** Makseselgitused viitavad laenulepingule, arvele, mille numbrid ei ole loogilised või korduvad või pole dokumentidele viitavat numbrit üldse;

- TR63.** Klient annab tehingute kohta ebamääraseid selgitusi, mis ei põhjenda piisava täpsusega tehingute sisu ja nende teostamise vajadust;
- TR64.** Kontole laekuvad vahendid kantakse edasi sama isiku maksevahendaja kontole ja vastupidi;
- TR65.** Tehingud negatiivse tausta või nõrgemate hoolsusmeetmete kohaldamisega silma paistnud maksevahendajatele;
- TR66.** Tehingud finantseerimisasutusega, kes pakub muu hulgas ka virtuaalvääringu vahetamise teenust;
- TR67.** Sagedased madala väärtusega kinnisvaraobjektide soetamised;
- TR68.** Pärast madala väärtusega kinnisvara soetamist selle võrdlemisi kiire müük oluliselt soetuse maksumusest kõrgema hinnaga;
- TR69.** Kinnisvaratehinguteks kasutatakse sama notari teenuseid;
- TR70.** Kinnisvara soetamiseks ega arendamiseks ei võeta laenu, samas kui rikkuse allikas ei ole selge;
- TR71.** Kontole laekub erinevatelt mitteseotud osapooltelt vahendeid, mis lühikese perioodi jooksul sealt samuti erinevatele osapooltele laiali kantakse;
- TR72.** Erinevatelt osapooltelt laekuvad vahendid võetakse sularahas välja;
- TR73.** Erinevatelt osapooltelt laekuvaid vahendeid hakatakse kasutama enda isiklikuks tarbeks;
- TR74.** Mitmetelt osapooltelt laekuvad vahendid kantakse edasi ühele ettevõttele või samade isikutega seotud ettevõtetele;
- TR75.** Klient kannab ühte krediidasutusse laekuvad vahendid oma teises krediidi- või finantseerimisasutuses avatud kontole ja vastupidi;
- TR76.** Kogutud raha edastamine välisriikide kontodele;
- TR77.** Sularaha väljavõtmine välisriigis, eeskätt kõrgema terrorismiohuga või rahapesu riskiriigis;
- TR78.** Sagedased pangaülekanded saatjariigi kontolt välisriigi pangakontole;
- TR79.** Ettevõtjate poolt sageli välisriikidesse saadetavad pangaülekanded, millel ei paista olevat ärilist seost sihtriigiga;
- TR80.** Raha maksja või kaupleja teeb tehinguid, et need jääksid alla teatamiskohustuse summa lävendi;
- TR81.** Sagedased rahvusvahelised pangaülekanded pangakontodelt, mis näivad olevat vastuolus deklareeritud äritegevusega;
- TR82.** Mitme suure väärtusega virtuaalvääringute tehingu tegemine – lühiajaliselt, näiteks 24-tunnise perioodi jooksul; astmeliselt ja korrapäraselt, millele ei järgne rohkem tehinguid pärast seda pika aja jooksul, mis on eriti levinud lunavaraga seotud juhtumite puhul; vastloodud või varem passiivsele kontole;
- TR83.** Virtuaalvääringute viivitamatu ülekandmine mitmele erinevale virtuaalvääringu teenusepakkujale, eriti virtuaalvääringu teenusepakkujatele, mis on registreeritud või tegutsevad teises jurisdiktsioonis, kus puudub seos kliendi elu- või äritegevuse asukohaga; või rahapesu tõkestamise regulatsioon puudub või on nõrk;
- TR84.** Virtuaalvääringute deponeerimine börsil ja seejärel sageli kohe virtuaalvääringute tagasivõtmine ilma täiendava vahetustegevusega teistele virtuaalvääringutele, mis on tarbetu samm ja sellega kaasnevad tehingutasud;
- TR85.** Virtuaalvääringute teisendamine mitut tüüpi virtuaalvääringuteks, mis jällegi lisab tehingutasud, kuid ilma loogilise ärilise selgitusega (nt portfelli mitmekesistamine);
- TR86.** Virtuaalvääringu teenusepakkujalt virtuaalvääringu teiseldamine privaatsesse virtuaalvääringu rahakotti;
- TR87.** Varastatud või pettusega seotud rahaliste vahendite vastuvõtmine – raha deponeerimine virtuaalvääringu aadressidelt, mis on seotud varastatud rahaliste vahenditega või virtuaalvääringu aadressid, mis on seotud varastatud raha omanikega;
- TR88.** Tehingud, mis hõlmavad mitut virtuaalvääringut või mitut kontot, mille osas puudub loogiline äriplaneeritus;
- TR89.** Virtuaalvääringu-fiati vahetuse teostamine potentsiaalse kahjumiga (nt kui virtuaalvääringu väärtus on kõikumise või olenemata ebanormaalselt kõrgetest vahendustasudest võrreldes tööstusharu standarditega ja eriti siis, kui tehingutel ei ole loogilist ärilist selgitust);
- TR90.** Avalikul läbipaistval plokiahelal (nt Bitcoin) töötava virtuaalvääringu liigutamine tsentraliseeritud börsile, millele järgneb koheselt kõrgemat privaatsust pakkuvate virtuaalvääringutega kauplemine;
- TR91.** Virtuaalvääringu tehingud rahakottidega, mille osas on seoseid *mixer*-teenusega;
- TR92.** Virtuaalvääringu tehingud rahakottidega, millel on seos Tumeveebiga;
- TR93.** Pealtnäha mitteseotud virtuaalvääringu rahakottide kasutamine ühelt ja samalt IP-aadressilt;
- TR94.** Vahendite saamine või saatmine virtuaalvääringu teenusepakkujale, kelle rahapesu tõkestamise meetmed on nõrgad;

- TR95.** Virtuaalväeringute sularahaautomaatide kasutamine;
- TR96.** Tehingute tegemine mitteusaldusväärsetelt, sanktsioneeritud riikides asuvatelt IP-aadressidelt;
- TR97.** Virtuaalväeringu tehinguid teeb isik, kellel selleks ilmselgelt puuduvad teadmised ja kogemus (nt vanurid, rahamuulad);
- TR98.** Klient teeb korduvalt virtuaalväeringutega mitmeid kahjumlikke tehinguid. See võib viidata potentsiaalsele konto ülevõtmisele;
- TR99** Regulaarsed sisse- või väljamaksed summades, mis vastavad täpselt teatamiskohustuse piirmäärale.

Arvelduskontoga seotud riskiindikaatorid

- AK1.** Ettevõttel puuduvad tüüpilisele äritegevusele omased kulutused (nt palgamaksed);
- AK2.** Ettevõtte töötajate arv ei ole vastavuses äriühingu suure käibega;
- AK3.** Ettevõttel on pidevalt madal kasumimarginaal ning kaupa müüakse edasi turuväärtusest madalama hinnaga;
- AK4.** Klient ei oska selgitada oma kontol toimuvaid tehinguid või väidab, et on kelmuse ohver;
- AK5.** Kontole logitakse sisse ning tehakse tehinguid välisriigi IP-aadressidelt;
- AK6.** Mitmed tehingute tagasikutsumised kliendi kontole vastaspanga poolt märkega „fraud“ ja mitmete isikute kaebused kontole liikunud vahendite ebaseaduslikkuse kohta;
- AK7.** Tavapärane erakliendi tehingumuster muutub järsku aktiivseks, tehes tehinguid mitmete eraisikutega ning sooritades piiriüleseid makseid;
- AK8.** Väikestes summades pidevalt sularaha väljavõtmine pangakontolt;
- AK9.** Konto aktiivsust ja tehingute mahtu arvestades on kontojääk pidevalt väike;
- AK9.** Ettevõtte kontol on peamine tegevus seotud laenude andmise või saamisega seotud ettevõtetelt;
- AK10.** Kontol toimuvad laenulepingute alusel ringkanded seotud ettevõtete või isikute vahel;
- AK11.** Ettevõttel puudub tavapärane äritegevus peale laenutehingute, kuigi tegevusala sellega kooskõlas ei ole;
- AK12.** Laenuotlusele eelneb krediitdivõimekuse näiline kasvatamine;
- AK13.** Laenu mitteshipärane kasutamine;
- AK14.** Professionaalide nagu advokaadid, pankrotihaldurid, konsultantide poolt tegevusalaga mitte seotud tehingute teostamine kliendi nimel;
- AK15.** Hulgaliselt *offshore* piirkondades registreeritud ettevõtetega tehingud;
- AK16.** Sularaha käitlevatelt ettevõtetelt raha laekumine;
- AK17.** Paljude erinevate rahapesu tüpoloogiate kombineerimine skeemis;
- AK18.** Regulaarsed maksed advokaadibüroodele;
- AK19.** *Offshore* piirkondades registreeritud ettevõtetelt laekuvad regulaarsed maksed, mida kasutatakse isiklikes huvides;
- AK20.** Tehingud, mis ei vasta kliendi tavapärastele mustritele, nagu äkilised suured sularaha sissemaksed või sagedased ülekanded *offshore*-kontodele, mis ei ole seotud kliendi või tema äritegevusega;
- AK21.** Sagedased rahaülekanded mitme konto vahel, eriti kõrge riskiga jurisdiktsioonidesse;
- AK22.** Ettevõtte käive kontol on arvestades tegevusala, turu situatsiooni ja/või majandusaasta aruannet liiga kõrge;
- AK23.** Kliendi kontol on sama päeva lõpuks kontojääk regulaarselt nullis;
- AK24.** Kontol puuduvad tavapäraseks majandustegevuseks tehtavad kulud - palgamaksed, rendimaksed, kontoritarvete soetamine jne;
- AK25.** Vahendatakse rahvusvahelisi makseid, eeskätt suunaga kõrgema riskiga riigist Euroopa Majanduspiirkonda ja vastupidi;
- AK26.** Eestis registreeritud ettevõtte kontol toimuvad üksnes piiriülesed maksed, mistõttu on küsitav konto omamise vajadus Eestis;
- AK27.** Kliendisuhte loomisel väidetud ja tehingute sisu ei lähe omavahel kokku;
- AK28.** Tihedad maksed maksevahendajate klientidelt;
- AK29.** Mitme konto omamine erinevate või sama maksevahendaja juures;
- AK30.** Kontolt ei nähtu kinnisvaraarenduse puhul ehitusega seotud kulusid;
- AK31.** Kinnisvara soetamisele eelneb sularaha sisse maksmine väikestes summades, mille päritolu jääb ebaselgeks;
- AK32.** Kontot kasutatakse erinevatelt IP aadressidelt, eeskätt erinevatest riikidest;

- AK33.** Mitmete väikelaenude laekumine lühikese ajaperioodi jooksul, millele järgneb nende kiire edasikandmine kolmandatele osapooltele;
- AK34.** Ettevõtte tegevusalaga ei haaku mitmetelt tehingupartneritelt laekuvate tehingute olemus;
- AK35.** Kliendil on ühes krediidasutuses avatud mitmeid kontosid, millel toimuvad sarnased tehingud;
- AK36.** Kliendiga on seotud hulgaliselt ettevõtteid, mille kontodel toimuvad ettevõtete vahelised ringkanded;
- AK37.** Mitmete kontode kasutamine, mille tegevus viitab vahendite kokku kogumisele erinevatelt mitteseotud osapooltelt;
- AK38.** Kolmandate osapoolte kontode kasutamine varjamiseks ja õiguskaitseasutuste poolse tuvastamise vältimiseks. Sageli ei ole sellisel kolmandate osapoolte kontode kasutamisel ärilist seost tehingupartneritega;
- AK39.** Tehingumustri järsk muutus, kus toimusid enne väikese mahuga välisriikidest maksed ning nüüd toimuvad suuremahulised piiriülesed maksed;
- AK40.** Sagedaste ülekannete tegemine teatud aja jooksul (nt päev, nädal, kuu jne) samale virtuaalvääringu kontole – rohkem kui ühe isiku poolt; samalt IP-aadressilt ühe või mitme isiku poolt; või suurtes summades;
- AK41.** Sissetulevad tehingud paljudest mitte seotud rahakottidest suhteliselt väikeses mahus (raha kogunemine) koos hilisema ülekandmisega teise rahakotti või vahetus fiat-valuuta vastu;
- AK42.** Suure hulga fiat-valuuta konverteerimine virtuaalvääringuteks või vahetades üht tüüpi virtuaalvääringu teist tüüpi virtuaalvääringuks ilma loogilise ärilise selgitusega;
- AK43.** Kõrgemat privaatsust pakkuvate virtuaalvääringutega arveldamine;
- AK44.** Klient pakub ilma tegevusloata isikult-isikule virtuaalvääringu vahetamise teenust, kus ta saab kõrgeid vahendustasusid, kasutades selleks pangakontosid;
- AK45.** Ettevõtte ei tegele reaalse äritegevusega;
- AK46.** Ettevõtte teeb vaid transiittehinguid: raha voolab läbi ettevõtte lühikese ajavahemiku jooksul ega tooda äritulu;
- AK47.** Ettevõtte ei tasu makse ega pensionimakseid;
- AK48.** Tehingutel ja ettevõtte tegevusel puudub seos Eestiga.

Rahapesu riskiindikaatorite jagunemine tüpoloogiate, faaside ja eelkuritegude vahel

Erinevad ülaltoodud riskiindikaatorid võivad esineda mitmetes rahapesu tüpoloogiates, faasides ning olla kasutatavad erinevate eelkuritegudest pärinevate vahendite legaliseerimisel. Alltoodud tabel on koostatud võttes arvesse Eestis tuvastatud rahapesu riske, mistõttu võib see erineda rahvusvahelistes rahapesu tõkestamise materjalides käsitletust.

Alljärgnevas tabelis on toodud ülalkirjeldatud tüpoloogiad nendele vastavatele tähistele (T1, T2 jne), tüpoloogiale vastavad võimalikud rahapesu faasid (paigutamine, kihistamine ja integreerimine), riskiindikaatorid vastavalt tähistele (K1-...; TR1-... ja AK1-...), mis võivad tüpoloogia puhul esineda ning võimalikud eelkuriteod, mida pannakse vastavate tüpoloogiate ja riskiindikaatorite kasutamise teel toime.

Tabel 1 Rahapesu tüpoloogiatele vastavad rahapesu faasid, riskiindikaatorid ja eelkuriteod Eesti kontekstis

Tüpoloogia	Faas	Riskiindikaator			Eelkuritegu
T1	Kihistamine	K3 K4 K5 K6 K9 K7	TR1 TR2 TR3 TR4 TR5 TR6 TR7 TR8 TR9 TR10 TR11 TR12 TR13 TR14 TR15 TR16	AK1 AK2 AK3	Organiseeritud kuritegevus Maksupettus Keskonnaga seotud kuriteod Sanktsioonidest kõrvalehoidmine (kaubandussanktsioonid) Narkootikumidega kauplemine
T2	Asetamine Kihistamine		TR17 TR18 TR19 TR20 TR21 TR22 TR23	AK6 AK7 AK8 AK9 AK4 AK5	Küberkuriteod Makse- ja võrgupettused Narkootikumid Inimkaubandus
T3	Kihistamine		TR24 TR25 TR26 TR27 TR28 TR29 TR30 TR31 TR32	AK9 AK10 AK11	Organiseeritud kuritegevus Maksukuritegu Eestis/välisriigis Välisriigis toime pandud omastamine, kelmus Välisriigis toime pandud korruptsioon

			TR33 TR34 TR35		
T4	Asetamine	K8 K10 K11 K12 K13 K14 K15	TR36 TR37 TR38 TR39	AK12 AK13	Riigisisene maksukuritegu Organiseeritud kuritegevus Küberkuritegevus
T5	Asetamine Kihistamine	K16 K17 K18	TR40 TR41	AK14 AK15 AK16 AK17 AK18 AK19	Organiseeritud kuritegevus Narkokaubandus Maksukuritegu Eestis/välisriigis Välisriigis toime pandud kelmus Korruptsioon välisriigis Välisriigist pärit riiklike varade omastamine
T6	Kihistamine	K19 K20 K21 K22 K23 K24	TR42 TR43	AK48	Välisriigis toime pandud maksukuritegu Narkokaubandus Organiseeritud kuritegevus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine
T7; T8	Asetamine Kihistamine	K25	TR44 TR98 TR45 TR46 TR47 TR48	AK20 AK21	Erinevat liiki kelmused Organiseeritud kuritegevus Küberkuritegevus
T9	Kihistamine		TR49 TR50 TR51 TR52 TR53 TR54		Välisriigi organiseeritud kuritegevus Välisriigi korruptsioon Omastamine välisriigis

T10	Kihistamine	K26 K27 K28 K29 K30 K31 K32	TR55		Küberkuritegu Kelmus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine
T11	Asetamine Kihistamine	K33	TR56 TR57 TR58 TR59 TR60	AK22	Narkokuritegevus Välisriigis toime pandud korruptsioon Välisriigis toime pandud omastamine Maksupettused Eestis
T12	Kihistamine	K34 K35 K36 K37 K38	TR61 TR62 TR63	AK23 AK24 AK25 AK26 AK27	Välisriigis toime pandud maksukelmus Korruptsioon välisriigis Omastamine välisriigis
T13	Kihistamine	K39 K40 K41 K74 K42 K75 K43	TR64 TR65 TR66	AK28 AK29	Välisriigis toime pandud kelmus Väljapressimine Identiteedivargus Organiseeritud kuritegevus Tegevusloata majandustegevus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine
T14	Asetamine	K44 K45 K76	TR67 TR68 TR69 TR70	AK30 AK31	Organiseeritud kuritegevus Narkokaubandus Siseriiklik maksukuritegu

T15	Asetamine Kihistamine	K46 K47 K48 K49 K50 K52 K53 K54 K55 K56 K57		AK32 AK33	Kelmus Identiteedivargus
T16	Kihistamine	K58 K59 K60 K61 K62 K77			Organiseeritud kuritegevus Välisriigi korrupsioon Välisriigis toime pandud suuremahuline omastamine Kohalik/välisriigis toime pandud maksukuritegu
T17	Kihistamine	K63 K78	TR71 TR72 TR73 TR74	AK34	Kelmus Välisriigis toime pandud omastamine/vargus Inimkaubandus (ebaseaduslik sissēränne)
T18	Kihistamine	K64 K65 K66	TR75	AK35 AK36	Välisriigi korrupsioon Kohalik maksukuritegu Organiseeritud kuritegevus Välisriigis toime pandud suuremahuline omastamine/võimalik riiklike vahendite omastamine Välisriigi korrupsioon
T19	Kihistamine	K67	TR76 TR77 TR78 TR79 TR80 TR81	AK37 AK38 AK39	Tegevusloata majandustegevus Välisriigi narkokaubandus Inimkaubandus (ebaseaduslik sissēränne EL-i riikidesse) Välisriigis toime pandud kelmus
T20	Asetamine Kihistamine		TR82 TR83	AK40 AK41	Kelmus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine

			TR84 TR85 TR86 TR87 TR88 TR89 TR90 TR91 TR92 TR93 TR94 TR95 TR96 TR97 TR98	AK42 AK43 AK44	Küberkuritegu Väljapressimine Lapsporno rahastamine Prostitutsioonikuritegu Omastamine (virtuaalvääringu teenuse pakkujate klientidelt) Identiteedivargus
T21	Kihistamine	K69 K70 K71 K72		AK45 AK46 AK47	Välisriigi organiseeritud kuritegevus Välisriigis toime pandud kelmused

Lisa 2 – Terrorismi rahastamise faasid ja riskiindikaatorid

Terrorismi rahastamine jaotatakse kolmeks faasiks:

1. vahendite kogumine (ingl k – *collection*);
2. vahendite edastamine (ingl k – *movement*);
3. vahendite kasutamine (ingl k – *use of funds*).

Terrorismi rahastamine ei tähenda ainult seda, et seaduslikul või ka ebaseaduslikul teel saadud rahalised vahendid edastatakse konkreetse terrorikuriteo toimepanemiseks (terroristi terrorikuriteo toimepanemise asukohta toimetamiseks (lennupiletid jms), terrorikuriteo toimepanemiseks vahendite, seadmete jms (relvad, lõhkeained jms) soetamiseks). Terrorismi rahastamisega on tegemist muu hulgas ka siis, kui rahalised vahendid edastatakse terroriorganisatsioonide tugevdamiseks. Seejuures võivad terrorismi rahastamiseks mõeldud summad olla väga väikesed.

Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit. Eesti majandusruum on terrorismi rahastamise vaatest haavatavaim vahendite edastamise faasis. Näiteks võidakse abivajajatele kogutud raha edastada riskiriiki, kus selle kasutuse üle puudub edasine kontroll.

2021. a riikliku riskihinnangu (NRA) alusel on terrorismi rahastamise ohutase enamikes valdkondades Eestis madal, finantssektoris on ohutase keskmine ja virtuaalväeringute valdkonnas kõrge. Riigi haavatavus on keskmisest suurem mittetulundussektoris usuühenduste ja heategevusorganisatsioonide hulgas, samuti finantstehnoloogia sektoris ühisrahastusteenuse pakujate hulgas.

Järgnevalt on välja toodud tooted, teenused ja viisid, mille kaudu võidakse Eesti krediidi- ja finantseerimisasutusi (finantsasutusi) peamiselt (tegemist on mitteammendava loeteluga) terrorismi rahastamise eesmärgil ära kasutada ja millele seetõttu finantsasutused peaksid erilisel tähelepanu pöörama. Käesolev ülevaade on piiratud vaid Finantsinspeksiooni järelevalve all olevate finantsasutustega (juhendi punkt 2.2.1) ja arvestatud on nende finantsasutuste poolt peamiselt pakutavaid tooteid ning teenuseid.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspärastes tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteammendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada terrorismi rahastamisega seotud riske.

1. Vahendite kogumine

Erinevatele ohuhinnangutele, tüpoloogiatele, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetele, statistikale ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabele tuginedes ja Eesti spetsiifilisi riske arvestades võib see terrorismi rahastamise faas seisneda Eesti finantsasutuste puhul järgnevas:

- (i) klient (sealhulgas mittetulundusühingust või sihtasutusest klient) kogub vahendeid (sealhulgas ühisrahastusplatvormi abil) vägivaldse äärmusluse ja/või terroristlikku tegevuse toetuseks.

Kuigi tunne-oma-klienti-põhimõtte kohaldub finantsteenuse osutamise puhul alati, st finantsasutus peab olema alati veendunud, et tunneb klienti, teab, miks klient vastavat finantsteenust soovib saada, ning teab, et kliendi tegevus ja käitumine vastab finantsasutusele teadaolevale informatsioonile, siis terrorismi rahastamise riski juhtimiseks peaksid finantsasutused erilist tähelepanu pöörama asjakohasel juhul ja:

1. mittetulundusühingutele ja sihtasutustele osutatava teenuse puhul:

- a. mittetulundusühingu ja sihtasutuste tegevuspiirkonnale – see on tõenäoliselt kõige olulisem indikaator ning võib seonduda sellega, kui tegevuspiirkond on seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega)²⁴⁴, sh konfliktipiirkondadega;
  - b. mittetulundusühingu ja sihtasutuse poolt kogutavate vahendite eesmärgile – riskid võivad seonduda sellega, kui rahalisi vahendeid või muud vara kogutakse vägivaldset äärmuslust ja/või terroristlikku tegevust toetavale või ellu viivale isikule või organisatsioonile;
  - c. mittetulundusühingu ja sihtasutuse eesmärkidele üldiselt – riskid võivad seonduda sellega, kui rahalisi vahendeid või muud vara kogutakse isikutele, rühmitustele, organisatsioonidele jne, kes ise koguvad rahalisi vahendeid või muud vara isikutele, rühmitustele, organisatsioonidele jne, kes on moel või teisel seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega;
  - d. mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tehingute muster ja maht ei ole kooskõlas mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tegevusvaldkonna või selle töötajate ja/või liikmete arvuga;
  - e. sularaha sissemaksmised või väljavõtmised – riskid võivad seonduda sellega, kui mittetulundusühing või sihtasutus paneb pidevalt või ühekordselt arveldus- või maksekontole sularaha või võtab seda välja, kusjuures selline tegevus ei vasta mittetulundusühingult või sihtasutuselt oodatavale tegevusele;
  - f. muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (vahendite edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete all, sealhulgas kliendi isikust tuleneva riski all;
2. muudele isikutele teenuse osutamise puhul:
- a. nende õiguslikule vormile – riskid võivad seonduda sellega, kui kliendi eesmärgiks on tegelikult rahaliste vahendite kogumine, kuid kliendi õiguslik vorm seda tegevust ei peegelda või üritab klient muul moel varjata tegelikku tegevust;
  - b. tehingute olemus viitab eri allikatest laekuvate rahade koondamisele ja edastamisele, kuid see ei ole seotud kaupade müügi ega teenuste osutamisega;
  - c. kõikidele asjaoludele vastavate isikust tulenevate erisustega, mis on välja toodud punkti 1 (vahendite kogumine) mittetulundusühingutele ja sihtasutustele osutatava teenuse all.

2. Vahendite edastamine

Erinevatele ohuhinnangutele, tüpoloogiatele, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetele, statistikale ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatule ning eriteabele tuginedes ja Eesti spetsiifilisi riske arvestades võib see terrorismi rahastamise faas Eesti finantsasutuste puhul seisneda järgnevas:

- (i) isik (sealhulgas mittetulundusühing või sihtasutus) edastab vahendeid vägivaldset äärmuslust ja/või terroristlikku tegevust toetavale või ellu viivale isikule või organisatsioonile. Vahendid võidakse edastada kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riiki (nn riskiriik), kus nende kasutamisest puudub selge ülevaade.

Kuigi tunne-oma-klienti-põhimõtte kohaldub finantsteenuse osutamise puhul alati, st finantsasutus peab olema alati veendunud, et tunneb klienti, teab, miks klient vastavat finantsteenust soovib saada, ning teab, et kliendi

---

²⁴⁴ Vt seonduvalt siin ja mujal käesoleva lisa 2 kontekstis kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikide ehk nn riskiriikide osas muu hulgas Rahapesu Andmebüroo kahtlaste tehingute tunnuste juhendi lisa, mis käsitleb kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riike.

tegevus ja käitumine vastab finantsasutusele teadaolevale informatsioonile, siis terrorismi rahastamise riski juhtimiseks peaksid finantsasutused erilist tähelepanu pöörama asjakohasel juhul ja:

1. arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete puhul:
  - a. *kliendi isikust tulenevale riskile* – riskid võivad seonduda sellega, kui (esineb olenevalt olukorrast üks või mitu tunnust):
    - i. isikul on või näib olevat seos kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega;
    - ii. isikul puudub piisav seos Eestiga, kuid ometi soovib ta Eestis teenust saada;
    - iii. isik on asutatud või pärit ühest riigist (näiteks tegevusaadress), tema tegelik kasusaaja on pärit teisest riigist (näiteks elukoha aadress), arvelduskonto on avatud kolmandas riigis ning tehinguid tehakse nende riikidega mitteseotud isikutega (eelnimetatud tingimused ei pea ilmtingimata alati koos esinema);
    - iv. isik teostab arusaamatuid tehinguid, kusjuures kliendi esindajaks ja tegelikuks kasusaajaks on sama isik, sealhulgas logib see isik sisse internetipanga lahendustesse ise tehingute tegemiseks, täiendavate asjaoludena võib esineda, et arvelduskonto päevased laekumised ja väljaminekud kaetakse teineteise arvelt või puuduvad täiendavad töötajad, samuti on see sama isik ka teiste nn grupiettevõtete tegelik kasusaaja ja esindaja (st teeb ka seal ise tehinguid) jne;
    - v. isik on äsja asutatud või tal puudub eelnev majandustegevus, kuid deklareerib ebatavalisi tehingukäibeid või ebatavalist võimekust ehk tehingu olemus ei ole kooskõlas isiku majandustegevusega;
    - vi. isiku tehingukäibed on ebaharilikud ning ei vasta kliendi (esindaja ja tegeliku kasusaaja) kogemusele, vanusele ja võimekusele selliseid tehinguid teha, sealhulgas töötajate arvule, samuti ei anna olulisemad tehingupartnerid alust arvata, et sellisteks tehingumahtudeks ollakse võimelised;
    - vii. isiku omandistruktuur on keeruline ning ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
    - viii. isiku jurisdiktsioon ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
    - ix. isiku registreerimisadress ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
    - x. isiku maksuresidentsus ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
    - xi. isiku tegevuskoha aadress asub kortermajas, on postkast või ei ole muul moel kohane vastavas mahus vastaval tegevusalal tegutsemiseks;
    - xii. isiku deklareeritud tegevusmahud ei lähe kokku majandusaasta aruandes tooduga või ei vasta sellel tegevusalal mõistlikele tehingumahtudele;
    - xiii. isiku tegevusala on sisuliselt määratlemata ring tegevusi või üksteisele vastukäivad ja üksteisest täielikult erinevad tegevusalad;

- xiv. isik soovib finantsteenust, mis ei lähe kokku tema tavalise profiili, võimekuse või tõenäoliselt tegelike soovidega;
  - xv. isiku kohta puudub Internetis asjakohane või usaldusväärne informatsioon/jälg, kuigi see peaks eelduslikult olema olemas, arvestades tema planeeritavate tehingute mahtu ja tegevusala;
  - xvi. isik ei oska kirjeldada ei enda soovitud teenuse eesmärke ega anda selgitusi oma isiku kohta (isikusamasuse, esindaja ja tegeliku kasusaaja tuvastamiseks ning ärisuhte eesmärgi tuvastamiseks nõutu);
  - xvii. isik logib internetipangalahendusse sama IP-aadressi alt, mida kasutavad ka teised kliendid, samal ajal ei pruugi aga klientide tegevusaadressid asuda samas kohas, puududa võib ka muus osas seos, mis ei seaks samadelt IP-aadressidelt sisselogimist ebaharilikuks;
  - xviii. isiku tegelikul kasusaajal või esindajal on avatud ka palju teisi kontosid, kus ollakse esindajad või tegelikud kasusaajad, ilma piisava põhjendusega, miks nii palju kontosid on vajalik avada;
  - xix. isik kasutab muutuvat IP-aadressi (nn Proxy teenus);
  - xx. tehingu ja/või toimingu läbiviimist juhendab kõrvaline isik;
  - xxi. isiku teadlikkus tehingupartneri kohta on ebapiisav;
  - xxii. mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tehingute muster ja maht ei ole kooskõlas mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tegevusvaldkonna või selle töötajate ja/või liikmete arvuga.
- b. maksetega seotud riikidele – see on tõenäoliselt kõige olulisem indikaator ning võib seonduda sellega, kui finantsasutuste kliendid saavad või edastavad vahendeid kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidest/riikidesse (nn riskiriigid), sh konfliktipiirkondadesse;
- c. rahaliste vahendite päritolule – riskid võivad seonduda sellega, kui isiku vara päritolu on ebaselge, selgitus selle kohta on ebausutatav või on vara potentsiaalselt kuritegelikku päritolu;
- d. maksete eesmärgile – riskid võivad seonduda sellega, kui tehingud on seotud erinevate abi osutamisega ning annetustega kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidesse (nn riskiriikidesse), sh konfliktipiirkondadesse, tehes seda, kas otse või näiteks läbi mittetulundusühingute või sihtasutuste, samuti, kui eesmärgiks on teistele isikutele ühekordselt või pidevalt toidu ostmine, transporditeenuse eest tasumine jms ebatavaline abistamine;
- e. makse selgitusele – tehingul on selgitus, mis võib viidata vägivaldse ekstremismi ideoloogiale või terrorismi toetamisele või annetusele-almusele või mis ei ole tõlgitav või arusaadav. Tehingu selgitusse märgitu ei ole kooskõlas isiku üldise majandustegevuse või tavapärase praktikaga;
- f. ostetava või müüdava toote või teenuse iseloomule – riskid võivad seonduda sellega, kui tehinguga ostetavat või müüdavat toodet või teenust on võimalik kasutada terrorikuriteo toimepanemiseks;

- g. kliendi päritoluga seonduvale riskile – riskid võivad seonduda sellega, kui klient, temaga seotud isikud (esindajad, tegelikud kasusaajad jne) või teadaolevalt nende isikute lähikondsed on pärit või tema elu- või asukoht on kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riigis (nn riskiriigis), sh konfliktipiirkonnas;
  - h. kliendi tegelikule asukohale – riskid võivad seonduda sellega, kui klient kasutab internetipanga lahendusi (IP-aadress) tegelikult kõrgema terrorismi rahastamise riskiga seotud riikides (nn riskiriikides), sh konfliktipiirkondades;
  - i. kliendi tegevusele – riskid võivad seonduda sellega, kui kliendil või temaga seotud isikutel on seos kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega, ja mis võib seisneda nendest riikidest või nendesse riikidesse kaupade või teenuste müügiga või ostmisega;
  - j. kliendi vastaspoole riskile – riskid võivad seonduda sellega, kui kliendi tehingupartner on seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega. Näiteks on tegemist riskiriigis registreeritud või seal teenuse osutamise õigust omava krediidi- või finantseerimisasutusega (näiteks makseasutus, makseagent) või on teadaolevalt virtuaalse IBAN-konto kasutaja;
  - k. kliendi muule tegevusele – riskid võivad seonduda sellega, kui teadaolevalt klient või temaga seotud isikute (esindajad, tegelikud kasusaajad jne) muud tegevused ja ettevõtmised on seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega;
  - l. kasutatavale valuutale – riskid võivad seonduda sellega, kui tehingutes kasutatakse valuutat, mida kasutatakse kõrgema terrorismi rahastamise riskiga seotud riikides (nn riskiriikides), sh konfliktipiirkondades;
  - m. kliendi saamise viisile – riskid võivad seonduda sellega, kui klienti on kohustatud isikule tutvustanud kolmas isik, kellel võib esineda huvide konflikt kliendi ja kohustatud isiku vahel, sest see kolmas isik osutab kliendile lisaks tutvustamise rollile ka õigusteenuse, raamatupidamisteenuse, äriühingu jt õiguslike struktuuride asutamise vms teenuse osutamist;
  - n. valuuta konverteerimisele – riskid võivad seonduda sellega, kui klient teostab pidevalt valuuta konverteerimisi, mis võib muu hulgas olla majanduslikult kahjulik või sellel võib puududa mõistlik eesmärk (toimub pidev valuutade konverteerimine).
2. muude teenuste ja tehingute puhul, kus rahalistele vahenditele antakse käsundeid:
- a. kliendi seosele ülekande adressaadiga – riskid võivad seonduda sellega, kui klient annab käsundeid rahalistele vahenditele, mis ta on saanud laenuks, mille ta on saanud kindlustusrisi realiseerumisel, fondiosakute müümisel või väärtpaberitehingute tagajärjel või väärtpaberiportfelli realiseerimisel, ning soovib need rahalised vahendid edastada kolmandale isikule, sealhulgas isikule, kellega kliendil puudub seos;
  - b. muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (vahendite edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete all.

3. Vahendite kasutamine

Erinevatele ohuhinnangutele, tüpoloogiatele, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetele, statistikale ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatule ning eriteabele tuginedes ja Eesti spetsiifilisi riske arvestades võib see terrorismi rahastamise faas Eesti finantsasutuste puhul seisneda järgnevas:

- (i) klient võtab sularahas rahalisi vahendeid arveldus- või maksekontolt välja;
- (ii) klient teostab muid tehinguid, mis on kaetud tegelikkuses „vahendite edastamise“ all, kuid vajavad vahendite kasutamise puhul eraldi väljatoomist, näiteks, kui ostetakse teistele isikutele ühekordselt või pidevalt toitu, tasutakse transporditeenuse eest või abistatakse muul moel ebatavaliselt.

Kuigi tunne-oma-klienti-põhimõte kohaldub finantsteenuse osutamise puhul alati, st finantsasutus peab olema alati veendunud, et tunneb klienti, teab, miks klient vastavat finantsteenust soovib saada, ning teab, et kliendi tegevus ja käitumine vastab finantsasutusele teadaolevale informatsioonile, siis terrorismi rahastamise riski juhtimiseks peaksid finantsasutused erilist tähelepanu pöörama asjakohasel juhul ja:

1. arveldus- ja maksekontolt sularaha väljavõtmise puhul:
  - a. sularaha väljavõtmise kohale – riskid võivad seonduda sellega, kui klient võtab rahalisi vahendeid välja riikides või nende riikide naaberriikides, mis on seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega;
  - b. pangatähtede nominaalväärtusele – riskid võivad seonduda sellega, kui klient võtab sularahana välja enamuse või olulise osa suuremast summast suurte nominaalidega pangatähtedes (100, 200 või 500 eurot või 100 dollarit);
  - c. kontol oleva summa väljavõtmine – riskid võivad seonduda sellega, kui klient võtab sularahana välja kogu või suurema osa arvelduskontol olevast summast;
  - d. muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (vahendite edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete all;
2. arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete puhul:
  - a. maksete eesmärgile – riskid võivad seonduda sellega, kui eesmärgiks on teistele isikutele ühekordselt või pidevalt toidu ostmine, transporditeenuse eest tasumine jms ebatavaline abistamine;
  - b. isik saadab lähedastele kogu kontol oleva summa või suurema osa sellest;
  - c. muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (vahendite edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete, sealhulgas kliendi isikust tuleneva riski, all.

Kõikehõlmav kohustus

Terrorismi rahastamise tõkestamiseks peavad Eesti finantsasutused (juhendi punktis 2.2.1 nimetatud kohustatud isikud) kõige ülaltoodu puhul arvestama sanktsioonide rakendamisega, mis eeldab enamusel juhtudel rahaliste vahendite kättesaadavaks mittetegemist, st (i) finantsasutuse klient või temaga seotud isik on sanktsiooni subjekt või (ii) sellisele isikule soovitakse teha ülekanne või muul viisil rahalisi vahendeid kättesaadavaks.